

Nr 278.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse av §§ 54 och 56 i förordningen om kommunalstyrelse i stad den 21 mars 1862; given Stockholms slott den 21 februari 1919.

Under åberopande av bifogade utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om ändrad lydelse av §§ 54 och 56 i förordningen om kommunalstyrelse i stad den 21 mars 1862.

De till ärendet hörande handlingar skola riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas.

GUSTAF.

Axel Schotte.

Förslag

• till

Lag

om ändrad lydelse av §§ 54 och 56 i förordningen om kommunalstyrelse
i stad den 21 mars 1862.

Härigenom förordnas, att §§ 54 och 56 i förordningen om kommunalstyrelse i stad den 21 mars 1862 skola erhålla följande ändrade lydelse:

§ 54.

I stad, där magistrat ej finnes, skall den för sådan stad särskilt tillsatta styrelse fullgöra de å magistraten ankommande bestyr och åligganden, om vilkas besörjande därstädes särskild föreskrift i lag eller författning ej meddelats.

Denna styrelse skall bestå av en kommunalborgmästare och minst två kommunalrådmän.

Reglemente för stadsstyrelse utfärdas av Kungl. Maj:t efter därom av stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, av allmänna rådstugan upprättat förslag.

§ 56.

Ledamöterna i drätselkammaren utses, ibland kommunens röstberättigade medlemmar, av stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, av allmänna rådstugan.

Sådant val sker, där två eller flera personer skola utses, proportionellt på sätt därom är särskilt stadgat, därest sådant äskas av minst så många väljande, som motsvara det tal, vilket erhålles, om samtliga väljandes antal delas med det antal personer valet avser, ökat med 1.

I stad, där magistrat ej finnes, må i reglementet för drätselkammaren kunna bestämmas, att drätselkammaren skall utgöras, utom av de särskilt valda ledamöterna, jämväl av kommunalborgmästaren eller, där sådan ej finnes, stadsstyrelsens ordförande såsom självskriven ledamot.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1920; dock att i stad, som erhållit stadsrättigheter tidigare än med ingången av nämnda år, skall, utan hinder av stadgandet i § 54 andra stycket, om stadsstyrelses sammansättning gälla vad i reglementet för stadsstyrelsen är eller varder förordnat.

*Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 21
februari 1919.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Statsråden PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
THORSSON.

Chefen för civildepartementet, statsrådet Schotte anförde:

Sedan inom civildepartementet tillkallade sakkunniga med skrivelse den 22 december 1917 avgivit betänkande med förslag angående magistratsförvaltningens ordnande i städer under landsrätt, har Kungl. Maj:t genom remiss den 7 mars 1918 anbefallt länsstyrelserna i län, där städer finnas med mindre än 10,000 invånare, att, efter det magistrater och stadsstyrelser i städer av nyssnämnda storlek lämnats tillfälle att yttra sig över berörda förslag, inkomma med de yttranden, som sålunda avgivits, ävensom egna utlåtanden.

Länsstyrelsernas utlåtanden, åtföljda av yttranden från förenämnda magistrater och stadsstyrelser, hava numera inkommit. Jämväl styrelsen för svenska stadsförbundet, som lämnats tillfälle att yttra sig över betänkandet, har avgivit utlåtande över detsamma. Även från föreningen Sveriges stadsombudsmän och kommunalsekreterare har yttrande däröver inkommit. Jag anhåller nu att få ånyo anmäla detta ärende.

Innan jag närmare ingår på innehållet av nämnda förslag, tillåter jag mig fästa uppmärksamheten på att den nu föreliggande frågan om

magistratsförvaltningens ordnande i städer under landsrätt är av icke oväsentlig betydelse för kommunalförvaltningen till följd såväl av att städerna under landsrätt redan nu utgöra ett förhållandevis tämligen stort antal som ock av att denna stadstyp synes komma att för framtiden erhålla allt större omfattning. I korthet må erinras om de förhållanden, som givit utvecklingen på detta område denna riktning.

Uppkomsten av städer under landsrätt var vid tiden för kommunal- lagstiftningens tillkomst i allmänhet föranledd av ekonomiska hänsyn. Medan å ena sidan för handelns skull stadens bildande ansågs nödigt, befanns å andra sidan den ort, där staden lämpligen borde vara förlagd, vara i saknad av den ekonomiska bärkraft, som syntes erforderlig för dess betungande med kostnad för magistrat och rådhusrätt. I enlighet härmed har ock, efter hand som de sålunda organiserade städerna tillvuxit i ekonomisk styrka, dem ålagts att inrätta magistrat och rådhusrätt. Då efter tillkomsten av den nya näringsfrihetslagstiftningen behovet av stadsbildning icke framträdde på enahanda sätt som förut, syntes det rimligt, att stadsprivilegier icke vidare beviljades andra orter än sådana, vilkas ekonomiska bärkraft medgav dem att inrätta magistrat. Det föreföll därför som om efter nämnda tid den magistratslösa staden borde vara en institution, som vore ställd på avskrivning. Erfarenheten gav till en tid stöd åt denna uppfattning. Intill år 1903 beviljades icke i något fall stadsrättigheter utan att staden tillika erhöll egen jurisdiktion och således magistratsförvaltning.

*Landsrätts-
städernas
uppkomst.*

Emellertid hade under det pågående arbetet för förberedande av en allmän rättegångsreform betänkligheter uppkommit mot bibehållande av den nu bestående olikheten mellan landsbygdens och städernas domstolsväsende. I nya lagberedningens år 1884 avgivna betänkande angående rättegångsväsendets ombildning framhölls, att denna olikhet vilade på principiellt oriktig grund och uppenbarligen utginge från historiskt givna förutsättningar, som numera ej ägde samma betydelse som förut. Rättskipningens ordnande och bekostande måste lika väl för stad som för landsbygd vara en statens, ej en kommunens angelägenhet. Åtskillandet av stad och kringliggande landsbygd i olika jurisdiktioner medförde ofta kännbara praktiska olägenheter, vilka i synnerhet framträdde bjärt i de mindre städerna. Domargöromålen vore här stundom så få och så ringa, att domarens både intresse och förmåga måste slappas i saknad av väckelse, övning och tillfälle att samla erfarenhet. Åtskillandet av domarverksamhet och förvaltningsgöromål vore i våra dagar

*Nya lagbered-
ningen.*

ansett såsom ett önskemål, men detta skiljande kunde under nuvarande förhållanden ske allenast i de större städerna, där domarkallet helt och hållet krävde sin man.

Beredningen utvecklade närmare, hurusom den nuvarande ordningen icke behörigen tillvaratoge vare sig arbetskrafter eller penningar, och hurusom det icke kunde vara och icke heller visat sig vara gagneligt, att i landet funnes två särskilda domarkårer, som tillsattes enligt olika grunder och i viss mån av olika myndigheter. Beredningen hade fördenskull ur processuell synpunkt uppställt såsom ett huvudsakligt önskemål vid revisionen av vår domstolsförfattning, att stad och landsbygd snarast möjligt bleve i judiciellt avseende likställda, så att domstolsväsendets ordnande och bekostande jämväl i stad bleve statens angelägenhet, och den judiciella indelningen ej lade hinder i vägen för landsbygd och stad att förenas till gemensam jurisdiktion, där så funnes ändamålsenligt.

Emellertid uppreste sig, enligt beredningen, åtskilliga hinder, väsentligen fallande utom området för processlagstiftningen, mot en lagstiftningsåtgärd, varigenom påbjödes en omedelbar övergång till ett nytt system, däri land och stad ovillkorligen och i ett slag skulle sammanslutas till gemensamma jurisdiktioner. Lagstiftningen borde tills vidare inskränka sig till att endast öppna vägen för en frivillig anslutning från städernas sida och i möjligaste måtto uppmuntra därtill genom att göra den förmånlig för båda parterna. Förhållandena vore på olika ställen så väsentligt olika, att prövningen av åtgärdens lämplighet bleve säkrare, när den inskränktes till enstaka fall.

Det av nya lagberedningen sålunda uttalade önskemålet angående de mindre städernas frivilliga avstående från egen jurisdiktion har icke efterföljts av en utveckling i angivna riktning, ett förhållande, som antagligen har sin grund däri, att lagstiftningsåtgärder icke vidtagits i syfte att göra en dylik övergång för städerna förmånlig och acceptabel. Tvärtom hava efter betänkandets avgivande tillkommit ännu två städer med egen jurisdiktion, nämligen Örnköldsvik (1894) och Lysekil (1903).

Då Nässjö stationssamhälle i en under 1899 gjord ansökan hemställde, att Kungl. Maj:t måtte bevilja samhället stadsprivilegier, och i sammanhang därmed begärde egen jurisdiktion, blev uppmärksamheten fäst på sistnämnda frågas betydelse för en blivande rättegångsreform genom en skrivelse till Kungl. Maj:t den 16 september 1901 av riksdagens justitieombudsman Ossian Berger, som härvid yttrade bland annat följande:

»Då de mindre städerna alltså fortfarande synas betrakta den egna jurisdiktionen såsom en förmån, från vilken de ej vilja avstå, men berörda särskilda jurisdiktion, betraktad från hela samhällets synpunkt, måste betecknas såsom en föråldrad form för rättsskipningen, torde man kunna ifrågasätta, om icke staten själv ju förr desto hellre borde vidtaga erforderliga åtgärder för de mindre städernas förening i judiciellt hänseende med kringliggande landsbygd, där sådant utan olägenhet skulle kunna verkställas. Men om av en eller annan anledning hinder anses möta att redan nu genom dylika åtgärders vidtagande åtminstone i någon mån förbereda den blivande rättegångsreformen, synes dock all anledning förefinnas att icke genom inrättande av nya domstolar i jämförelsevis obetydliga samhällen direkt *motverka* samma reform.»

Justitieombudsmannen hemställde därför om avslag på samhällets ansökning, i vad den avsåge egen jurisdiktion. Genom Kungl. Maj:ts beslut den 27 maj 1904 blev härefter ansökningen i sin helhet avslagen.

I utlåtande den 9 oktober 1913 i anledning av tvenne samhällens begäran om egen jurisdiktion har processkommissionens dåvarande ledare numera utrikesministern Hellner uttalat sig mot bifall till nämnda begäran.

Processkommissionen.

Ingen av de städer, som efter 1904 års ingång tillkommit, har erhållit egen jurisdiktion. I flertalet ansökningar om stadsrättigheter har direkt utsagts, att för närvarande icke föreläge något trängande behov av särskild stadsdomstol. I vissa fall har man framhållit olägenheterna av att lyda under landsrätt, men ryggat tillbaka för de med upprättande av magistrat och rådhusrätt förenade kostnaderna. Av de samhällen, som sålunda under de senare åren erhållit stadsrättigheter, hava endast Trollhättan och Nässjö framställt begäran om egen jurisdiktion, men hava båda de ifrågavarande ansökningarna i denna del av Kungl. Maj:ts avslagits. Tili de städer av äldre typ, vilka sedan gammalt lytt under landsrätt — Borgholm och Haparanda — hava sålunda under senare år kommit: Tidaholm (stadsrättigheter beviljade 15 oktober 1909), Huskvarna (28 oktober 1910), Arvika (18 november 1910), Eslöv (16 december 1910), Trollhättan (29 september 1911), Djursholm (13 juni 1913), Nässjö (31 oktober 1913), Hässleholm (19 december 1913), Katrineholm (19 december 1916), Sollefteå (30 december 1916) samt Ludvika, Boden och Tranås (13 december 1918).

Kungl. Maj:ts åtgöranden.

Till Kungl. Maj:ts ifrågavarande ståndpunkt till frågan om jurisdiktionen i de mindre städerna har riksdagen i skrivelse den 19 maj 1915 (nr 127) ävenledes uttalat sin anslutning. I nämnda skrivelse har

Riksdagens uttalande år 1915.

riksdagen under åberopande av lagutskottets i ärendet avgivna utlåtande (1915, nr 29) anhållit, att Kungl. Maj:t måtte taga under övertvägande *dels* huruvida genom ändrade bestämmelser i fråga om tingssammanträdens hållande och därmed sammanhängande åtgärder rättsskipningen å landet måtte kunna göras snabbare och lättare tillgänglig för de rättsökande med särskild hänsyn till orter med mera sammanträngd befolkning, *dels* vilka åtgärder, som borde vidtagas för att åt mindre städer, som ville avstå från egen jurisdiktion, bereda ett lämpligt ordnande av deras rättsskipning i sammanhang med angränsande landsbygds, *dels* ock på vad sätt i städer under landsrätt de kommunala och administrativa uppgifter, som eljest åläge magistrat, lämpligen borde tillgodoses, samt till riksdagen inkomma med de förslag, vartill berörda övertvägande kunde finnas föranleda.

Det genom denna skrivelse uttalade önskemålet om snabbare jurisdiktion för bland annat städerna under landsrätt föranledde Kungl. Maj:ts proposition nr 4 till 1918 års lagtima riksdag med förslag till lag om häradsrätts sammansättning vid handläggning av vissa mål och ärenden m. m. och resulterade sedermera uti lag om särskilda tingssammanträden för handläggning av vissa mål och ärenden med flera författningar av den 7 maj 1918. (Sv. förf.s. nr 294—298).

Beträffande den av riksdagen därefter berörda frågan om ordnandet av rättsskipningen i de mindre städer, som vilja avstå från egen jurisdiktion, har Kungl. Maj:t genom cirkulär den 2 juli 1915 »i anledning av ifrågasatt anstånd med åtgärder för återbesättande av vissa borgmästartjänster», anbefallt länsstyrelserna att, då borgmästartjänst i stad, i vars magistrat och rådhusrätt enligt gällande bestämmelser borgmästaren är ensam lagfaren ledamot eller jämte borgmästaren endast sitter en sådan ledamot, blir ledig till följd av borgmästarens död, ofördröjligen därom hos Kungl. Maj:t göra anmälan. Syftet med denna föreskrift har varit, att Kungl. Maj:t skall bliva satt i tillfälle att i varje särskilt fall taga under övertvägande, huruvida anledning föreligger att förordna om utredning angående ifrågavarande stads förläggande under landsrätt. Vidare har Kungl. Maj:t genom cirkulär den 7 maj 1918 (Sv. förf.s. nr 299), under åberopande av att genom lagen om särskilda tingssammanträden för handläggning av vissa mål och ärenden skapats förutsättningar för ett lämpligt ordnande av de mindre städernas rättsskipning i sammanhang med angränsande landsbygds, utöver vad i cirkuläret den 2 juli 1915 finnes stadgat, förordnat, att när i stad, i vars magistrat och rådhusrätt enligt gällande bestämmelser borgmästaren är ensam lagfaren ledamot eller jämte borgmästaren endast sitter en sådan ledamot, borg-

mästartjänsten blir ledig, med åtgärder för densammas återbesättande skall anstå, intill dess utredning blivit på Kungl. Maj:ts föranstaltande verkställd angående lämplig organisation av stadens rättsskipning och förvaltning; att i sådan händelse stadsfullmäktige äga genom av dem utsedda representanter på stadens bekostnad deltaga i berörda utredning; samt att vad sålunda föreskrivits jämväl skulle gälla sådana städer av ovan angiven beskaffenhet, där borgmästartjänsten för det dåvarande icke vore besatt med ordinarie innehavare och beträffande vilka Kungl. Maj:t icke redan förklarar hinder ej möta för borgmästartjänstens återbesättande.

Till följd av föreskrifterna i cirkuläret den 7 maj 1918 skola borgmästartjänsterna tills vidare icke återbesättas i städerna Sala, Piteå, Kungälv och Säter.

Vad slutligen angår det i riksdagens skrivelse sist berörda spörsmålet, nämligen om lämpligaste sättet för tillgodoseende i städer under landsrätt av de kommunala och administrativa uppgifter, som eljest åligga magistrat, lämnades svenska stadsförbundet tillfälle att inkomma med yttrande över detsamma. Sådant yttrande har förbundets styrelse den 21 juni 1916 avgivit. Styrelsen överlämnade därvid en av stadsförbundets sekreterare verkställd utredning i frågan jämte vissa förslag, till vilka styrelsen visserligen förklarade sig ej kunna helt ansluta sig, men som enligt dess mening kunde läggas till grund för ärendets vidare handläggning. För egen del anförde styrelsen i huvudsak följande:

»I allmänhet torde det kunna anses önskvärt, att stadens styrelse förestås av en administrativt utbildad och under ämbetsmannaansvar handlande person, en avlönad borgmästare, tillsatt av Kungl. Maj:t inom av stadsfullmäktige upprättat förslag. I fråga om denne tjänstemans kvalifikationer och än mer med avseende å omfattningen av hans verksamhetsområde torde däremot stora olikheter göra sig gällande mellan städer av olika storlek. I de minsta stadssamhällena under landsrätt läser det eljest väl befogade kravet å borgmästarens lagfarenhet böra eftergivvas, och även i andra hänseenden synes stadsstyrelsen i sådana orter kunna ordnas ungefär på samma sätt som för närvarande i häradsstäderna, dock med vissa modifikationer i den riktning, som angivits i sekreterarens tjänstememorial.

Svårare är frågan för de större städernas del, och olika meningar hava härom gjort sig gällande inom styrelsen, särskilt vad angår den lämpligaste utformningen av den administrativa borgmästarens verksamhetsområde. Detta spörsmål sammanhänger nämligen på det närmaste med frågan om statens tillsyn över städernas kommunalförvaltning. Inom styrelsen har gjorts gällande, att särskild lokal tillsynsmyndighet framför allt i de större städerna vore överflödig, och att statens uppsikt där kunde ordnas på samma sätt som i landskommunerna. Borgmästaren kunde under sådana förhållanden utan större svårigheter

inordnas i kommunalförvaltningen såsom den tjänsteman, vilken handlade stadens ombudsmannaärenden, föredrog tillhörande frågor i drätselkammaren och övriga förvaltningsmyndigheter samt överhuvudtaget utövade tillsynen över den behöriga verkställigheten av stadsfullmäktiges beslut. En sådan ordning möter emellertid vissa betänkligheter, därest man, i likhet med styrelsens majoritet, ej vill påyrka upphävandet av den löpande uppsikt över stadsfullmäktiges beslut, som för närvarande är anförtrodd åt magistraten. Om denna uppsikt skall bibehållas, måste det nämligen tillses, att vederbörande statsorgan, borgmästaren, gentemot de kommunala myndigheterna erhåller den oberoende och auktoritativa ställning, som är en oundgänglig förutsättning för uppsiktens effektiva handhavande. I detta hänseende har styrelsen ej kunnat finna det av sekreteraren framställda förslaget fullt tillfredsställande; likaså torde detta förslag innebära en alltför stark inskränkning i det kollegiala behandlingssättet av magistratsärendena.

Styrelsen är emellertid icke i tillfälle att i ärendets nuvarande skick i vidare mån än ovan skett framlägga några bestämda förslag till de anmärkta svårigheternas undanröjande. Uppenbarligen är det nödigt att underkasta ärendet en mera omfattande utredning än som inom svenska stadsförbundet kan ske, och synes denna utredning lämpligen böra anförtros åt personer med särskild sakkunskap och erfarenhet inom hithörande områden.»

Den 30 juni 1916 bemyndigade härefter Kungl. Maj:t chefen för civildepartementet att tillkalla högst fyra personer att, i egenskap av sakkunniga, inom nämnda departement biträda vid utredning av berörda fråga. Departementschefen utsåg samma dag till sakkunniga ledamoten av riksdagens andra kammare, borgmästaren Jakob Pettersson, bankdirektören Alfr. Fornander och sekreteraren i svenska stadsförbundet filosofie doktorn Yngve Larsson samt tillkallade den 25 april 1917 ytterligare borgmästaren Gunnar Fant. De sakkunniga hava såsom resultat av sitt arbete överlämnat *dels* den 16 november 1916 en promemoria rörande utsökningsväsendet i städer under landsrätt, *dels ock* med skrivelse den 22 december 1917 förslag *dels* till lag om ändrad lydelse av §§ 54 och 56 i förordningen om kommunalstyrelse i stad, *dels* till lag om ändrad lydelse av 1 § i utsökningslagen den 10 augusti 1877, *dels* ock till reglementen för tre olika typer av landsrättsstäder.

I syfte att underlätta handläggningen av förevarande ärende inom vederbörande kommunala myndigheter har jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 15 februari 1918 uppdragits åt tre av de sakkunniga, herrar Pettersson, Fant och Larsson, samt revisionssekreteraren K. J. D. Schlyter att inom civildepartementet biträda vid ärendets handläggning och särskilt *dels*, där så krävdes genom direkta förhandlingar söka utröna benägenheten hos vederbörande kommuner att antaga det uppgjorda förslaget samt i övrigt möjligheterna för dess genomförande, förutom i städer under landsrätt, jämväl och i samband med avskaffande av den egna jurisdiktionen i andra städer med mindre än 10,000 invånare, *dels ock* uppgöra

förslag till de nya eller ändrade lokala stadgar eller reglementen, som ett genomförande av förslaget kunde påkalla. Till utförande av detta uppdrag hava de tillkallade sakkunniga, »1918 års magistratskommitté», under nämnda år vid besök av en eller flera utav dem förhandlat med de kommunala myndigheterna i Nässjö, Huskvarna, Tidaholm, Trollhättan, Eslöv, Sollefteå, Haparanda och Katrineholm ävensom i Sala, Säter, Kungälv, Ängelholm och Piteå. Tvänne av de sakkunniga, herrar Fant och Larsson, hava i en i juli 1918 avgiven promemoria lämnat en utförlig redogörelse för de förda förhandlingarna i Nässjö, Huskvarna, Tidaholm och Trollhättan.

Med stöd av denna promemoria, förenämnda yttranden från länsstyrelser samt från magistrater och stadsstyrelser i städer med mindre än 10,000 invånare m. fl. ävensom yttranden, avgivna till magistratskommittéer av stadsfullmäktige i de flesta magistratlösa städerna (de s. k. fögderistäderna), skall i det följande en redogörelse lämnas för de meningar, som uttalats om de särskilda delarna av de sakkunnigas förslag.

De sakkunniga hava till en början i sitt betänkande lämnat en utförlig redogörelse för magistratens nuvarande kommunala och administrativa uppgifter (sid. 53—70) och därvid såsom den viktigaste bland de förra framhållit uppgiften att såsom stadens styrelse utöva överinseendet över dess förvaltning och de särskilda styrelser, åt vilka densamma är anförtrodd, i vilket hänseende magistraten äger vaka över att de kommunala besluten bringas till verkställighet samt, därest ett beslut befinnes olagligt, vägra handräckning till dess verkställighet.

*Magistratens
uppgifter.*

Beträffande åter magistratens administrativa uppgifter erinra de sakkunniga därom, att någon väsentlig förändring icke ifrågasättes med avseende å den behörighet, som å detta område skulle uppdragas åt styrelsen i fögderistäderna.

Härefter giva de sakkunniga en framställning av det sätt, varpå magistratens uppgifter för närvarande tillgodoses i nyssnämnda städer. I denna del innehåller betänkandet huvudsakligen följande:

*Stadsstyrelsens
nuvarande
organisation
och uppgifter.*

I stället för magistrat har i fögderistäderna inrättats en särskild *stadsstyrelse*, varj organisation och uppgifter angivits i ett av Kungl. Maj:ts fastställt reglemente, likalydande för alla nyare häradstäder. Även för Borgholm har ett nytt reglemente av samma typ fastställts.

Stadsstyrelsen består enligt det i nyare häradstäder gällande reglementet av en ordförande, för fyra år i sänder förordnad av Kungl. Maj:ts befallningshavande, samt två ledamöter, vilka jämte samma antal suppleanter för likaledes fyra år väljas av stadsfullmäktige och förordnas av befallningshavanden. Stadsstyrelsens ledamöter må icke tillhöra stadsfullmäktige eller handhava sådana för-

valtningens bestyr, som stå under styrelsens överinseende. Stadsstyrelsen skall hava regelbundna sammanträden å tider, som i slutet av varje år för det nästkommande fastställas. Frågor om tjänstledighet för ordföranden för längre tid än 14 dagar hänskjutas till befallningshavanden, till vilken anmälan ävenledes skall ske, då befattning i styrelsen genom dödsfall eller av annan orsak blir ledig.

I organisatoriskt hänseende uppvisar alltså stadsstyrelsen i jämförelse med magistraten väsentligen följande olikheter. Dess medlemmar bestå av *lekmän* och tillsätts endast *på viss tid*.

Det är vidare att märka, att *stadsfullmäktige icke tillerkänts något inflytande å val av ordförande*, medan borgmästare däremot utses av Kungl. Maj:t inom ett av stadens röstberättigade invånare uppsatt förslag å tre personer.

Stadsstyrelsens ledamöter få *icke* — i motsats till borgmästare och rådmän — samtidigt *vara ledamöter av stadens drätselkammare* eller övriga förvaltningsstyrelser.

Vidare saknas i de nya stadsstyrelsereglementena bestämmelser om *stadsstyrelsens arlöning*. I de flesta fall lämnas något arvode till ordföranden, men huruvida detta skall ske samt till vilket belopp beror helt och hållet på stadsfullmäktiges fria skön.

Likaså saknas bestämmelser rörande *arbetsfördelningen inom stadsstyrelsen*.

Haparanda municipalstyrelse uppvisar i sin organisation åtskilliga avvikelser från de nyare häradsstäderna: den består, utom ordföranden, av sex ledamöter, vilka liksom ordföranden utses för tre år och av vilka två årligen nyväljas.

Beträffande stadsstyrelsens kompetensområde, jämfört med magistratens, anföres i betänkandet följande:

»I enlighet med vad i stadsstyrelsens reglemente inledningsvis plägar förskrivas, tillkommer styrelsen att i alla de fall, där icke i lag eller författning finnes annorlunda stadgat, handhava de bestyr och åligganden, som ankomma å magistrat i stad med egen jurisdiktion, dock med undantag för vissa, brandväsendet berörande uppgifter, varom mera nedan. I ett flertal författningar — så exempelvis kommunalförordningen för stad och landstingsförordningen — återfinnes därjämte uttrycklig bestämmelse av innehåll, att i stad, där magistrat ej finnes, skola alla dess bestyr och åligganden ankomma å den för sådan stad särskilt tillsatta styrelse. I andra författningar av betydelse för magistratens verksamhetsområde saknas dylika föreskrifter (så t. ex. k. instruktion för stadsfiskaler den 12 oktober 1894). Slutligen har i några viktiga författningar stadgats, att 'stad, lydande under landsrätt', eller 'stad, där magistrat ej finnes', i de ämnen, som dessa författningar avhandla, anses tillhöra landet (så framför allt i utsökningslagen och uppbördsreglementet).

Magistratens rent *kommunala* åligganden hava således i oförändrad omfattning övergått å stadsstyrelsen. Detsamma gäller magistratens befattning med *ordningspolisen*. Den omedelbara ledningen av polisväsendet utövas i de flesta fögderistäder av stadsstyrelsens ordförande, vare sig med eller utan stöd av formligt uppdrag från styrelsens sida. Ordföranden intager alltså i detta hänseende ungefär samma ställning som borgmästaren i en magistratsstad. Under ordföranden finnes i fögderistäderna en stadsfiskal, tillika polischef, som intager samma ställning som stadsfiskalen i en magistratsstad. Magistratens uppgifter

enligt *ordningsstadgan* för rikets städer tillkomma oförändrade stadsstyrelsen, likaså enligt författningarna om försäljning av rusdrycker samt svagdricka och alkoholfria drycker, om eldfarliga oljor, explosiva varor och enligt andra förut angivna författningar rörande ordningsväsendet.

I fråga om stadsstyrelsens befattning med *brandväsendet* bruka i dess reglemente vissa undantag stadgas: de skyldigheter att lämna handräckning vid brandsyn samt att hålla undersökning efter eldsvåda, som enligt §§ 10 och 14, jämförda med § 18 brandstadgan, tillkomma magistrat, skola åligga stadsfiskalen. I övrigt tager stadsstyrelsen lika ingående befattning med brandväsendet som magistraten. Stadsstyrelsens ställning till *byggnadsväsen* och *hälsovård* är densamma som magistratens; dock behöver av stadsstyrelsen utsedd ledamot i byggnadsnämnd ej vara lagfaren.

Med *taxeringsväsendet* samt med *politiska och landstingsmannaval* har stadsstyrelsen samma befattning som magistraten, likaså med avseende å *handels- och näringsregister* och närstående ärenden, *skjutsväsendet* med flera förut angivna ärendesgrupper.

I fråga om *debitering och uppbörd av kronoutskylder* samt *mantalsskrivning* tillhör stad, där magistrat ej finnes, däremot landsbygden och är alltså understadskastad häradskskrivarens och kronofogdens myndighet på samma sätt som en landskommun. Jämväl med avseende å *exekutionsväsendet* är stad lydande under landsrätt, att hänföra till landet. För sådan stad är Konungens befallningshavande överexekutor samt kronofogden utmättningsman.»

Härefter lämna de sakkunniga (sid. 73 f.) en redogörelse för vissa inom och utom riksdagen framkomna förslag, avseende upphörande eller åtminstone väsentlig inskränkning av magistratens kommunala verksamhet. Några av dessa förslag hava framställts vid svenska stadsförbundets kongresser, men icke föranlett någon framställning från förbundet till Kungl. Maj:t. Ett annat dylikt förslag, som framförts i motion inom riksdagen av herr Sommelius (andra kammaren 1913 nr 33), avstyrktes av konstitutionsutskottet, som därvid yttrade bl. a.:

Lämpligheten av den nuvarande statskontrollen och dess anordning i magistratsstäderna.

»Vad beträffar motionärens yrkande, att magistratens kommunala verksamhet bör bringas att upphöra eller åtminstone väsentligen inskränkas, så finner utskottet icke de av motionären till förmån för en dylik förändring förebrogta skäl tillräckliga för ett ingripande i angivna syfte.

Icke heller har utskottet förspott, att några mer avsevärda olägenheter skulle vara förbundna med det nuvarande systemet. Däremot torde detsamma mången gång visat sig hava varit till gagn för det kommunala arbetet. Framför allt har det varit av värde för kommunalrepresentationen att vid behov kunna anlita den juridiska sakkunskap, som inom magistraten alltid måste vara till finnandes. Det torde med skäl kunna ifrågasättas, huruvida man bör bringa magistratens kommunala funktioner att upphöra utan att samtidigt sörja för att kommunalrepresentationen på annan väg får tillgång till denna sakkunskap. Även om i de större städerna utvägar härutinnan stå öppna, så torde dock i mindre stadskommuner ett tillgodoseende av nämnda behov möta ganska stora svårigheter.

Om och när frågan om en omorganisation av den svenska stadsförvaltningen i dess helhet upptages till behandling, lärers jämväl spörsmålet om magistratens

kommunala ställning bliva föremål för uppmärksamhet. Likaså kan till äventyrs den väntade omgestaltningen av vårt rättegångsväsen komma att medföra konsekvenser i fråga om magistratens ställning såväl överhuvudtaget som särskilt i förevarande avseende. Redan dessa omständigheter göra, att man efter utskottets mening måste ställa sig betänksam gentemot förslag att ensamt för sig upptaga frågan om en omreglering av magistratens kommunala verksamhet. Att, såsom motionären tyckes tänka sig saken, utan vidare avskaffa magistraten utan att sätta något annat i dess ställe, lärer väl i alla händelser få anses uteslutet.

Härtill kommer, att, såsom motionären själv påpekar, meningarna på intresserade håll äro mycket delade ej blott i fråga, huruvida överhuvudtaget någon förändring i magistratens ställning bör äga rum, utan även bland dem, vilka anse en revision påkallad, rörande spörsmålet, i vilken riktning revisionen bör gå.»

Motionen blev av riksdagen avslagen.

Efter att hava redogjort härför, anföra de sakkunniga:

»Av den sålunda lämnade redogörelsen torde framgå, att förslagen om upphävande av magistratens kontroll över stadsförvaltningen icke vunnit någon allmännare tillslutning. Tvärtom har från skilda håll och jämväl av städerna framhållits, att samarbetet med uppsiktsmyndigheten kan innebära stora fördelar för de senare. Enligt vår mening hava icke heller några vägande skäl anförts till stöd för att statens kontroll i ifrågavarande hänseende bör upphävas.

Såväl ur statens som ur kommunens synpunkt är en löpande formell tillsyn över stadsförvaltningen önskvärd, ja nödvändig. Rätt anordnad bör den ej heller förorsaka några nämnvärda praktiska olägenheter, något som erfarenheterna från tillämpningen av magistratens uppsiktsbefogenheter ock på det hela taget bestyrka. I allmänhet utövas nämligen dessa, såsom förut visats, i så enkla och summariska former, att någon avsevärdare tidsutdräkt därav ej förorsakas; ej heller lär en granskning av administrativ praxis giva stöd åt den meningen, att magistraten ådagalagt oskäligen formalism vid sin granskning av de kommunala besluten. Och det torde kunna befaras, att ett upphävande av magistratens granskningsbefogenhet, varigenom för legalitetskontrollen uteslutande besvärsvägen skulle komma att stå till buds, ofta komme att medföra avsevärt mera besvär och större tidsutdräkt än den nuvarande ordningen. Emot magistratens prövningsrätt har vidare hänvisats till landskommunerna, där ett motsvarande »förmynderskap» ej finnes, och man har frågat, varför icke städerna kunde komma i åtnjutande av samma frihet. Det förbises härvid, att stadsförvaltningen är mycket vidlyftigare och mera invecklad än de förhållandevis enkla ärenden, som gemensamt ankomma å landskommuns handläggning, och att det därför är helt naturligt, att lagstiftningen — såsom nyss anmärkts, jämväl i kommunens intresse — för städernas del anordnat en löpande legalitetskontroll.

Om man än sålunda bör utgå från att denna kontroll fortfarande skall bibehållas, kan det dock enligt vår mening på goda grunder ifrågasättas, huruvida densamma för närvarande är så ordnad, att den i allo medför avsett gagn, samt överhuvudtaget, om kontrollmyndighetens organisation fyller det moderna förvaltningsarbetets krav.»

Vad angår fögderistädernas stadsstyrelse framhålla de sakkunniga såsom anmärkningsvärt, att den i allmänhet saknar magistratens förut-sättningar med hänsyn till juridisk utbildning och administrativ skolning, men ändock ålagts i huvudsak enahanda uppgifter som magistrat, samt fortsätta:

*Organisatio-
nen av stads-
styrelsen i de
nuvarande
fögderistä-
derna.*

»Bristen på bestämmelser om kompetensvillkor för stadsstyrelsen framträder givetvis icke i de fögderistäder, där dess ordförande ändock äger nödiga formella kvalifikationer. I två av fögderistäderna har uppdraget sålunda anförtratts åt häradshövdingen i orten, i några andra åt den å platsen bosatte kronofogden. I övriga fögderistäder beklädes posten däremot av lekmän, vilka förut haft en ledande ställning i samhällets kommunalförvaltning och tydligen av detta skäl blivit av Konungens befallningshavande förordnade. Denna anordning måste komma att medföra åtskilliga olägenheter.

Vad härvid stadsstyrelsens *administrativa* funktioner angår, äro dessa övervägande av formell natur och förutsätta i främsta rummet författningskänedom och vana vid administrativa ärendens handläggning, egenskaper, som helt visst ofta, men icke med säkerhet, i tillräcklig omfattning förefinnas hos styrelsens lekmanaledamöter. Oavsett att hithörande bestyr på grund härav kunna bliva mindre väl tillgodosedda, är det knappast med god arbetsfördelning överensstämmande att för deras fullgörande anlita i kommunala värv beprövade förtroendemän i stället för särskilt utbildade tjänstemän.

Jämväl de *kommunala* uppgifter, som åligga stadsstyrelsen, äro väsentligen av formell natur. Den viktigaste avser prövningen av stadsfullmäktiges beslut med hänsyn till deras överensstämmelse med lag och författning. Denna prövning är naturligtvis av större värde, om den handhaves av juridiskt utbildade personer, än om den fullgöres uteslutande av lekmän. Sammalunda är förhållandet beträffande stadsstyrelsens allmänna tillsyn över förvaltningen, dess rådgivande och stödjande verksamhet med avseende å frågornas formella behandling. Det måste slutligen anses vara ett slöseri med de i mindre samhällen ej alltför talrikt förekommande kvalificerade lekmanakrafterna att från det praktiska arbetet i kommunalförvaltningen undantaga ej mindre än trenne sådana för att låta dem ägna sig åt formella ärenden och administrativt rutinarbete.

I praxis torde också visa sig, att lekmanastadsstyrelserna understundom lägga förhållandevis större vikt på de möjligheter, deras ställning erbjuder att i sak inverka på förvaltningen, än på den formella tillsynen. I en av fögderistäderna torde stadsstyrelsen åtminstone tidvis mera hava haft karaktären av en stadens regering än av en formellt övervakande magistrat. En granskning av dess protokoll har sålunda givit vid handen, att den i stor utsträckning handlagt ärenden, med vilka en magistrat näppeligen skulle hava tagit någon befattning. En annan karaktär förete stadsstyrelserna i de fögderistäder, vilkas ordförande äro jurister. Här intaga de gentemot kommunen i stort sett samma ställning som magistraten i en mindre magistratsstad.

Näppeligen kunna de ovan angivna utvecklingstendenserna hos lekmanastadsstyrelserna anses vara organisatoriskt lämpliga. Den sakliga behandlingen av ärendena bör ligga hos de egentliga kommunalmyndigheterna. Det är drätselkammaren, som skall intaga ställningen såsom stadens regering, icke stadsstyrelsen, vars i och för sig nog så viktiga uppgift, såsom av den föregående

redogörelsen framgått, i främsta rummet bör avse förvaltningens formella sida. Att utvecklingen i vissa fögderistäder gått i annan riktning, beror naturligtvis på att den senare myndigheten genom sin sammansättning varit väl så kvalificerad som drätselkammaren för egentligt förvaltningsarbete. Emellertid kan detta leda till onödigt dubbelarbete, mången gång också till tidsödande konflikter, och det vore onekligen mera praktiskt, om stadsstyrelsen övervägande fungerade såsom den ordnande centralmyndigheten i stadens förvaltning.

Å andra sidan kan det ej heller påstås, att de stadsstyrelser, som fattat sin uppgift mera formellt, i högre grad än de övriga kunnat uppfylla de fordringar, som enligt vår mening böra ställas på en sådan centralmyndighet. Vi möta här samma brister som överhuvudtaget hos magistraten, och orsakerna ligga i öppen dag. Enligt kommunalförordningen skall magistraten visserligen utgöra »stadens styrelse» och öva inseende över förvaltningen, men den har icke samtidigt i organisatoriskt hänseende erhållit en ställning, som lämnar den tillfälle att på ett gagneligt sätt fylla sin uppgift som stadens administrativa centralmyndighet. Och lika litet som magistraten kan stadsstyrelsen ernå någon större kommunal betydelse, därest den inskränker sig blott till de mindre betydande bestyr, varom kommunalförordningen lämnat särskilda föreskrifter. Önskvärdheten av att dess verksamhet erhåller en vidare omfattning och att den viktiga, men i lagen allena näst allmänt angivna uppgift, som tillkommer stadens styrelse, närmare utformas i syfte att bringa denna myndighet i ett mera organiskt förhållande till stadsförvaltningen, synes oss ligga i öppen dag.

I den svenska stadsförvaltningen, som, i motsats till exempelvis den tyska, icke äger någon central, samtliga förvaltningsgrenar överordnad, beslutande instans utom stadsfullmäktige, måste det nämligen vara av synnerlig vikt att äga en ledande, under ämbetsmannansvar handlande myndighet, vilken, visserligen utan befogenhet att ingripa med direktiv och befallningar, dock övervakar förvaltningen i dess helhet, tillser, att lagar och författningar behörigen iakttagas, samt i korthet är den, som gentemot staten ansvarar för den formella ordningen i kommunalförvaltningen. Det måste, med andra ord, finnas en viss administrativ centralisation av förvaltningen, även om det löpande arbetet fördelas mellan ett flertal särskilda styrelser. Jämväl ur kommunal synpunkt måste det vara en fördel, att denna administrativa centralmyndighet tillika är den statliga ämbetsmyndighet, till vilken överordnade statsorgan hava att vända sig i stadens ärenden. Dessa fördelar äro givetvis mera påtagliga i de mindre städerna med få eller alls inga juridiskt kvalificerade tjänstemän.

Att magistraten eller stadsstyrelsen i allmänhet icke fyllt här angivna uppgifter, beror såsom nyss anmärkts därpå, att den i sin verksamhet saknat en fast anknytning till det löpande förvaltningsarbetet och att dess tillsyn över detsamma därför i stort sett kommit att inskränkas till en efterföljande prövning av stadsfullmäktiges beslut samt några andra, mindre betydande angelägenheter, varom kommunalförordningen meddelat uttryckliga bestämmelser. Och vad särskilt magistraten i något större städer angår, utgör omfattningen och vikten av dess judiciella uppgifter givetvis ytterligare en väsentlig orsak till dess passiva hållning gentemot kommunalförvaltningen.

Den brist i den svenska stadsförvaltningens organisation, som genom magistratens, respektive stadsstyrelsens, isolering och passivitet uppstått, har i praxis varit nog så kännbar. Försöken att på olika vägar fylla densamma kunna i själva verket sägas hava utgjort kärnpunkten i de flesta större omorganisationsfrågor,

som på senare år sysselsatt städernas myndigheter. Man har, icke alltid med framgång och i allt fall utan att ernå en generell tillfredsställande lösning, medelst inrättande av beredningsutskott, tillsättande av en verkställande ledamot i drätselkammaren eller av en stadens ombudsman, sökt att ernå den enhetlighet och överblick, som enligt kommunalförordningens ordalydelse borde ankomma å magistraten att åvägabringa.

Med hänsyn till vad här ovan anförts hava vi, vid fullgörande av det oss lämnade uppdraget, i främsta rummet funnit oss böra tillse, att magistratens kommunala uppgifter i fögderistäderna komma att tillgodoses på sådant sätt, att den myndighet, som därstädes träder i magistratens ställe, också kan komma att praktiskt intaga den ställning, kommunalförordningen åt densamma anvisar såsom stadens styrelse. I de städer, varom här är fråga, bör denna uppgift kunna så mycket lättare lösas, som stadens administrativa ämbetsmyndighet här ej tillika är betungad av domstolsgöromål. Det gäller här att skapa ett samband mellan stadsstyrelsen och kommunalförvaltningen, varigenom den förra myndigheten får tillfälle att följa det löpande förvaltningsarbetet samt redan vid ärendenas förberedande lämna de råd och det biträde, som i formellt hänseende kan vara av nöden.»

Riktigheten av de sakkunnigas kritik av de nuvarande organisationsförhållandena har bestyrkts från många håll inom de hörda *fögderistäderna*, därvid framhållits, att nämnda förhållanden förorsakat praktiska olägenheter. Icke överallt eller alltid hade det lyckats att för stadsstyrelsen förvärva de lämpliga arbetskrafterna. I det ena fallet klagades över bristande administrativ skolning och ordning vid ärendenas handläggning, i det andra över formalism och byråkratisk likgiltighet för de kommunala ärendena, och i allmänhet över den brist på ämbetsmässig stadga vid förvaltningen av de grannliga och viktiga ärenden, som särskilt i polishänseende ankomme å stadsstyrelsen i folkrika och framåtgående industrisamhällen. Annorstädes framhölls visserligen med erkännande det utmärkta sätt, varpå stadsstyrelsens ledamöter fyllt sina åligganden, men det betonades, även från dessa ledamöters egen sida, att organisationsförhållandena i och för sig ej voro tillfredsställande, och att det icke i längden kunde förutsättas, att lämpliga personer för dessa krävande uppdrag skulle vara att finna bland de kommunala förtroendemännens krets. Genom de sakkunnigas förslag — för vars huvudsakliga innehåll i det följande redogöres — skulle återigen behovet av juridisk sakkunskap och av ämbetsmässigt organiserad administrativ myndighet kunna på en gång tillgodoses.

För att åstadkomma det i det föregående autydda sambandet mellan stadsstyrelsen och kommunalförvaltningen föreslå de sakkunniga en organisation med följande huvuddrag: anställande av en administrativt förfaren person inom stadsstyrelsen såsom kommunal borgmästare; en utformning av stadsstyrelsens verksamhetsområde i ändamål att dels

Yttranden.

Grunddragen av de sakkunnigas förslag till organisation av stadsstyrelsen.

bringa styrelsen i närmare kontakt med kommunens löpande förvaltningsarbete och dels tillföra det senare den sakkunskap och administrativa erfarenhet, som representeras av borgmästaren; en inskränkning av den nu alltför långt drivna kollegialiteten genom systematisk arbetsfördelning, som avser att i lämplig omfattning överlämna förekommande ärenden till borgmästarens självständiga handläggning; förändrade bestämmelser med avseende å tillsättningen av stadsstyrelsens ordförande (borgmästaren) i syfte att bereda städerna inflytande därå; samt slutligen närmare stadganden rörande borgmästares avlöning, tjänstetid, avgång från tjänsten och pension.

Å innehavaren av det kommunala borgmästarämbetet skall enligt förslaget ankomma ej blott att såsom stadsstyrelsens ordförande handlägga där förekommande administrativa ärenden utan även att utöva styrelsens inseende över den kommunala förvaltningen samt jämväl verksamt deltaga uti densamma, särskilt såsom självskrivnen ledamot av drätselkammaren.

De sakkunniga utveckla närmare innebörden av detta förslag på följande sätt.

»Ifrågavarande tjänsteman, som vi enligt gammal svensk tradition och i överensstämmelse med motsvarande förhållanden i utlandet föreslå måtte benämnas borgmästare, skall alltså följa förvaltningens gång i dess olika grenar samt för sådant ändamål närvara vid stadsfullmäktiges eller särskilda förvaltningsstyrelsers, utskotts och kommittéers sammanträden, med rätt att deltaga i överläggningarna och därvid framställa yrkanden samt att få sin särskilda mening antecknad till protokollet. I syfte att underlätta hans tillsyn över förvaltningen hava vi föreslagit skyldighet för vederbörande kommunala förvaltningsorgan att underrätta borgmästaren om förestående sammanträden och om de ärenden, som därvid skola förekomma, ävensom att tillhandahålla honom alla de handlingar och upplysningar, som han kan finna erforderliga. Borgmästaren skall svara för att alla på stadsfullmäktiges eller särskilda förvaltningsstyrelsers prövning beroende ärenden vederbörligen beredas och föredragas, öva tillsyn över kanslibestyrens fullgörande samt i allmänhet följa det kommunala arbetet och därvid vidtaga de åtgärder samt lämna de upplysningar och råd, som han kan finna nödiga.

I huvudsak kommer emellertid stadsstyrelsens inseende över förvaltningen att vila på borgmästarens ställning till drätselkammaren. I denna nämnd skall han enligt vårt förslag vara föredragande ledamot, med åliggande jämväl att i händelse av drätselkammarens val vara dess ordförande. I detta syfte hava vi föreslagit ett tillägg till § 56 i förordningen om kommunalstyrelse i stad av innehåll, att drätselkammaren i stad under landsrätt utgöres, utom av de särskilt valda ledamöterna, jämväl av borgmästaren eller, där sådan ej finnes, stadsstyrelsens ordförande såsom självskrivnen ledamot. Genom de befogenheter och åligganden, som i berörda egenskap tillkomma borgmästaren och för vilka i specialmotiveringen närmare redogöres, påvilas honom ansvaret för kommunalförvaltningens behöriga gång. Beredning och föredragning av viktigare ärenden torde komma att av honom själv handhavas, och tillsynen över förvaltningen i dess olika grenar torde även innefatta skyldighet för borgmästaren att taga de initiativ, som

för stadens utveckling kunna befinnas nödiga. I praxis kommer han därför ofta att utöva ungefär enahanda verksamhet som de avlönade verkställande ledamöter av drätselkammaren, vilka redan nu här och där utses.

Genom den sålunda föreslagna anordningen torde viktiga fördelar för den kommunala förvaltningen kunna ernås. Till en början är den ägnad att bereda större formell stadga i arbetet. Därigenom att den juridiska och administrativa sakkunskap, som representeras av borgmästaren, tillgodoföres olika grenar av det kommunala arbetet, kan detsamma givetvis fortgå lättare och säkrare än eljest.

Men även på frågornas behandling i sak lär den sålunda föreslagna anordningen komma att utöva gynnsamt inflytande. Icke sällan hava klagomål försports över bristande planmässighet och konsekvens i stadsförvaltningen, beroende därpå, att förvaltningen huvudsakligen omhänderhafts av personer, som allenast för en kortare tid haft tillfälle att ägna sig åt det kommunala arbetet samt därefter avlösts av andra, som stått främmande för eller varit motståndare till de synpunkter, vilka varit bestämmande för de avgåendes arbete. Denna brist på kontinuitet torde kunna i väsentlig mån avhjälpas genom att, såsom vi föreslå, åt borgmästaren uppdragas viktiga kommunala arbetsuppgifter, vilka jämväl lämna honom tillfälle att utöva inflytande å förvaltningens ledning. Den erfarenhet och tradition, som måste komma att företrädas av borgmästaren, torde nämligen i och för sig giva hans mening en särskild vikt, oavsett de befogenheter med avseende å ärendenas avgörande, som må tillerkännas honom.

En bestämd förutsättning för att borgmästaren skall kunna fylla de anspråk, vårt förslag ställer på honom, är emellertid, att han erhåller en med de andra ledamöterna i drätselkammaren fullt jämbördig ställning. Det skulle enligt vår mening icke vara till fyllest, att han allenast vore föredragande tjänsteman utan rösträtt. I och för sig vore det för övrigt föga tilltalande, om borgmästaren, den främste ledamoten av stadens styrelse, skulle blott såsom tjänsteman biträda drätselkammaren. Med hans ställning till stadsförvaltningen överensstämmer otvivelaktigt bättre, att han såsom i allo röstberättigad ledamot deltagar i dess arbete. Mångenstädes lär han därjämte komma att utses till dess ordförande. Emot ett obligatoriskt stadgande i sådan riktning kunna åtskilliga skäl anföras, och i allt fall skulle ett sådant innebära ett så stort avsteg från de kommunala traditionerna i vårt land, att förslag härom icke bör framläggas utan en mera omfattande utredning än den vårt uppdrag i och för sig föranleder.

Vad vi nu föreslagit beträffande borgmästarens ställning till kommunalförvaltningen är icke någon nyhet och påkallar ej heller, utöver det nyss angivna tillägget till § 56 av förordningen om kommunalstyrelse i stad, någon ändring i denna förordnings bestämmelser om magistratens och den med magistraten likställda stadsstyrelsens kommunala funktioner. Vårt förslag avser tvärtom allenast att giva nytt liv åt kommunalförordningens bestämmelser, att magistraten skall vara stadens styrelse och öva inseeende över dess förvaltning, bestämmelser, som av förut angivna skäl icke kommit att få någon större praktisk betydelse.

Emot den föreslagna anordningen kan måhända komma att invändas, att ledamotskapet av drätselkammaren icke är förenligt med borgmästarens uppgift att pröva lagligheten av stadsfullmäktiges beslut. Enligt vår mening saknar en sådan invändning fog. Redan enligt kommunalförordningens nu gällande bestämmelser äro nämligen magistratspersoner berättigade att vara ledamöter av drätselkammaren, vilket förhållande ej heller i praxis visat sig innebära någon olägenhet utan tvärtom mångenstädes varit en högt uppskattad utväg att för

förvaltningen tillgodogöra sig deras sakkunskap. Och enligt hälsovårdsstadgan och byggnadsstadgan äro magistratspersoner obligatoriskt ledamöter av hälsovårdsnämnden och byggnadsnämnden, vilka i vissa hänseenden till stadsfullmäktige intaga samma ställning som drätselkammaren. I övrigt avser ju magistratens prövningsrätt stadsfullmäktiges och icke drätselkammarens beslut. Det syfte, som prövningsrätten avser att tillgodose, nämligen att vederbörande icke överskrida sin formella befogenhet, torde bliva än mera tillvarataget därigenom, att borgmästaren hos drätselkammaren deltagar redan i den förberedande behandlingen av ärendena och därvid kan göra sina formella betänkligheter gällande. Slutligen är att märka, att ifrågakvarande prövningsrätt skall utövas icke av borgmästaren ensam, utan av stadsstyrelsen samfällt.»

I avseende å *omfånget av den arbetsbörda*, som åligger borgmästaren, skulle han, framhålla de sakkunniga, utöver de i det föregående berörda viktigaste kommunala uppgifter, som ankomma å honom, hava att handlägga stadens ombudsmannaärenden. För uppsättande av skrivelser av olika slag till administrativa myndigheter, domstolar och enskilda, kontrakt och dylika handlingar samt i allmänhet för övervakande av stadens rätt, för förande av dess talan inför domstol o. s. v. hade nämligen varje stad av någon betydelse behov av juridiskt biträde. Inom stadsstyrelsens administrativa verksamhetsområde hade borgmästaren att handlägga flertalet av förekommande ärenden. I allmänhet skulle han därvid ombesörja stadsstyrelsens skriftväxling, föra protokoll vid sammanträdena samt till föredragning bereda de ärenden, som ankomme på styrelsens samfälliga handläggning, ävensom ensam handlägga de löpande ärendena. I fråga om omfattningen och arten av de administrativa bestyr, som för närvarande tillhöra stadsstyrelsen i städer under landsrätt, hava de sakkunniga ej funnit sig böra ifrågasätta annan väsentlig ändring än den, som innehålles i de sakkunnigas förslag om inrättande av eget uppboräds- och utsökningsväsen i vissa städer. De begränsningar i fråga om stadsstyrelsens befattning med brandväsendet, som nu pläga föreskrivas (ovan sid. 13), kunde enligt de sakkunnigas förmenande i samtliga landsrättsstäder saklöst bortfalla. I formellt hänseende föresloges av skäl, som i specialmotiveringen närmare framhölles (se nedan sid. 54), den ändring, att det stadgande om stadsstyrelsen såsom magistratsförvaltningens utövare i fögderistäderna allenast med i lag eller författning särskilt stadgade undantag, som återfunnes i alla gällande stadsstyrelsereglementens § 1, infördes i § 54 i förordningen om kommunalstyrelse i stad.

Beträffande *stadsstyrelsens organisation i övrigt* innebär förslaget icke några väsentliga förändringar. De sakkunniga föreslå alltså, att stadsstyrelsen måtte, i likhet med vad nu är fallet, bestå av, förutom

ordföranden, två ledamöter, för vilka juridisk kompetens icke erfordras. Dessa bisittare, som i anslutning till förslaget om borgmästartitel för stadsstyrelsens ordförande ansetts böra benämnas rådmän, skulle jämte ett lika antal suppleanter utses av stadsfullmäktige för en tid av fyra år. Någon anledning att för rådmännen bibehålla den för stadsstyrelseledamöterna nu stadgade obehörigheten att vara medlemmar av förvaltningsstyrelse hade de sakkunniga, med hänsyn till den allmänna ställning stadsstyrelsen enligt förslaget borde intaga till den kommunala förvaltningen, icke funnit föreligga.

De sakkunniga framhålla vidare, att den nu angivna förändringen av förtroendeuppdraget såsom stadsstyrelsens ordförande till en fast avlönad borgmästartjänst med en administrativt utbildad person till innehavare naturligtvis i flera hänseenden återverkade på stadsstyrelsens organisation i övrigt. Redan för närvarande vore stadsstyrelsens arbets sätt onödigt tungt genom den alltför långt drivna *kollegialiteten*. Stadsstyrelsens uppgift bestode i svsevärd omfattning av en mängd smärre ärenden, vilka blott krävde en rent rutinmässig behandling. I främsta rummet gällde detta en del av stadsstyrelsens administrativa funktioner, men även bland de rent kommunala frågorna förekomme dylika bagatellärenden. Att föredraga, protokollera och expediera dessa i stadsstyrelsens plenum medförde uppenbarligen onödigt arbete och tidsutdräkt, och i många fall avgjordes de också i praxis utan vidare av stadsstyrelsens ordförande, vare sig med eller utan särskilt uppdrag från styrelsens sida. I främsta rummet gällde detta åtskilliga frågor berörande ordnings- och säkerhetspolisen. I alla fögderistäder torde stadsstyrelsens ordförande betraktas som samhällets egentlige polischef.

De sakkunniga fortsätta härefter:

»En viss reglering av kompetensförhållandet mellan stadsstyrelsen och dess ordförande är sålunda påkallad, jämväl med hänsyn därtill, att det torde vara skäligen tvivelaktigt, huruvida enligt nu gällande stadganden stadsstyrelsen överhuvudtaget är befogad att på sin ordförande överlåta någon del av sin beslutanderätt. Av praktiska skäl är härvid uppenbarligen i hög grad önskvärt, att ordförandens självständiga beslutanderätt göres tämligen omfattande, och dessa skäl måste göra sig gällande med ökad styrka, därest i lekmannaordförandens ställe träder en fackutbildad tjänsteman. Under denna förutsättning skulle en kollegial prövning av de talrika expeditions- och anmälningsärenden, som fylla en stadsstyrelses protokoll, vara opåkallad. Underkastar man stadsstyrelsens förut angivna arbetsområde en detaljgranskning, torde man snart komma till det resultat, att de flesta här förekommande ärenden bättre ägna sig att behandlas av en tjänsteman än av ett kollegium med lekmän som bisittare. Stadsstyrelsens plenum torde blott böra förbehållas ärenden av större vikt eller principiell innebörd. I överensstämmelse härmed hava vi uppgjort ett detaljerat förslag till arbetsfördelning.»

Enligt detta förslag skall stadsstyrelsens beslutanderätt utövas samfällt i frågor angående utfärdande, ändring eller upphävande av kommunalstadgar och andra allmänna föreskrifter, avsedda att inom staden tillämpas; hållande av allmän rådstuga; förrättande av val; anmärkning mot röstlängd eller mot debiterings- och uppbördslängd; övervakande att de av stadsfullmäktige lagenligt fattade beslut bringas till verkställighet samt vägran av handräckning härutinnan, då verkställighet jämlikt förordningen om kommunalstyrelse i stad ej får ske; förslag till stadens utgifts- och inkomststat; yttranden i anledning av besvär över stadsstyrelsens eller annan kommunal myndighets åtgärd eller beslut; organisationen av polisväsendet, däri inbegripet grunderna för personalens anställning, befordran, avsked och bestraffning samt för dess tjänstgöring (instruktion och arbetsordning); tillsättning av tjänster, ådömande av annan bestraffning än varning, avsked; val av ledamot i byggnadsnämnd och hälsovårdsnämnd ävensom val till andra kommunala förtroendeposter i den mån sådant val ankommer å stadsstyrelsen; samt i allmänhet ärenden av större vikt eller principiell innebörd. Ärenden, vilka stadsstyrelsen jämlikt gällande författningar angående försäljning av brännvin, vin och öl, tillagade, alkoholfria drycker samt svagdricka har att handlägga, tillhöra stadsstyrelsens samfälliga beslutanderätt, dock att borgmästaren ensam må besluta, då fråga är om tillfälliga förfoganden, särskilt sådana, som stå i omedelbart samband med anmälan eller tillstånd jämlikt § 13 ordningsstadgan för rikets städer.

Stadsstyrelsens beslutanderätt utövas av borgmästaren ensam i alla andra frågor än dem, som enligt vad nyss är sagt ankomma å stadsstyrelsen samfällt, och särskilt i sådana, som angå den löpande förvaltningen eller avse tillämpning av allmänna föreskrifter å särskilda fall, ävensom i andra ärenden av natur att påkalla ett omedelbart avgörande.

De sakkunniga hava framlagt förslag till *olika organisationsformer för särskilda slag* av landsrättsstäder. De hava visserligen antagit, att den föreslagna anordningen med lagfaren borgmästare blir den för stadsstyrelserna i fögderistäderna vanliga, men hava dock ansett sig icke böra föreslå den såsom den enda, vilken borde få förekomma i städer av ifrågavarande art. Mindre städer kunde finnas, där behov av en lagfaren borgmästare icke föreläge och vilkas ekonomi icke kunde medgiva en dylik organisationsform.

För sådana städer hava de sakkunniga därför framlagt förslag om en enklare organisation, vilken i huvudsak skiljer sig från normaltypen därigenom, att ett särskilt borgmästarämbete där ej finnes, utan stadsstyrelsens ordförande tillsättes som en vanlig kommunal förtroendepost. Han fullgör emellertid huvudsakligen enahanda administrativa och kommunala funktioner som borgmästare. Undantag bilda ombudsmannagöromålen. Dessa kunna givetvis, framhålla de sakkunniga, ej åläggas stadsstyrelseordföranden, vilken icke behöver vara juridiskt bildad. Mandattiden för stadsstyrelsens ledamöter och suppleanter föreslås till fyra år. Valet av samtliga tre ledamöterna företages på en gång av stadsfullmäk-

tige. Vid samma tillfälle verkställes val av suppleanter. Suppleanternas antal har bestämts till tre. Valen ske proportionellt, därest detta äskas av minst en fjärdedel av de väljandes antal. Det har ansetts önskvärt att åt staden inrymma medinflytande vid tillsättandet av den viktiga ordförandeposten. Med frångående av nu gällande bestämmelser, enligt vilka Kungl. Maj:ts befallningshavande är helt obunden i sitt val av stadsstyrelsens ordförande, upptager förslaget därför den bestämmelsen, att, sedan stadsfullmäktige valt de tre ledamöterna, Kungl. Maj:ts befallningshavande äger att bland dessa utse ordförande.

Enligt de sakkunnigas uppfattning är det såväl ur statens som kommunens synpunkt av synnerlig vikt, att de samhällen, som nått den utveckling, att de anses böra såsom städer avskiljas från landsbygden, också erhålla en förvaltning, vars organisation fyller skäliga krav på trygghet och stadga. I överensstämmelse härmed anse de sakkunniga, att stadsrättigheter framdeles icke böra beviljas kommuner, där icke behov förefinnes av en stadsstyrelse med en administrativt utbildad borgmästare och vilka icke äro tillräckligt ekonomiskt bärkraftiga att vidkännas kostnaderna för en sådan styrelsens avlönande. För sådant ändamål har föreslagits ett tillägg till § 54 i förordningen om kommunalstyrelse i stad av innehåll, att stadsstyrelse i kommun, som hädanefter erhåller stadsrättigheter, skall bestå av borgmästare och två rådmän. Vid prövning av frågan om nya stadsrättigheters beviljande torde alltså, framhålla de sakkunniga, i framtiden uppmärksamheten i främsta rummet komma att riktas å spörsmålet, huruvida hos kommunen förefinnes behov av en ämbetsmannamässig förvaltning, och icke, såsom nu vanligen är fallet, å frågan om utbrytning ur väghållningsdistriktet eller andra synpunkter av sekundär betydelse.

De sakkunniga hava emellertid icke velat stanna vid förslag till organisation för denna normalttyp av fögderistad med det angivna undantaget för de minsta städerna. Såsom i de sakkunnigas förut avgivna promemoria av den 16 november 1916 framhållits, torde i åtskilliga städer, som med anledning av den planerade processreformen komme att förläggas under landsrätt, och jämväl i en och annan av de nuvarande fögderistäderna behov förefinnas av *egen exekutionsväsen*. Sådana städer torde säkerligen även äga den bärkraft, att de kunde hålla *egen uppbördsförvaltning*, något som med hänsyn till mantalsskrivningens betydelse för det kommunala beskattningssväsendet även kunde innebära fördelar ur kommunal synpunkt. Genom att i städer av denna storlek för stadens styrelse bibehålla benämningen magistrat eller i de ifrågakommande fögderistäderna införa denna benämning ernådde man, att dessa städer

med avseende å alla till fögderiförvaltningen hörande bestyr bleve jämställda med de nuvarande magistratsstäderna. I syfte att även i fråga om exekutionsväsendet avskilja dessa städer från landsbygden hade föreslagits sådan ändring av 1 § utsökningslagen, att jämväl i städer under landsrätt magistrat, där sådan finnes, skall vara överexekutor. I denna del anföra de sakkunniga:

»I sådana landsrättsstäder, om vilka nu är fråga, torde det löpande administrativa arbetet — oavsett den ökning, som det egna exekutionsväsendet kan medföra — hava nått en sådan omfattning, att ännu en administrativ utbildad tjänsteman måste anställas för dess ombesörjande. En dylik förstärkning av arbetskrafterna måste i detta fall anses så mycket mera av behovet påkallad, som de kommunala uppgifterna kunna förväntas taga en avsevärd del av borgmästarens tid i anspråk. För att fylla det behov, som sålunda kan förefinnas, hava vi för dessa städer föreslagit inrättandet av en lagfaren rådmanstjänst, vars innehavare väsentligen skulle hava till uppgift att såsom magistratssekreterare ombesörja magistratens administrativa bestyr. Vid sådant förhållande kan det underständom befinnas lämpligt att, då nödig lagfarenhet ändock är genom magistratssekreteraren företrädd, till borgmästare utse person med andra än juridiska kvalifikationer, såsom finansiella eller tekniska. Något förslag härom hava vi så mycket mindre ansett oss behöva framlägga, som det föreslagna magistratsreglementet efter smärre jämkningar med lätthet kan tillämpas även i sådant fall.

Med stadens fortgående utveckling torde snart nog den tidpunkt inträda, då jämväl de återstående, å borgmästaren ankommande arbetsuppgifterna behöva fördelas å flera personer. Även för sådana förhållanden synes den av oss föreslagna stadsförfattningen med mindre modifikationer kunna komma till användning. Jämte borgmästaren och den lagfaren rådmannen för administrativa ärenden bör för sådant fall tillsättas en lagfaren rådman såsom biträde åt borgmästaren vid handläggningen av kommunala ärenden. Även i sådana större städer torde det ofta av skäl, som nyss framhållits, vara möjligt och praktiskt att ersätta kravet å lagfarenhet hos innehavarna av borgmästare- eller kommunal rådmansbefattning med andra kompetensvillkor; men ej heller i detta avseende hava vi ansett nödigt att framlägga något utarbetat förslag. Vi vilja emellertid icke underlåta att påpeka de utvecklingsmöjligheter, som den föreslagna stadstypen äger.»

Yttranden
över förslaget
huvudsakliga
principer.

Från många håll har understrukits fördelen av att i borgmästaren erhålla en kvalificerad person, som odelat ägnar sig åt omsorgerna för stadens framåtskridande. Staden skulle härmed erhålla vad den väl behöver, en kommunal och administrativ centralmyndighet (*magistraten i Norrtälje*), vilken skulle vara till stor nytta för ärendenas utredning och för planmässigheten i arbetet (*stadsstyrelsen i Djursholm*) samt kunna förebygga onödigt skriveri och remisser från den ena myndigheten till andra (uttalande inom *Sollefteå stadsfullmäktige*). Den föreslagna lösningen borde därför i huvudsak godkännas, då den skulle göra det möjligt för magistraten att ägna nödig tid och omsorg åt sina admi-

nistrativa funktioner (*magistraten i Växjö*). Även från andra håll har uttalats, att en reglering i föreslagen riktning vore, oavsett processreformen, av nöden för att bestämma magistratens enligt kommunalförordningen något oklara ställning till kommunen, dess inflytande å och deltagande i stadsförvaltningen. Förslaget borde därför i vissa delar tillämpas även i städer, som ej lades under landsrätt, särskilt i vad anginge borgmästarens förhållande till drätselkammaren (*magistraten i Arboga*). Särskilda anordningar i riktning att närmare utbilda sambandet mellan magistrat och drätselkammare hava även i andra magistratsstäder tagits under övervägande.

I än högre grad, om ock delvis från andra utgångspunkter än stadsstyrelser och magistrater, hava *länsstyrelserna* uttalat sig till förmån för förslagets huvudprinciper. Av samtliga 22 länsstyrelser, från vilka yttranden föreligga, har förslaget i huvudsak tillstyrkts med undantag allenast för tvänne (*Jönköpings* och *Hallands län*, av vilka myndigheter den sistnämnda uttryckligen avstyrkt förslaget). Särskilt tilltalande har givetvis för länsstyrelserna tett sig den välbehövlige förstärkningen av juridisk, på teoretisk och praktisk utbildning grundad sakkunskap i lokalförvaltningen, som det nya borgmästarämbetet skulle medföra, ej minst med hänsyn till de svårigheter, som indragningen av kronofogdetjänsterna skulle bereda (*Uppsala län*).

Den elasticitet, som av de sakkunniga förlänats borgmästareämbetet, har befunnits synnerligen lycklig, då den lämnade utrymme såväl för formalkompetensen som för den framstående administrativa förmågan (*Uppsala län*). Förslaget vore onekligen ägnat att på ett fördelaktigt sätt låta det kommunala arbetet draga nytta av borgmästarens juridiska och administrativa sakkunskap (*Malmöhus län*). Bristen i den nuvarande organisationen låge däri, att uppdraget såsom stadsstyrelsens ordförande vore en svagt avlönad honnörspost utan närmare förbindelse med kommunalförvaltningen, och borgmästarens ställning i drätselkammaren vore en intressant nyhet, väl värd att bliva prövad i praktiken (*Blekinge län*). Även från annat håll understrykes kommissionens kritik av den nuvarande organisationen. Förslaget, som icke betingade någon mera betydande rubbning i gällande kommunallagstiftning, vore ägnat att på ett önskvärt sätt stärka magistratens ställning; och särskilt förordades borgmästarens förändrade uppgifter och de mera detaljerade bestämmelserna om magistratens kontroll av förvaltningen (*Göteborgs* och *Bohus län*). Uttalanden i enahanda riktning föreligga även från andra länsstyrelser.

Svenska stadsförbundets styrelse har likaså i sitt yttrande funnit den av de sakkunniga föreslagna ordningen äga bestämda företräden framför

den nuvarande organisationen, då magistratsförvaltningen i fögderistäder av den storlek, som i allmänhet plägar vara uppnådd vid erhållande av stadsrättigheter, vore i behov av en juridiskt bildad ämbetsman såsom ledande arbetskraft. Styrelsen hade därför ej heller något att erinra mot grundsatsen, att borgmästarämbetet skall vara obligatoriskt för kommuner, som hädanefter erhöles stadsrättigheter. Likaså syntes det styrelsen ur kommunal synpunkt kunna vara praktiskt och lämpligt, att borgmästarens arbetskraft genom det föreslagna samarbetet jämväl komme den egentliga kommunalförvaltningen tillgodo. Av *föreningen Sveriges stadsombudsmän och kommunalsekreterare* framhålles såsom en särskild förtjänst hos de sakkunnigas förslag, att det är ägnat att råda bot på den enligt föreningens mening väsentliga brist i den nuvarande organisationen, som ligger däri, att den initierade tjänstemannens uppslag och åsikter ej vinna tillbörligt beaktande av det skäl, att han icke äger någon auktoritativ ställning och saknar lagstadgad medbestämmanderätt. Förvaltningen skulle genom förslagets förverkligande erhålla en ledande tjänstemannainstitution, vars tyngdpunkt med all rätt förlagts till drätselkammaren.

De sakkunnigas förslag har av *svenska stadsförbundets styrelse* i dess yttrande för övrigt tagits till utgångspunkt för en framställning om en allsidig utredning av frågan om en revision av gällande kommunalförordning i syfte att möjliggöra en genomgripande omläggning av stadsförvaltningen, en omläggning vars grunddrag även av styrelsen förslagsvis angivas. Jämväl föreningen *Sveriges stadsombudsmän och kommunalsekreterare*, som finner de sakkunnigas förslag på ett lyckligt sätt angiva riktlinjerna för en kommunal omorganisation såväl i fögderistäder som i städer med egen jurisdiktion, uppehåller sig i sitt yttrande företrädesvis vid frågan om en omläggning av de senares förvaltning. För de uttalanden, som i detta hänseende sålunda avgivits, torde i detta sammanhang ej vara nödigt att närmare redogöra.

Emellertid hava också åtskilliga anmärkningar framställts emot det framlagda förslaget, såväl avseende vissa av dess huvudgrunder som i fråga om detaljer.

Det största intresset har av naturliga skäl ägnats det föreslagna *kommunala borgmästarämbetet*. Med tämligen stor enstämmighet har riktigheten av detta förslags utgångspunkt erkänts, behovet av juridisk sakkunskap och administrativ träning inom förvaltningen. Det föreslagna sättet att tillgodose detta behov har jämväl tillstyrkts av samtliga länsstyrelser, av *länsstyrelserna i Malmöhus, Örebro och Norrbottens län* dock med undantag för borgmästarens självskrivna ledamotskap av

drättselkammaren, varjämte, på sätt förut nämnts, *länsstyrelserna i Jönköpings och Hallands län* ställt sig i det hela avvisande mot förslaget principer; och av de magistrater, som yttrat sig om det kommunala borgmästarämbetet, har detsamma förordats, dock med undantag i nyssnämnda hänseende av *magistraterna i Skenninge och Piteå*. Bland de nuvarande fögderistäderna hava meningarna varit mera delade och särskilt har borgmästarens självskrivnenhet i drättselkammaren rönt motstånd från *Huskvarna, Nässjö, Eslöv, Hässleholm, Tidaholm och Arvika*.

Såsom härav framgår har kritiken av förslaget främst riktat sig emot *borgmästarens ställning i drättselkammaren*. De härvid anförda skälen hava varit i huvudsak följande.

De krav, som ställas å borgmästaren, äro alltför stora, han skall vara »ett administrativt och kommunalt faktotum» (*länsstyrelsen i Jönköpings län*), vilket man knappast kunde erhålla för den föreslagna lönen. Det vore fara värt, att de mångahanda och skiftande göromålen skulle betänkligt splittra hans tid, ehuruval de visserligen i kvalitativt hänseende vore mindre krävande (*länsstyrelsen i Malmöhus län*). Sist anförda myndighet ansåg emellertid förslaget förtjänster övertvägande och förmenade, att erfarenheten borde få utvisa, huruvida farhågorna vore grundade.

Det har vidare ansetts, att borgmästaren såsom jurist lätt vore fallen för en formalistisk och i sämre mening byråkratisk uppfattning av de kommunala angelägenheterna. Någon säkerhet för att han tillika ägde praktiskt omdöme och förmåga att i gott samarbete med drättselkammarens övriga ledamöter handlägga dessa ärenden funnes ej. Det vore därför att befara, att borgmästaren kunde komma i motsatsställning till den övriga drättselkammaren eller dess majoritet, och att onödiga slitningar och förseningar därav kunde bliva följden. En viss dualism mellan drättselkammarens ordförande och borgmästaren såsom dess föredragande ledamot kunde lätt uppstå. På ett håll förmenades, att en med föreslagen myndighet utrustad borgmästare möjligen allt efter fallenheten antingen komme att lämna sina statliga funktioner åsido för »kommunalt geschäft» eller ock påtrycka den kommunala förvaltningen »en byråkratisk stämpel, förhatlig för medborgarna och skadlig för det kommunala intressets vidmakthållande» (*Eslöv*) och på ett annat håll ansågs borgmästaren kunna, särskilt i mindre samhällen, bliva en envåldshärskare (*Piteå*). Att förslaget innebär en betydande förbättring för de rent administrativa ärendenas handläggning, har särskilt från länsstyrelsernas sida framhållits, men även detta bestrides från något håll, såsom framgår av det nyss citerade uttalandet från *Eslöv*.

Emot den föreslagna borgmästarbefattningen uppställa *stadsfullmäktige i Eslöv* ävensom *stadsfullmäktige i Nässjö* och *Huskvarna* den nuvarande organisationen såsom förmånligare. Stadsstyrelsens ordförande behövde icke vara jurist, utan borde i främsta rummet sökas bland de på grund av föregående kommunala förtroendeuppdrag i samhällets angelägenheter erfarna personer, vilka genom beprövat gott omdöme i praktiska frågor vore ägnade att ingiva allmänt förtroende. Viktigare befattningar inom administrationen innehades, enligt *stadsstyrelsen i Eslöv*, av personer, i vilkas utbildning ej inginge på grund av universitetsstudier förvärvad lagfarenhet. Den juridiska sakkunskapen kunde bättre företrädas genom en särskilt anställd stadsombudsman och stadssekreterare. Stadsstyrelseordföranden borde ej heller, förmenade man i *Eslöv*, taga någon närmare befattning med kommunalförvaltningen; det föreslagna specificerandet av styrelsens tillsynsverksamhet vore för en insiktsfull och grannlaga ledning både onödigt och stötande. Styrelsens ordförande skulle hålla sig fri från varje aktivt deltagande i förvaltningen, framhöll stadsstyrelsens flertal i samma stad, och motsatte sig därför att fögderistäder skulle likställas med nuvarande magistratsstäder i fråga om oförenligheten av uppdragen såsom ledamot av stadsstyrelse och av under stadsfullmäktige lydande förvaltningsstyrelser (reservation av styrelsens ordförande). Jämväl *länsstyrelsen i Jönköpings län* synes i viss mån vilja hålla möjligheten öppen för lekmannastadsstyrelser även i större städer. Länsstyrelsen erkände emellertid, att stadsstyrelserna inom länet lede av en betänkelig svaghet, nämligen i avseende å polisväsendet. De känsliga uppgifter, som innefattades i tillämpningen av ordningsstadgan och särskilt dess § 13, krävde en utbildning, som stadsfiskalen ofta ej ägde. I städer, vilkas stadsstyrelser ej innehölle erforderligt kvalificerade personer, borde därför större fordringar än eljest ställas å stadsfiskalen samt stadsstyrelsen befrias från befattningen med polisväsendet. Av stadsfullmäktige i några fögderistäder (*Eslöv, Hässleholm, Huskvarna, Nässjö*) framhålles slutligen, att den föreslagna organisationen skulle draga kostnader, väsentligt högre än som för närvarande åtginge för motsvarande ändamål.

Den här ovan återgivna kritiken grundar sig i huvudsak, på de flesta håll uteslutande, på *borgmästarens föreslagna självskrivnenhet såsom ledamot av drätselkammaren*, emot vilken några länsstyrelser och ett flertal fögderistadsmyndigheter, såsom förut anmärkts, uttalat sig.

Det viktigaste skäl, som härvid anförts, berördes redan av svenska stadsförbundet i dess förut omnämnda yttrande över 1915 års riksdagskrivelse, nämligen det obligatoriska medlemskapets oförenlighet med

legalitetskontrollen av stadsfullmäktiges beslut. Ingen annan av borgmästarens föreslagna nya kommunala uppgifter vore, yttrar *länsstyrelsen i Malmöhus län*, ägnad att förrycka hans ställning såsom stadens styresman, men det självskrivna ledamotskapet i drätselkammaren mötte ur denna synpunkt avgjorda betänkligheter. För stadsfullmäktiges beslut, vilka borgmästaren såsom stadsstyrelseordförande skulle pröva, vore nämligen drätselkammarens förslag ofta avgörande. Då drätselkammaren för övrigt ofta måste handla med en viss självständighet, kunde behörigheten av dess beslut lätt komma att dragas inför stadsfullmäktiges och följaktligen i andra hand även stadsstyrelsens prövning. Borgmästaren komme, därest han i drätselkammaren överröstades, vid utövningen av den senare legalitetskontrollen lätt i en skev ställning. De sakkunnigas åberopande av magistratspersoners obligatoriska ledamotskap av hälsovårdsnämnd och byggnadsnämnd vore enligt *stadsfullmäktige i Hässleholm* icke beviskraftigt, då omförmälda nämnder såsom statsorgan ej vore underställda stadsfullmäktige; deras beslut behövde ej av fullmäktige bekräftas och besvärshänvisning lämnades till länsstyrelsen, ej till stadsfullmäktige. Det frivilligt åtagna ledamotskapet kunde däremot när som helst frånträdas och medförde därför ingalunda de svårigheter, som här ovan skildrats. Allmänt tillstyrkes därför också ett upphävande av den nu stadgade oförenligheten av uppdragen såsom ledamot av stadsstyrelse och av under stadsfullmäktige lydande förvaltningsstyrelser.

Den i de sakkunnigas förslag intagna bestämmelsen om *skyldighet för borgmästaren att mottaga val till drätselkammarens ordförande* avstyrkes även av städer, som i övrigt godkänt borgmästarens ställning i drätselkammaren; denna fingervisning vore onödig och kunde missförstås. Endast i det fall, att borgmästaren erhöle kvalificerad majoritet, borde han, enligt *stadsstyrelsen i Tidaholm*, betraktas såsom vald till ordförandeposten.

Den här ovan refererade kritiken av borgmästarens föreslagna ställning i drätselkammaren har i de av *länsstyrelserna i Malmöhus och Örebro län* samt av *magistraten i Piteå* avgivna yttrandena utmynnat i det förslaget, att borgmästaren visserligen ej skall vara obligatorisk ledamot av drätselkammaren men däremot skyldig att, där så ske kan, närvara vid kammarens sammanträden, med rätt att delta i överläggningarna och få sin mening antecknad till protokollet.

Av *svenska stadsförbundets styrelse* har i fråga om borgmästarens ställning till drätselkammaren yttrats, att han troligen blott under särskilt gynnsamma omständigheter skulle komma att intaga den ställning såsom drätselkammarens verkställande ledamot, som de sakkunniga

uppenbarligen förutsatt såsom regel. Redan genom att borgmästaren övertog skötseln av de juridiska eller eljest övervägande formella frågorna skulle det nya ämbetet innebära stora fördelar för staden. Antagligt vore, att den ekonomiska sidan av förvaltningen såsom hittills merendels komme att handläggas av valda förtroendemän, med stöd, där så krävdes, av kamerala tjänstemän. I överensstämmelse härmed borde bestämmelsen i stadsstyrelsereglementena om borgmästarens föredragningskyldighet i drätselkammaren formuleras, givetvis dock utan hinder för de städer, som så önskade, att i sina reglementen intaga den av de sakkunniga föreslagna avfattningen. En huvudförutsättning för styrelsens tillstyrkan av förslaget vore nämligen, att varje stad skulle bibehålla den hittills åtnjutna friheten att bestämma över den egentliga kommunalförvaltningens organisation. Med hänsyn härtill har styrelsen ej heller funnit sig kunna tillstyrka det föreslagna generella stadgandet om borgmästarens självskrivnenhet i drätselkammaren. Redan det motstånd förslaget i denna del rönt från flera städer vore för styrelsen tillräckligt skäl att påyrka valfrihet i förevarande avseende. Ett allmänt stadgande av förslaget innehåll kunde ej heller anses väl överensstämma med borgmästarens uppgift att utöva laglighetskontrollen över förvaltningen.

Emot borgmästarens utövande av den lagstadgade tillsynen över kommunalförvaltningen i de föreslagna formerna, vilka för övrigt redan nu flerstädes praktiseras, hava för övrigt endast myndigheterna i *Eslöv* uttalat sig.

Förutom den här återgivna principiella kritiken av det föreslagna borgmästareämbetet hava även andra anmärkningar av större eller mindre räckvidd framställts emot detsamma. För de viktigare av dessa skall längre fram lämnas en redogörelse.

Departements-
chefen.

I likhet med flertalet av de i ärendet hörda myndigheterna finner jag, att en organisation, i huvudsak anordnad i enlighet med de av de sakkunniga föreslagna principer, skulle vara till båtnad för de städer, om vilka det här är fråga, och anser jag mig alltså böra tillstyrka, att berörda principer läggas till grund för organisationen av landsrättsstädernas styrelser.

Med anledning av de invändningar, som från flera av dessa städer framställts mot vissa delar av de sakkunnigas förslag, synes det mig angeläget framhålla, att förslaget är så lagt, att organisationen kan anpassas efter de växlande förhållandena i de olika samhällena. Det behöves därför ej ifrågakomma, att dessa städer påtvingas en organisation, som de icke gilla, vare sig densamma med hänsyn till redan

bestående tjänster eller till de alltför dryga kostnaderna eller av principiella skäl anses olämplig.

Denna ståndpunkt utesluter emellertid lika litet som hittills uppställandet av en *viss normaltyp för stadsstyrelsen i fögderistäderna*, vilken kan tjäna till ledning vid organisationens utformning och befordra ordning, reda och effektivitet i det administrativa och kommunala arbetet. En sådan normaltyp synes, om ock med viktiga modifikationer, för vilka jag blir i tillfälle att i det följande närmare redogöra, för flertalet fögderistäder böra ansluta sig till de sakkunnigas förslag till organisation av stadsstyrelse med borgmästare, vilken befattningshavare emellertid av skäl, som längre fram skola angivas, lämpligen torde böra benämnas *kommunalborgmästare*, liksom titeln å stadsstyrelsens bisittare bör bliva *kommunalrådman*. För större städer — för närvarande antagligen blott Trollhättan — torde eget uppbörds-, mantalsskrivnings- och exekutionsväsen böra ifrågakomma och den för sådant fall föreslagna reglementstypen komma till användning; för mindre samt tills vidare även för flera av de nuvarande medelstora fögderistäderna bör reglementet i huvudsak ansluta sig till förslaget till stadsstyrelse utan borgmästare. Huruvida den ena eller den andra typen av reglemente bör komma till tillämpning, kommer att bero på prövningen av förhållandena i varje särskilt fall och främst naturligtvis å stadens egna behov och önskningsar.

För de samhällen, som hädanefter erhålla stadsrättigheter, torde emellertid den uppställda normaltypen till organisation för stadsstyrelse med kommunalborgmästare under alla förhållanden i huvudsak böra bliva bestämmande, såvida ej eget utsökningsväsen och egen uppbördsförvaltning därstädes anses böra inrättas. Endast i det fall att ett samhälle uppnått den utveckling, storlek och bärkraft, att det behöver och kan bekosta en ämbetsmässig förvaltning, bör det övergå till stad. Med lagfästande av denna grundsats trädes icke något samhälles rätt eller intressen för nära, då några praktiska fördelar, med undantag av dem, som kunna följa av utbrytningen ur väghållningsdistriktet, icke äro att vinna med övergången från köping till fögderistad utan kommunalborgmästare. I all synnerhet efter de senaste nydaningarna å kommunallagstiftningens område kan förvaltningen ordnas lika nöjaktigt i köping som i sådan stadskommun och i allt väsentligt i enahanda former. Under sådana förhållanden synes det skäligen meningslöst att nyskapa städer, som i huvudsak blott till namnet skilja sig från de utvecklade köpingarna, och som ej heller i verkligheten behöva en annan organisation. Frågan om kommunens förhållande till väghållningsdistriktet bör icke få vara avgörande för ansökan om stadsrättigheter. Den bör behandlas i annan ordning. Vid

bifall till det av vägkommissionen avgivna förslaget till ny väglagstiftning komme köpingar och municipalsamhällen att ej längre tillhöra landets väghållningsdistrikt och därmed skulle det viktigaste, ja praktiskt taget det enda skälet för de mindre samhällenas önskan att erhålla stads namn, heder och värdighet ej längre förefinnas.

Såsom redan förut nämnts, har den normaltyp, som bör gälla för magistratsförvaltningens ordnande i städer under landsrätt, ansetts böra i huvudsak ansluta sig till de sakkunnigas förslag till organisation för stadsstyrelse med borgmästare. Det torde nämligen vara ställt utom fråga, att stadsstyrelsen i dessa städer i lika mån som i övriga av motvarande storlek äger behov av juridiskt bildad och administrativt erfaren arbetskraft, ett behov som den nuvarande organisationen i landsrättsstäderna icke tryggar. Lika otvivelaktigt torde vara, att detta behov i princip enklast och bäst tillgodoses på samma sätt som i stad, där magistrat finnes, nämligen därigenom, att en eller flera av stadsstyrelsens ledamöter utgöra behörigen kvalificerade ämbetsmän. Vad i några av de avgivna remissutlåtandena häremot anförts, eller att stadsstyrelseordförandens plats hellre borde intagas av en praktiskt erfaren kommunalman än av en jurist, torde närmast vila på en missuppfattning av stadsstyrelsens verkliga ställning och uppgifter. Dessa äro nämligen av övervägande formell och juridisk natur och erfordra icke en förvaltningsverksamhet av samma, övervägande ekonomiska art som exempelvis drätselkammarens. Ordförandeskapet i stadsstyrelsen bör därför icke jämföras med de kommunala förtroendeposterna och än mindre betraktas såsom ett övervägande representativt uppdrag. Härför äro dess administrativa uppgifter alltför viktiga. Med fog har i flera av de utav länsstyrelserna avgivna yttrandena särskilt betonats vikten av en mera betryggande ordning än den nuvarande för polismyndighetens utövning. Vad av en länsstyrelse anförts såsom skäl för att borgmästarinstitutionen icke skulle göras obligatorisk för kommun, som hädanefter erhåller stadsrättigheter, nämligen att samhället härmed skulle berövas förmånen att fortfarande ledas av samma beprövade lekmanakraft, som dittills kan hava varit dess främste man, vilar på samma missuppfattning av stadsstyrelseordförandens ställning, som nyss anmärkts. Något undanskjutande av de kommunala förtroendemännen kan så mycket mindre komma i fråga, som den nyblivna stadens fullmäktige, drätselkammare och övriga förvaltningsstyrelser, den kommunala självstyrelsens organ, helt visst torde hava samma behov av dessa förtroendemäns arbetskrafter som kommunalfullmäktige och kommunalnämnd jämte övriga styrelser före övergången till stad.

På något håll har det förmenats, att en jurist vore mindre lämpad än en lekman till stadsstyrelsens uppgifter. Det torde häremot vara tillräckligt att hänvisa till förhållandena i magistratsstäderna. I den mån magistraten här ej kommit att intaga den ställning kommunalförordningen åt densamma anvisat, beror detta, såsom allmänt erkänts, icke därpå, att en eller flera av dess ledamöter varit jurister utan på dess belastande med andra uppgifter och främst dess egenskap att tillika utgöra stadens domstol.

Behovet av juridisk sakkunskap inom stadsstyrelsen förmenas i några yttranden bättre tillgodoses genom en *juridiskt bildad sekreterare*, vilken tillika såsom stadsombudsman kunde övertaga de uppgifter inom kommunalförvaltningen, som i de sakkunnigas förslag tilltänkts borgmästaren. Alldeles oavsett att denna ordning för magistratsförvaltningen synes onödigt invecklad, kan mot densamma erinras, att den icke skänker någon trygghet för att den juridiska sakkunskapen lämnas tillbörligt beaktande vid de administrativa ärendenas handläggning, liksom den ej heller med avseende å polisväsendet innebär någon förbättring av den nuvarande organisationen. I princip måste därför en organisation med borgmästare tillerkännas avgjorda företräden framför en sekreterarorganisation, ehuru givetvis personliga förhållanden och ekonomiska skäl kunna tala för ett bibehållande av den senare i städer, där den redan införts. Ett tvång för dessa städer att upphäva den bestående ordningen genom inrättande av ett kommunalborgmästare-ämbete bör ej ifrågakomma.

I själva verket torde motståndet från vissa fögderistäders sida emot borgmästarorganisationen mindre bero på motviljan mot att i spetsen för stadsstyrelsen erhålla en juridisk ämbetsman än å farhågor för att denna ämbetsman kunde genom sitt *självskrivna ledamotskap av drätselkammaren* erhålla en alltför stark maktställning inom själva kommunalförvaltningen. Man har befarat, att förvaltningen genom denna bestämelse kunde erhålla en byråkratisk prägel och att ett för det praktiska arbetet ogynnsamt motsatsförhållande mellan kommunalborgmästaren och drätselkammarens lekmannaledamöter kunde komma att utbildas. Att förebygga en sådan utveckling synes emellertid icke böra möta några svårigheter, då ju i drätselkammarens reglemente eller arbetsordning bestämmelser kunde intagas, som på ett lämpligt sätt inskränkte kommunalborgmästarens befattning med beredning och föredragning av de ärenden, som ankomma å drätselkammarens handläggning. Kommunalborgmästarens självskrivnenhet i kammaren, där han allenast ägde *en* röst, kunde väl i och för sig icke heller skänka honom ett större inflytande än som tillkomme övriga ledamöter.

Under alla förhållanden torde fögderistäderna icke böra genom en generell lagbestämmelse påtvingas en anordning, som bland dem uppenbarligen mött vitt utbredda betänkligheter. Huruvida kommunalborgmästaren skall vara självskriven ledamot av drätselkammaren eller ej, bör således hänvisas till de spörsmål, som få lösas efter förhållandena i varje särskild stad. I enlighet härmed har också det tillägg till § 56 i förordningen om kommunalstyrelse i stad, som jag här framlägger, erhållit en sådan avfattning, att kommunalborgmästarens eller stadsstyrelseordförändens självskrivnenhet såsom ledamot av drätselkammaren blir beroende av stadgande i drätselkammarens reglemente, i vilket ock övriga bestämmelser, som kunna finnas vara erforderliga för att reglera kommunalborgmästarens uppgifter såsom drätselkammarsledamot, kunna upptagas.

Denna utväg synes nämligen avgjort böra lämnas företräde framför att låta kommunalborgmästarens ledamotskap bliva beroende av stadsfullmäktiges val för varje särskild mandatsperiod. I likhet med övriga kommunala delegationer torde drätselkammaren mer och mer tillsättas efter partipolitiska grunder, men det vore föga tilltalande, om kommunalborgmästaren, som i drätselkammaren har särskilda uppgifter oberoende av sitt eventuella ledamotskap, skulle inträda i densamma såsom representant för en särskild kommunalpolitisk meningsgrupp och om hans ställning således bleve beroende av ett växlande politiskt maktläge inom stadsfullmäktige. Vidä att föredraga är, att hans ledamotskap grundas på en efter stadens önskan i drätselkammarens reglemente upptagen bestämmelse. En sådan anordning är uppenbarligen också riktigare med hänsyn till den legalitetskontroll, som det åligger kommunalborgmästaren att utöva över stadsfullmäktiges beslut. I enlighet med vad från flera håll föreslagits, bör kommunalborgmästaren, där han icke är ledamot av drätselkammaren, ändock vara skyldig att, där så ske kan, närvara vid kammarens sammanträden med rätt att delta i överläggningarna och få sin mening antecknad till protokollet.

De av de sakkunniga föreslagna *benämningarna* å stadsstyrelsens nya befattningshavare, borgmästare samt rådman, torde av flera skäl få anses mindre lämpliga. Med dessa titlar avses nämligen av ålder i vårt land dömande ämbetsmän, och det är fara värt, att i åtskilliga fall förväxlingar mellan landsrättsstädernas och de övriga städernas borgmästare och rådmän skulle uppkomma, ägnade att framkalla oklarhet och oreda. För tillsättning av borgmästare och rådmän gälla vidare delvis grundlagfästa regler, som icke äro väl förenliga med de anställningsformer, vilka äro avsedda att komma till tillämpning i fråga om landsrättsstädernas stadsstyrelser. Å andra sidan synes det tilltalande, att de nya

befattningarnas titlar anslutas till de hävdvunna benämningarna å stads-kommunens styresmän. Ur denna synpunkt vill jag förorda, att dessa befattningshavare i landsrättsstäderna kallas kommunalborgmästare och kommunalrådmän.

De sakkunniga hava, såsom förut antytts, tänkt sig tre olika organisationsformer för städer under landsrätt, en med och en utan borgmästare samt en med magistrat, samt utarbetat reglementen för de sålunda föreslagna typerna av stadsstyrelse.

*Särskilda
reglements-
typer.
De sak-
kunniga.*

Ordnade efter storleken av de städer, för vilka respektive reglementen avsetts, äro de sålunda följande:

- a) förslag till reglemente för magistrat (med borgmästare och en lagfaren rådmän) i stad under landsrätt;
- b) förslag till reglemente för stadsstyrelse i fögderistad med borgmästare; och
- c) förslag till reglemente för stadsstyrelse i fögderistad utan borgmästare.

Beträffande reglementens lydelse hänvisas till de sakkunnigas betänkande (sid. 11—41). Speciell motivering till reglementsförslagen återfinnes i betänkandet sid. 95—122.

Att allt efter städernas högre eller lägre invånarantal exakt bestämma och på förhand till efterrättelse fastställa vissa gränser för de särskilda reglementstypernas tillämplighetsområden kan, framhålla de sakkunniga, icke låta sig göra. Endast i allmänna drag och med någon latitud kunde angivas, huru gränserna borde i regel dragas. Med erinran, att lokala förhållanden av skiftande natur understundom kunde föranleda avvikelser från den allmänna regeln, redogöra de sakkunniga på följande sätt för sin uppfattning, huru gränserna borde dragas:

»Reglementet för stadsstyrelse utan borgmästare är avsett att tillämpas i de minsta städerna med egen jurisdiktion, när de läggas under landsrätt, ävensom i de minsta av de städer, som redan höra under landsrätt. Dessa städer äro sådana, för vilkas administrativa och kommunala förvaltning icke är erforderligt, att i spetsen för stadsstyrelsen står en borgmästare, som helt och hållet ägnar sig åt stadens tjänst. De kunna sålunda vara väl betjänta med den billiga förvaltningsform, som detta reglemente innebär. I allmänhet omfattar denna grupp städer med intill 3,000 invånare. Möjligen torde dock en eller annan av dessa önska erhålla stadsstyrelse med borgmästare, då därigenom vinnes, bland annat, den förmånen, att man inom samhället äger tillgång till en rättsbildad person, som vid förefallande behov kan bistå samhället och dess medlemmar. Inom äldre städer lärer ock understundom finnas en viss obenägenhet att slopa det sedan urminnes tid hävdvunna borgmästarämbetet, varigenom staden till synes skulle så att säga sättas i lägre klass. Huru ringa berättigande en sådan uppfattning

än må äga, kan dock densamma vara en faktor att räkna med. Möjligheten att erhålla stadsstyrelse med borgmästare vore sålunda i en och annan mindre stad måhända ägnad att minska befintlig motvilja mot att avstå från den egna jurisdiktionen och skulle därigenom underlätta övergången till den nya rättegångsordningen. Å andra sidan må framhållas, att den ifrågavarande billigare förvaltningsformen (utan borgmästare) i vissa fall, dock mera undantagsvis, torde kunna användas även i städer med något högre invånarantal än 3,000.

Reglementet för stadsstyrelse med borgmästare är avsett för övriga mindre städer med ett invånarantal upp till 8,000 å 10,000, såväl dem, som lyda under landsrätt, som dem, vilka nu hava egen jurisdiktion men vilja avstå från densamma. Obligatoriskt föreslås detta reglemente skola tillämpas i de kommuner, som hädanefter vinna stadsrättigheter och som därvid icke erhålla magistrat.

Magistratsreglementet är avsett för de medelstora städer med mer än 8,000 å 10,000 upp till cirka 15,000 invånare, vilka vilja avstå från den egna jurisdiktionen. Vidare bör detta reglemente komma till användning inom de landsrättsstäder, som på grund av stadens fortgående utveckling finna sig vara i behov av mer än en rättsbildad person inom stadsförvaltningen och för den skull samt på grund av de fördelar, som i övrigt kunna vinnas därigenom, i synnerhet egen överexekutor, vilja övergå från stadsstyrelseförvaltning till magistratsförvaltning i egentlig mening.»

Yttranden.

Den sålunda tilltänkta *indelningen av landsrättsstäderna i tre grupper*, vilkas gränslinjer i allmänhet skulle gå vid 3,000 och 10,000 invånare, har föranlett uttalanden från några håll. *Länsstyrelsen i Södermanlands län* finner klassificeringen väl invecklad och anser de olika slagen av städer böra med full tydlighet angivas i en särskild författning. Magistrat borde finnas i alla nybildade städer och i alla äldre städer med 5,000 invånare eller däröver, och borde stadsstyrelse utan borgmästare medgivas allenast i helt obetydliga nuvarande småstäder. *Magistraten i Norrtälje* anser magistrat böra finnas i alla städer med flera än 3,000 invånare; dock borde möjlighet till dispens från denna skyldighet stå öppen. Huruvida lagfaren rådman skulle finnas i magistraten, borde bedömas av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall. Längre har man gått på annat håll (*magistraterna i Vänersborg och Arboga*), där det förmenas, att stadsstyrelse utan borgmästare överhuvud ej borde ifrågakomma, då magistratsärendena i de små städerna i lika hög grad som i de större kräve kvalificerade arbetskrafter. Att på frivillighetens väg få småstäderna att avstå från sin självständiga jurisdiktion och sin magistrat anses å de håll, varifrån uttalanden härom föreligga, såsom rätt utsiktslöst.

Å andra sidan föreligga från några fögderistäder med flera än 3,000 invånare uttalanden till förmån för den minsta organisationstypen, stadsstyrelse utan borgmästare (*Djursholm, Tranås, Tidaholm*, dock med reservation av stadsfullmäktiges ordförande). *Hässleholms stadsfullmäktige* anse ej borgmästarämbete nödigt förrän samtidigt med eget uppbörds- och exekutionsväsen, d. v. s. egen magistrat. Att jämväl myndigheterna

i *Eslöv* och *Nässjö* uttalat sig mot införande av borgmästareämbete, beror emellertid icke därpå, att vederbörande i dessa städer ej funnit staden i behov av en juridisk arbetskraft, utan på kostnadsfrågan och den kritik, som här riktats emot det föreslagna borgmästarämbetets ställning i drätselkammaren och varför ovan närmare redogjorts. Ovillkorlig skyldighet för ny stad att hålla borgmästare borde, enligt *länsstyrelserna i Jönköpings* och *Örebro län*, ej stadgas; enligt sistnämnda länsstyrelse borde den nya staden åtminstone under en övergångstid beredas tillfälle att ordna förhållandena enklare och billigare. *Stadsstyrelsen i Huskvarna*, som ställer sig välvillig emot förslaget i dess helhet och dess huvudsyfte att skapa en mera ämbetsmässig förvaltning av magistratsuppgifterna i fögderistäderna, påyrkar också en övergångstid, under vilken man kunde finna en för borgmästarämbetet fullt kvalificerad person. *Styrelsen för svenska stadsförbundet* förutsätter, att även städer med ej obetydligt större invånarantal än 3,000 komma att tills vidare föredraga en lekmanastadsstyrelse, en organisationsform, som i sådant fall givetvis ej bör förvägras dem.

Den form, som av de sakkunniga föreslagits för inrättande av eget exekutionsväsen och uppbördsväsen i de största landsrättsstäderna, nämligen genom att i sådana städer benämna stadsstyrelsen magistrat, kan icke förordas. En uppdelning på förslaget sätt av de nu sammanfallande begreppen »stad under landsrätt» och »stad, där magistrat ej finnes», skulle förorsaka åtskilliga svårigheter vid tillämpning av författningar, där det nu såsom självfallet förutsättes, att stad med magistrat tillika alltid har egen domsrätt, att magistrat utan undantag även är stadsdomstol, och att magistratsperson jämväl är domare. Stadens styrelse i städer utan egen jurisdiktion torde därför fortfarande böra benämnas stadsstyrelse.

Det syfte, som de sakkunniga velat ernå med sitt förslag, synes i stället böra vinnas därigenom, att i varje särskilt fall förordnas, att vederbörande stad skall hava egen uppbördsförvaltning och även i avseende å mantalsskrivningen likställas med stad med magistrat, samt att stadsstyrelsen eller viss ledamot av stadsstyrelsen skall vara överexekutor. Detta förutsätter vissa av de sakkunniga ej ifrågasatta tillägg till gällande mantalsskrivningsförordning och uppbördsreglemente samt andra administrativa författningar, ävensom en annan avfattning av 1 § av utsökningslagen än de sakkunniga föreslagit.

Av de sakkunnigas här ovan återgivna motivering synes framgå, att det icke varit deras mening att uppställa några fixa gränser för de olika reglementstypernas tillämpningsområden. I detta hänseende liksom i övrigt åsyftar förslaget att i varje fall lämna möjlighet öppen att välja

Departements-
chefen.

den organisationsform, som bäst lämpar sig för varje särskilt samhälles speciella förhållanden och önskemål. De återgivna yttrandena från åtskilliga myndigheter utvisa även, att största möjliga frihet i detta hänseende är önskvärd och rent av nödvändig. Såsom jag förut antytt, torde emellertid den fordran böra ställas på samhälle, som hädanefter önskar erhålla stadsrättigheter, att samhället bekostar en organisation, vilken möjliggör en mera ämbetsmässig förvaltning. I sådan nybildad stad bör alltså finnas stadsstyrelse med kommunalborgmästare. Skälen för denna ståndpunkt har jag i det föregående angivit.

*Kvinnas
behörighet.
De sakkun-
niga.*

Enligt de sakkunnigas förslag är kvinna behörig att vara ledamot i stadsstyrelse och magistrat samt ordförande i stadsstyrelse utan borgmästare.

I denna del anföra de sakkunniga:

»Någon anledning att utesluta kvinna från behörighet att vara rådman i stadsstyrelse torde ej föreligga, helst som kvinna redan nu är valbar till stadsfullmäktige, drätselkammaren, fattigvårdsstyrelsen, byggnadsnämnden, hälsovårdsnämnden, skolstyrelsen etc. Vad åter angår kvinnas behörighet att vara borgmästare, bör givetvis hänsyn tagas till de särskilda kvalifikationer, som måste fordras för utövande av chefskapet för poliskåren. Oavsett vilken vikt, som tillmätes denna hänsyn, innebär emellertid § 28 regeringsformen ett hinder för utnämning av kvinna till borgmästartjänst, som ju för närvarande är av beskaffenhet, att Konungen fullmakt därå utfärdar. Även om, såsom vi föreslagit, de borgmästarbefattningar, som icke äro förenade med domareäligganden, för framtiden skulle komma att av Kungl. Maj:t tillsättas medelst konstitutorial, skulle det enligt vår mening icke överensstämma med syftet i § 28 regeringsformen att i sådan ordning bereda kvinna tillträde till en viss grupp av statsämbeten. Anses kvinna efter verkställd utredning i undantagsfall kunna vara kompetent att innehåva borgmästarbefattning, bör hennes rätt därtill uttryckligen i regeringsformen fastslås. Men till avgivande av förslag till en sådan grundlagsändring kunna vi icke finna, att det åt oss lämnade uppdraget giver befogenhet eller anledning.»

Yttranden.

I en del yttranden framhålles, att kvinna ej borde, såsom föreslagits, vara valbar till ledamot av stadsstyrelse eller magistrat, främst av det skäl, att kvinnlig ledamot i likhet med annan kunde komma att fungera såsom borgmästarens ställföreträdare och utöware av polismyndigheten, vilket uppenbarligen ej vore lämpligt. Av samma skäl borde kvinna ej heller vara valbar till stadsstyrelsens ordförande i städer utan borgmästare. Den praktiska betydelsen av dessa stadganden vore för övrigt ringa och det borde därför utan saknad kunna utgå (*länsstyrelserna i Jönköpings, Örebro och Västmanlands län, magistraterna i Oskarshamn, Marstrand, Amål och Arboga*). *Svenska stadsförbundets styrelse* framhåller skillnaden mellan uppdrag som ledamot av stadsfullmäktige och kommunala nämnder samt rådmansbefattning, vilken i det väsentliga avsåge rent administrativa ärenden, icke kommunala förvaltningsangelägenheter. Då från kvinnornas sida icke försports något som helst in-

tesse för här ifrågakommande uppgifter, vilka torde böra få anses främmande för kvinnlig läggning, eller någon önskan att företrädas i stadsstyrelsen, avstyrkte styrelsen de sakkunnigas förslag i denna del. Härtill förelåge även ett skäl av formell art. Kvinns behörighet att bekläda administrativ befattning reglerades nämligen genom bestämmelsen i § 28 regeringsformen och med tillämpning av grunder, som konungen och riksdagen godkände. Med hänsyn härtill kunde det ej anses riktigt, att behörigheten att innehava rådmansbefattning i administrativ väg utsträcktes till kvinna. — Av *magistraten i Piteå* framhålles, att i intet fall borde man och hustru samtidigt kunna vara bisittare i stadsstyrelse eller magistrat.

De framställda anmärkningarna mot kvinns behörighet såsom ledamot av stadsstyrelse eller såsom ordförande i stadsstyrelse utan borgmästare finner jag icke avgörande. Därest det å någon ort kan finnas mindre lämpligt, att i förekommande fall kvinna skulle komma att fungera såsom chef för polisen, torde, i anslutning till ett av länsstyrelsen i Västmanlands län framställt förslag, i reglementet för stadsstyrelsen kunna intagas föreskrift om att vid förfall för ordföranden eller kommunalborgmästaren länsstyrelsen må kunna förordna annan lämplig person (t. ex. kommunalrådman, stadsfiskal eller i staden boende landsfiskal) att förestå polisen. Likaledes kunde för att förebygga, att kvinnlig ordförande i stadsstyrelse utan kommunalborgmästare bleve chef för polisen, i reglementet för sådan stadsstyrelse stadgas, att länsstyrelsen må kunna åt annan än ordföranden uppdraga chefskapet över polisen.

Departements-
chefen.

Beträffande kommunalborgmästarens formella kompetens hava de sakkunniga ansett sig böra uppställa det villkor, att han i regel skall vara lagfaren. Erforderlig säkerhet för att han vore behörigen kvalificerad för de uppgifter, som ålaga honom, kunde i allmänhet icke vinnas på annat sätt. Emellertid kunde icke förnekas, att fall förekomme, då en långvarig verksamhet i allmänna värv i förevarande hänseende erbjöde samma säkerhet som formella juridiska meriter.

Kompetens-
förordningar.
De sakkunniga.

Rörande denna fråga hänvisa de sakkunniga till en till Kungl. Maj:ts ställd, till dem överlämnad skrivelse den 2 januari 1917 från riksdagens justitieombudsman, i vilken skrivelse anförts, bland annat:

Vid inspektion hos stadsstyrelser i städer utan egen jurisdiktion hade justitieombudsmannen funnit anledning att till behandling upptaga jämväl frågan huruvida ej föreskrift borde meddelas, att till ordförande i stadsstyrelse ej må förordnas annan än lagfaren person. Genom skrivelse den 25 augusti 1916 anmodade justitieombudsmannen i följd härav stadsstyrelserna i samtliga städer utan egen jurisdiktion att inkomma med yttrande, bland annat, huruvida enligt respektive stadsstyrelses mening erfarenheten givit vid handen,

att till ordförande i sådan styrelse lagenligt ej borde få utses annan än juridiskt bildad person. Av de inkomna svaren gingo de flesta i den riktning, att ordföranden i sådan styrelse, åtminstone i de större städerna, borde vara lagfaren; vore icke ordföranden detta, borde, enligt några stadsstyrelserns mening, stadsstyrelsens sekreterare vara rättsbildad. Andra stadsstyrelser höllo emellertid före, att en i kommunal verksamhet erfaren person kunde fylla platsen lika väl som en jurist och att därför en lagföreskrift i den av justitieombudsmannen antydda riktningen icke vore önskvärd. I regel tillkomme det stadsstyrelse att handhava alla de bestyr och åligganden, som ankomme på magistrat i stad med egen jurisdiktion. För närvarande innehades ordförandebefattningarna i stadsstyrelserna av rättsbildade personer i de flesta ifrågavarande städerna, nämligen i alla utom Nässjö, Huskvarna och Tidaholm. Då man besinnade, att fullgörandet av magistratsåligganden i regel krävde åtminstone någon juridisk insikt och att dessa åligganden ofta nog kunde vara av besvärlig och invecklad beskaffenhet, syntes det med fog kunna ifrågasättas, att det åtminstone för de större städernas vidkommande borde stadgas, att till ordförande i stadsstyrelse blott finge förordnas lagfaren person.

De sakkunniga framhålla, att det av justitieombudsmannen vitsordade behovet av viss juridisk insikt hos den person, som står i spetsen för stadsstyrelsen, gjorde sig ännu mera gällande, om den i reglementet för stadsstyrelse med borgmästare föreslagna organisationen genomfördes, enär borgmästaren enligt densamma tillika skulle vara stadens ombudsman, samt anföra vidare:

»Medan justitieombudsmannen såsom kompetensvillkor ifrågasatt lagfarenhet, d. v. s. enligt gängse terminologi avlagd juris kandidatexamen (enligt äldre examensstadga juris utriusque kandidatexamen eller hovrättsexamen), torde emellertid, med hänsyn därtill att tyngdpunkten av borgmästarens verksamhet faller på det administrativa området, vara i sin ordning, att även de, som avlagt kansliexamen, förklaras kompetenta till sådan befattning.

I vad avser den grupp av städer, varom i detta reglemente är fråga, hava vi sålunda i regel funnit erforderligt, att stadsstyrelseordföranden-borgmästaren avlagt sådan examen, som berättigar till inträde i rättegångsverken eller Kungl. Maj:ts kansli. Från denna regel bör dock, enligt vår uppfattning, beredas möjlighet till undantag. En person, som icke avlagt sådan examen, men ändock genom självstudier förvärvat sig viss rättsbildning, kan under längre tids utövande av allmän — statlig eller kommunal — befattning hava ådagalagt sådan insikt och skicklighet, att han måste anses kompetent till befattning, varom här är fråga, och det är givetvis önskvärdt, att en stad beredes tillfälle att till borgmästare förvärva en så kvalificerad sökande. Av vikt är emellertid, att undantag icke medges i andra fall, än då vederbörandes kompetens är otvivelaktig. Dispensrätten bör för den skull läggas i Kungl. Maj:ts hand, varjämte föreslås, att ansökan om dispens måste, för att kunna upptagas till prövning, framställas av stadsfullmäktige.»

Yttranden.

De föreslagna kompetensfordringarna för borgmästartjänst (i allmänhet examen, som berättigar till inträde i rättegångsverken eller Kungl. Maj:ts kansli) hava på en del håll ansetts för små, särskilt för

de städer, där borgmästaren skulle vara överexekutor. Härför vore kansliexamen otillräcklig (*länsstyrelserna i Södermanlands, Jönköpings, Malmöhus och Örebro län, magistraterna i Växjö och Hudiksvall, föreningen Sveriges stadsombudsmän och kommunalsekreterare*). Att medgiva lekman, låt vara efter särskild ansökan av stadsfullmäktige och prövning av Kungl. Maj:t, behörighet att söka borgmästartjänst, anses på sina håll ej heller tillrädligt (*länsstyrelsen i Östergötlands län, magistraterna i Amål, Vänersborg och Hudiksvall, föreningen Sveriges stadsombudsmän och kommunalsekreterare*).

Departementschefen.

I fråga om kompetensfordringarna för kommunalborgmästare finner jag det vara riktigt att såsom allmän regel uppställa, att kommunalborgmästaren skall vara lagfaren. I denna del anser jag, i anslutning till justitieombudsmannens här ovan refererade uttalande och vissa avgivna yttranden, den avvikelse böra göras från de sakkunnigas förslag, att i allmänhet såsom villkor för behörighet skall fordras sådan examen, som berättigar till inträde i rättegångsverken, sålunda ej blott kansliexamen. För den av de sakkunniga föreslagna undantagsbestämmelsen, att jämväl icke lagfaren person må kunna av Kungl. Maj:t förklaras berättigad att innehava kommunalborgmästartjänst, finner jag de sakkunniga hava anfört så vägande skäl, att ett frångående av förslaget på denna punkt icke bör äga rum.

Efter att hava erinrat om att reglerna för tillsättning av stadsstyrelsens ordförande i de nuvarande fögderistäderna icke lämnade något inflytande åt stadens invånare och härigenom väsentligt skilde sig från bestämmelserna om borgmästares tillsättning, i vilket sistnämnda avseende gällde stadgandet i § 31 regeringsformen, yttra de sakkunniga:

Bestämmelser om tillsättning av kommunalborgmästare och kommunalrådman.
De sakkunniga.

»Genom att stadsstyrelsens ordförande enligt vårt förslag benämnas borgmästare, kommer jämväl för hans tillsättning detta regeringsformens stadgande att gälla. Härför tala även starka sakskäl. Den nu gällande ordningen för tillsättande av posten som stadsstyrelsens ordförande kan nämligen icke anses tillfredsställande. Någon anledning, varför icke fögderistäderna vid tillsättningen skola äga samma medbestämmanderätt som de nuvarande magistratsstäderna vid val av borgmästare, föreligger icke. Och det måste uppenbarligen vara av ännu större vikt för staden att äga inflytande å val av en borgmästare, vilken, såsom vårt förslag innebär, skulle ingående deltaga i kommunens förvaltning, än å tillsättningen av det nuvarande borgmästarämbetet, vars viktigaste uppgift faller inom rättsskipningens område. Inom ramen av regeringsformens nyss angivna stadgande hava i de av oss föreslagna stadsstyrelsereglementena utförliga bestämmelser meddelats om val för upprättande av förslag till borgmästartjänst. Detta val bör enligt vår mening försiggå efter proportionell metod för att giva olika meningsriktningar möjlighet att genom förslaget bliva företrädda.»

De sakkunniga hava vidare framhållit, att det mången gång kunde vara gagneligt, att till ledning för valmännen från sakkunnigt håll meddelades ett utlåtande om de sökandes lämplighet för de rent kommunala förvaltningsgöromålen, och därför föreslagit, att stadsfullmäktige skulle lämnas tillfälle att före valet avgiva yttrande i sådant avseende.

Beträffande röstgrunden vid borgmästarval erinna de sakkunniga om att i § 31 regeringsformen ingen bestämmelse finnes om röstskala samt anföra vidare:

»För 47 städer har röstgrunden emellertid bestämts genom lokala, av Kungl. Maj:t utfärdade valordningar, vilka utvisa en brokig mångfald av olika röstgrunder. I tre städer, Stockholm, Kalmar och Ängelholm, är rösträtten lika för alla röstberättigade. Enligt valordningarna för Göteborg, Norrköping, Gävle och Eksjö utövas rösträtten enligt samma grund, som gäller för val till stadsfullmäktige. I två städer, Kristinehamn och Lidköping, tillämpas en sexgradig, på statskatten grundad röstskala. I samtliga övriga valordningar är röstskalan efter växlande grunder byggd på bevillningen till staten. Olika anordnade tregradiga, fyrgradiga, femgradiga, sexgradiga och tiogradiga skalor förekomma. Dessutom finnes en sjugradig och en tjugugradig (Uppsala) skala. I sex fall (Karlshamn, Sala och Vimmerby med sexgradiga, Jönköping med sjugradig samt Malmö och Linköping med tiogradiga skalor) har varje röstberättigad tillerkänts en personlig röst samt dessutom olika röstetal allt efter bevillningens storlek enligt fastställda grunder. I 39 städer saknas valordningar. Enligt gängse uppfattning skall i dessa den kommunala röstskalan utgöra röstgrund vid uppgörande av borgmästarförslag.»

Efter att vidare hava lämnat dels en historisk redogörelse för stadsgandena om borgmästares tillsättande (sid. 98—101), dels en framställning av en del rättsfall rörande röstgrund vid borgmästarval (sid. 101—103) och dels ett referat av en vid 1913 års riksdag väckt motion (nr 167 i andra kammaren) om utredning rörande personlig och lika rösträtt vid borgmästarval (sid. 103, 104) yttra de sakkunniga, att av det sålunda anförda torde framgå:

att § 31 regeringsformen beträffande städernas förslagsrätt vid borgmästartjänsts besättande innehåller bestämmelser endast om vilka personer — i staden bosatta, kommunalt röstberättigade män — äga utöva denna förslagsrätt, men däremot icke, huru rösterna vid förslaget upprättande skola avgivas och beräknas;

att sådana grunder icke heller i övrigt blivit i lag bestämda;

att för ett stort antal städer finnas särskilda, av Kungl. Maj:t fastställda valordningar, innehållande olika röstgrunder, och att, därest ej särskild valordning blivit av Kungl. Maj:t fastställd, gällande kommunala röstskala ansetts böra tillämpas;

att stadsfullmäktige numera anses äga befogenhet att å de röstandes vägnar fatta beslut om de grunder, enligt vilka rösterna skola avgivas och beräknas, vilket beslut emellertid skall underställas Kungl. Maj:t;

samt att det torde tillkomma Kungl. Maj:t vid prövning av sådant underställt beslut att avgöra, vilken röstgrund skall tillämpas.

De sakkunniga framhålla härefter, att de vid avfattande av förslaget till valordning vid borgmästarval utgått från den ståndpunkten, att någon ändring av § 31 regeringsformen icke borde i detta sammanhang ifrågasättas, samt fortsätta:

»Enär dylik ändring även borde medföra rubbning av grunden för upprätande av förslag vid borgmästartjänsts tillsättande i städer med egen jurisdiktion, innebure hemställan i sådan riktning ett överskridande av det åt oss lämnade uppdraget. Dylikt förslag vore för övrigt ägnat att förhåla lösningen av det spörsmål, som vi fått oss förelagt. Ehuru vi ansett starka skäl föreligga för att kvinna må tillerkännas rösträtt vid borgmästarval, har någon framställning i detta syfte sålunda icke kunnat göras. Vidare har ifrågasatts, huruvida icke borgmästarval borde verkställas icke genom direkta val av de röstägande inom samhället utan av den myndighet, som utövar stadens beslutanderätt, d. v. s. stadsfullmäktige. Till stöd för sådant indirekt valsätt vore att andraga, att stadsfullmäktige såsom valkorporation måhända kunde förväntas ägna frågan en omsorgsfullare, från personliga och partisynpunkter mera frigjord prövning samt särskilt taga hänsyn till kandidaternas lämplighet för de kommunala uppgifter, som åläge borgmästaren, varigenom man vunne vissa garantier för en tillfredsställande valutgång och för ett gott samarbete mellan borgmästaren och stadsfullmäktige. Gentemot denna uppfattning har invänts, att man icke har någon anledning misstro den folkvilja, som ger sig uttryck i en direkt omröstning, eller underskatta dess förmåga att träffa ett gott personval. Därjämte är att märka, att genom ett direkt val borgmästarinstitutionen såsom sådan lägges på en bredare basis och att det mandat, borgmästaren sålunda mottager, ger honom en självständigare ställning gent emot den trängre krets av medborgare, som inom stadsfullmäktige utöva stadens beslutanderätt. Oavsett emellertid de skilda uppfattningar, som kunna göras gällande i frågan, huruvida direkta eller indirekta borgmästarval äro mest ändamålsenliga, har — med hänsyn till vad ovan anförts om nödvändigheten att hålla sig inom ramen för § 31 regeringsformen — jämväl detta spörsmål fått förfalla.

I fråga om röstgrunden vid borgmästarval föreslås enhetliga bestämmelser, som bygga på grundsatsen om lika rösträtt. Utan att närmare ingå på en motivering för det rättvisa och riktiga i denna princip, som numera torde hava vunnit starkt rotfäste i folkmedvetandet, må här endast hänvisas till att den lika rösträtten allt sedan det nya representationsskicket genomförande använts vid val till riksdagens andra kammare, samt att densamma från och med år 1911 tillämpas vid prästval.

Fullmaktsröstning vid borgmästarval anses olaglig jämlikt kungl. förordningen den 19 januari 1758 och förbjudes i flere av de nu gällande valordningarna. På grund härav och då denna form för röstning vid val synes föga till talande, hava vi föreslagit, att varje röstberättigad skall vid valet personligen utöva sin rösträtt.»

Efter en erinran om stadgandet i § 31 regeringsformen, att vid borgmästarval de röstberättigade äga föreslå tre behöriga personer, var-
efter Kungl. Maj:t utnämner en av dem, samt därom att enligt bestäm-

melser i nu gällande valordningar samt praxis i övrigt varje valsedel skall innehålla tre namn, anföra de sakkunniga:

»Därest valmännen begagnade sin rösträtt så som säkerligen avsetts, eller att varje valman röstade på de tre personer, han ansåge mest lämpliga för befattningen, bleve valresultatet ett verkligt förslag, och Kungl. Maj:t hade då möjlighet att bland de tre å förslaget uppsatte utnämna den skickligaste. I praktiken har emellertid röstningen ofta utövats så, att valmannen på sin sedel upptagit den person, han önskade utnämnd, och därjämte två denne i meriter avgjort underlägsna personer. Understundom hava jämte den kandidat, som man önskade utnämnd, å valsedeln upptagits personer, vilka i följd av den tjänsteställning, som de innehava, icke kunna tänkas vilja ifrågakomma vid befattnings tillsättande. Sålunda har omröstningen, i stället för att innefatta upprättande av förslag å tre var för sig lämpliga personer, i själva verket ofta inneburit ett ofrånkomligt val av befattningshavaren. Det s. k. förslaget har nämligen varit så beskaffat, att Kungl. Maj:t de facto icke haft någon valrätt utan varit hänvisad att utnämna en viss av de å förslaget uppförde. I åtskilliga fall har, om samma lista begagnats av alla de flesta röstande inom ett parti, detta kunnat genomdriva sin kandidat, utan att en betydande minoritet ägt möjlighet att å förslaget få någon uppförd.

Med hänsyn till nu anmärkta förhållanden hava vi ansett rättvist och riktigt, att minoritetens rätt att jämväl göra sig gällande vid förslagets upprättande lagligen skyddas. Vidare bör tillses, att åt statsmakten bevaras det tillbörliga inflytande vid befattningens tillsättande, som avses med åberopade stadgandet i § 31 regeringsformen. Detta inflytande är desto mera önskvärt och nödvändigt, som borgmästaren i egenskap av administrativ ämbetsman utgör statsmaktens representant inom stadsförvaltningen; samtidigt som han såsom kommunens främste tjänsteman skall verka för dess bästa, är han förbindelselänken mellan staden och staten och skall såsom sådan jämväl iakttaga, att statsintresset tillgodoses.»

Dessa syftemål hava de sakkunniga sökt uppnå genom införande av proportionellt valsätt enligt i huvudsak följande regler:

Valet sker med slutna sedlar av den beskaffenhet, som för stadsfullmäktigval är föreskriven. Valsedel, som ej må förses med partibeteckning, skall innehålla namn å en, två eller tre till erhållande av tjänsten behöriga personer (även utanför de sökandes krets). Namnen skola å valsedeln uppföras i en följd, det ena under det andra. Upptager valsedel namn å någon, som är obehörig, eller framgår i avseende å något där förekommande namn ej fullt otvetydigt, vem som därmed åsyftas, anses sådant namn såsom obefintligt. Äro å valsedel upptagna flera behöriga personer än tre, anses de sista övertaliga namnen såsom obefintliga. Om sättet för omröstningens verkställande gäller i övrigt i tillämpliga delar vad om stadsfullmäktigval är stadgat. För besättande av vart och ett av de tre förslagsrummen skall särskild sammanräkning av valsedlarna ske. Vid första sammanräkningen gäller varje valsedel såsom hel röst för det första, såsom halv röst för det andra och såsom tredjedels röst för det tredje å densamma upptagna namnet. Det namn, som fått högsta röstetalet, erhåller första förslagsrummet. Vid andra sammanräkningen gäller valsedel, vilken icke upptager det namn, som erhållit första förslagsrummet, på det sätt, som för första sammanräkningen stadgats. Valsedel, vilken innehåller det namn, som uppförts i första förslagsrummet, gäller

såsom halv röst för det första och såsom tredjedels röst för det andra av de återstående namnen. Det namn, som vid sammanräkningen fått högsta röstetalet, erhåller andra förslagsrummet. Vid tredje sammanräkningen gäller valsedel, som icke upptager något av de redan på förslag uppförda namnen, på det sätt, som för första sammanräkningen stadgats. Valsedel, som upptager ett av dessa namn, gäller såsom halv röst för det första och såsom tredjedels röst för det andra av de återstående namnen. Valsedel, som upptager båda de uppförda namnen, gäller såsom tredjedels röst för det återstående namnet. Det namn, som vid den tredje sammanräkningen fått högsta röstetalet, erhåller det tredje förslagsrummet. Mellan lika röstetal skiljes genom lottning.

Sedan valet vunnit laga kraft eller, i händelse det överklagas, besvären blivit avgjorda, åligger det stadsstyrelsen att insända förslaget jämte tillhörande handlingar till Kungl. Maj:ts befallningshavande. Denna myndighet förfar därmed på sätt i landshövdingeinstruktionen är stadgat, d. v. s. insänder handlingarna jämte yttrande till Kungl. Maj:t.

Bestämmelsen att borgmästare ej utnämnes genom fullmakt utan medelst konstitutorial korresponderar med förslagets bestämmelser om borgmästares entledigande (se nedan).

Enahanda skäl, som utgjort grund för det proportionella valsättets införande vid val av beredningsutskott och drätselkammare, hava föranlett de sakkunniga att i förslaget upptaga bestämmelse om att val av rådmän jämte suppleanter skall ske proportionellt, därest detta äskas av minst så många valmän, som med tillämpning av vanliga regler äga möjlighet att tillsätta en av de två platserna, eller en tredjedel av de väljandes antal (jämför §§ 36 och 56 i förordningen om kommunalstyrelse i stad). Angående sättet för det proportionella valets förrättande hänvisas till stadgan den 13 juni 1913 om proportionellt valsätt vid vissa val inom landsting och stadsfullmäktige. Sker valet proportionellt, utrönes enligt nyssnämnda stadga, i vilken ordning suppleanterna skola inkallas till tjänstgöring. För den händelse att valet ej sker proportionellt, har stadgats, att ordningen mellan suppleanterna skall särskilt bestämmas. För att, såvitt möjligt, undvika fyllnadsval, har föreslagits, att, därest rådmän avgår före den bestämda tjänstgöringstidens utgång, borgmästaren skall till ordinarie rådmän inkalla vederbörande suppleant. Protokoll över val av rådmän ävensom över inkallande av suppleant i avgången rådmans ställe skall insändas till Kungl. Maj:ts befallningshavande, som äger att utfärda fullmakt för den nye rådmannen att tjänstgöra i sådan egenskap under den bestämda mandattiden.

Det föreslagna sättet för kommunalborgmästarens tillsättning har mött kritik från några håll. Länsstyrelsen i Stockholms län anser stadgandet i regeringsformens § 31 endast avse utnämning genom fullmakt, helst som regeringsformen blott känner dömande, oavsättlig borgmästare. Borg-

Yttranden.

mästare kunde följaktligen ej tillsättas genom konstitutorial, ej heller skiljas från tjänsten utan genom rannsaking och dom. Antingen måste man söka få § 31 regeringsformen ändrad, så att den även efter sin ordalydelse komme att avse endast borgmästartjänst i stad med egen jurisdiktion, eller ock borde den föreslagna styresmannen för fögderistäderna givas en annan titel än borgmästare, varmed ock den fördelen vunnes, att stadens inflytande vid tillsättningen kunde utövas i andra former än genom allmänt val. Lämpligare vore nämligen tillsättning efter ett av stadsfullmäktige upprättat förslag å tre personer samt länsstyrelsens hörande. *Länsstyrelsen i Hallands län* går ännu längre: städernas borgmästarval borde helt upphöra, då de blott vore en källa till intriger och partistrider samt gäve anledning till misstanken, att kandidaterna sökte ställa sig in hos valmännen. Riktigt vore, att enligt gällande reglementen ordförandena i stadsstyrelserna utsåges av länsstyrelserna. Det vore oegentligt att, fastän de föreslagna ordförandena i stadsstyrelserna icke skulle vara domare, benämna dem borgmästare och på dessa nytillskapade tjänster tillämpa grundlagens föreskrifter i fråga om helt andra ämbeten. Dessa ordförande innehade tydligen fullt nytillskapade tjänster, vilka borde tillsättas på det sätt, som vore bäst förenligt med statsnyttan. De föreslagna ordförandenas administrativa uppgifter såsom förbindelselänkar mellan städerna och staten samt såsom de, vilka skulle iakttaga statsintressets tillgodoseende, vore så betydelsefulla, att de, oavsett städernas storlek, borde tillsättas uteslutande av Kungl. Maj:t liksom andra statens tjänstemän. Ordförandena torde då visserligen ej komma att av städerna tillerkännas de föreslagna kommunala funktionerna, men enligt länsstyrelsens åsikt finge man finna sig i att denna dubbelställning offerades. En annan följd av den utav länsstyrelsen förordade anordningen vore, att ordförandenas avlöning måste utgå av statsmedel. I liknande riktning uttala sig *länsstyrelserna i Älvsborgs och Värmlands län* samt *magistraten i Hudiksvall*, vilken senare myndighet föreslår, att borgmästaren skall tillsättas efter av stadsfullmäktige upprättat förslag.

Den stadsfullmäktige tillerkända rätten att yttra sig över de sökande till ledigt borgmästareämbete anses av flera myndigheter olämplig, då denna bestämmelse leder till ett förberedande val, som icke har någon rättslig betydelse, men ökar faran för partisplittring och agitation (*länsstyrelsen i Jönköpings län*). Någon objektiv prövning vore ej att förvänta av en korporation sådan som stadsfullmäktige, och dess utlåtande torde ej nämnvärt påverka de allmänna valen (*magistraten i Hudiksvall*). Däremot borde stadsfullmäktige medgivas rätt att begära utsättande av ny ansökningstid, i syfte att kunna uppgöra ny lönestat, därest ansök-

ningarnas fåtalighet och de sökandes bristande kvalifikationer så påkallade (*magistaten i Växjö*).

Den föreslagna valordningens grundande på *lika rösträtt* har på ett och annat håll rönt opposition till förmån för den då gällande kommunala skalan, då borgmästaren vore en kommunal tjänsteman (*länsstyrelsen i Södermanlands län, magistraterna i Sala och Piteå*). Förstnämnda båda myndigheter föreslå i sammanhang härmed, att fullmaktsröstning medgives.

I fråga om det föreslagna *sättet för tillsättning av stadsstyrelsens ordförande i städer utan borgmästare* föreligga å några håll avvikande meningar. De sakkunniga hade föreslagit, att stadsfullmäktige skulle välja de tre ledamöterna av stadsstyrelsen, och att länsstyrelsen bland dessa skulle förordna ordföranden. Det vore emellertid, framhålles i vissa utlåtanden, ej säkert, att någon av de tre valda vore lämplig till stadsstyrelseordförande, desto mindre som ej några kompetensfordringar uppställts. Bättre vore då att bibehålla länsstyrelsens nuvarande befogenhet att obunden få förordna lämplig person till ordförande eller att stadsfullmäktige skulle uppgöra särskilt förslag till ordförandeposten, varvid länsstyrelsen skulle äga begära nytt förslag, därest ej någon lämplig person funnes upptagen å det första förslaget (i denna riktning uttala sig *länsstyrelserna i Stockholms samt Göteborgs och Bohus län* ävensom *magistaten i Hudiksvall*). Från kommunalt håll har däremot de sakkunnigas förslag i denna punkt rönt allmänt instämmande.

Att staden bör tillerkännas medbestämmanderätt vid utseende av en för dess förvaltning så viktig tjänsteman som kommunalborgmästaren, torde vara självfallet, och den form, som för denna medbestämmanderätt i fråga om vanligt borgmästarämbete stadgas i regeringsformen § 31, bör med avseende å kommunalborgmästartjänst desto mindre möta några betänkligheter, som med ifrågavarande befattning ej äro förenade judiciella uppgifter.

Departements-
chefen.

Med den av mig förordade benämningen å de nya tjänsterna bliva emellertid de i regeringsformens § 31 och eljest meddelade stadgandena om tillsättning av städernas domareämbeten uppenbarligen ej tillämpliga å dessa tjänster. Av skäl, som de sakkunniga framhålla, synas dock dessa stadganden i allt väsentligt böra tjäna till ledning vid bestämmande av sättet för kommunalborgmästares och kommunalrådmäns tillsättning. Den enda avvikelse av någon betydelse, som jag i detta hänseende föreslår, avser att utvidga rösträtten vid val av kommunalborgmästare till kvinna, vilken ju redan är valbar till ledamot av stadssty-

relse. Den kommunala röstlängden kommer således, såsom naturligt är, att i allo bliva bestämmande vid valet av kommunens främste befattningshavare.

De framställda erinringarna mot att stadsfullmäktige, såsom de sakkunniga föreslagit, skola äga yttra sig angående de till kommunalborgmästartjänst sökandes lämplighet synas mig ej böra tillmätas betydelse. Vad röstgrunden angår, kan, sedan numera enrösts-system vid kommunala val införts, det givetvis icke ifrågakomma att tillämpa något annat system vid kommunalborgmästarval. Beträffande frågan om fullmaktsröstning, som av de sakkunniga funnits icke böra medgivas, torde deras förslag därutinnan böra godtagas.

Vad slutligen av en och annan myndighet anförts mot det föreslagna sättet för tillsättande av stadsstyrelsens ordförande i städer utan borgmästare synes ej böra föranleda ändring i förslaget, då kommunen uppenbarligen lika litet som vid kommunalborgmästarval bör fränkännas en viss medbestämmanderätt vid utseende av ifrågavarande befattningshavare och det i vissa yttranden föreslagna sättet för denna medbestämmanderätts utövning i form av ett särskilt förslag till ordförandeposten icke lärer innebära några egentliga fördelar framför de sakkunnigas förslag. Mot de i övrigt föreslagna bestämmelserna om sättet för val av kommunalborgmästare samt av kommunalrådmän och andra ledamöter av stadsstyrelse synes mig ej finnas skäl till erinran.

Bör kommunalborgmästaren vara oavsättlig?
De sakkunniga.

I fråga om *kommunalborgmästarens tjänsteställning* hava de sakkunniga icke funnit samma skäl för oavsättlighet föreligga som med avseende å borgmästare med dömande funktion. I betraktande av den synnerliga vikt, det för staden innebure, att den tjänsteman, som stode i spetsen för dess förvaltning, vore i allo lämplig för sitt uppdrag, vore det tvärtom enligt de sakkunnigas mening nödvändigt att bereda möjlighet för entledigande av en befattningshavare, som visat sig icke äga för uppgiften nödiga kvalifikationer. Å andra sidan ansåge de sakkunniga det nödvändigt att noga tillse, att bestämmelser i sådant syfte icke komme att äventyra den självständiga ställning, som borde tillkomma borgmästaren, och att denne befattningshavares berättigade ekonomiska intressen ej heller trädde för nära. De sakkunniga hade därför föreslagit, att avgörandet i fråga om borgmästares entledigande skulle tillkomma Kungl. Maj:t, att endast stadsfullmäktige skulle äga rätt att hos Kungl. Maj:t göra framställning i sådant syfte och slutligen att kvalificerad majoritet hos stadsfullmäktige skulle krävas för beslut om sådan framställning. Borgmästaren skulle även vid sådant entledigande äga viss rätt till pension.

I dessa hänseenden hava de sakkunniga föreslagit följande bestämmelser:

Ansökan om avsked från borgmästarbefattning prövas av Kungl. Maj:t. Borgmästare är skyldig att från sin befattning avgå

a) vid fyllda 67 levnadsår, Kungl. Maj:t dock obetaget att låta med avskedet anstå, därest och så länge befattningshavaren prövas kunna i sin befattning på ett tillfredsställande sätt gagna det allmänna, dock icke längre än till fyllda 70 år;

b) där han träffats av olycksfall i tjänsten, som finnes för framtiden medföra oförmåga till tjänstgöring;

c) där han, utan att hava uppnått 67 levnadsår, under fem på varandra följande år i följd av sjukdom, vanförhet eller lyte varit ur stånd att tjänstgöra och finnes vara för framtiden till tjänstgöring oförmögen;

d) så ock där Kungl. Maj:t, efter framställning av stadsfullmäktige, beslutat med ett flertal av minst två tredjedelar av de i omröstningen deltagandes röster, prövar honom vara för befattningen mindre lämplig.

Borgmästaren är berättigad att vid avgång från sin befattning av staden åtnjuta pension, därest han icke blivit från befattningen avsatt eller avgår utan att vara därtill skyldig.

Vid avgång från befattningen på grund av stadgandena i a) och b) utgår pensionen med lörens fulla belopp.

Vid avgång från befattningen av annan anledning utgår pensionen med så stor del av lören, som motsvarar förhållandet mellan antalet tjänstår och trettio, dock högst med lörens fulla belopp, varvid skall iakttagas, att pensionen vid avgång av anledning, som i c) sägs, ej i något fall må understiga 75 procent samt vid avgång av anledning, som i d) sägs, må utgå med högst 50 procent av lören.

Den under d) omförmälda bestämmelsen motiveras av de sakkunniga sålunda:

»Då vi för vår del intagit ställning till frågan, om och enligt vilka grunder borgmästare må kunna entledigas från befattningen, hava vi letts av den övertygelsen, att det är av synnerlig vikt för i synnerhet den kommunala förvaltningen, att borgmästartjänsterna äro besatta med verkligt skickliga och driftiga ämbetsmän. Samhällsintresset kräver då ovillkorligen, att en mindre lämplig befattningshavare, som, även om han icke gjort sig skyldig till tjänstefel, är till hinders i stället för till gagn för samhällets utveckling, skall kunna avlägsnas från ämbetet. Med hänsyn till borgmästarens ställning som kommunal förvaltningstjänsteman hava vi föreslagit, att entledigande från befattningen på grund av bristande lämplighet endast skall kunna ske efter framställning från stadsfullmäktige. I syfte att bereda garanti mot missbruk av denna rätt föreslås vidare, att beslutet skall, för att kunna leda till åtgärd, fattas med ett flertal av minst två tredjedelar av de i omröstningen deltagandes röster. Sedan tillkommer det Kungl. Maj:t att pröva, huruvida skäl föreligga att avlägsna befattningshavaren. Någon ändring av § 41 punkt 3 i kommunalförordningen för stad torde ej i anledning härav vara erforderlig; även ett med enkel majoritet fattat beslut om framställning till Kungl. Maj:t måste anses såsom i laga ordning fattat, men framställningen kan ej föranleda någon åtgärd från Kungl. Maj:ts sida, därest ej den kvalificerade majoriteten ernåtts.

Emot en anordning sådan som den föreslagna torde måhända invändas, att ett inom stadsfullmäktige väckt förslag om dylik åtgärd, även om detsamma icke bifalles, vore ägnat att i viss mån nedsätta förtroendet för befattningshavaren. Häremot må erinras, att förtroendet till befattningshavaren ytterst vilar på det

sätt, varpå han fullgör sina ämbetsåligganden, att intet är att erinra mot att inom stadsfullmäktige gives luft åt ett berättigat missnöje med honom, och att ett oberättigat klander för visso kommer att inom stadsfullmäktige tillbakavisas, varigenom missnöjets udd brytes.

Med all sannolikhet lär entledigande från borgmästarämbetet i nu angiven ordning ytterst sällan behöva förekomma.

Samtidigt som ifrågavarande bestämmelse utgör ett nödvändigt korrektiv mot olämpliga befattningshavare och sålunda ett samhällets skyddsmedel mot förvaltningens försumpning, innebär emellertid själva befintligheten av stadgandet en nyttig sporre för befattningshavaren.

Det konstitutorial, som lämnas borgmästaren, har, såsom framgår av ovanstående redogörelse, ej fullständigt samma innebörd, som de inom statsförvaltningen eljest förekommande konstitutorialen. De senare förutsätta för entledigande ett av befattningshavaren begånget tjänstefel, under det att bristande lämplighet för befattningen, även om direkt tjänstefel ej föreligger, kan föranleda den konstituerade borgmästarens avlägsnande. Olikheten betingas av borgmästarens ställning som kommunal förvaltningstjänsteman och såsom sådan innehavare av en kommunal förtroendesyssla, i viss mån jämförlig med de statliga förtroendesysslor, vilka omförmälas i § 35 regeringsformen.

De under momenten a), b) och c) angivna grunderna för avgångsskyldighet hava upptagits i överensstämmelse med stadgandena i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänstinnehavares rätt till pension och torde icke behöva närmare motiveras.»

Yttranden.

Av de föreslagna stadgandena om borgmästarens tjänsteställning har bestämmelsen om borgmästarens avsättning efter framställning av stadsfullmäktige i de avgivna yttrandena förorsakat det mesta motståndet. Borgmästarens ställning vore, framhålles av vissa myndigheter, enligt de sakkunnigas förslag sådan, att han måste komma att stå i en ständig och intim beröring med kommunalmän ur alla partier, och helt visst vore han ofta tvingad till ett ståndpunktstagande, som kunde bringa honom i motsättning mot den ena eller den andra gruppen. Under sådana förhållanden vore den första förutsättningen för att tjänsten skulle kunna på avsett sätt utövas, att borgmästaren intoge en fullständigt oberoende och trygg ställning. Den föreslagna bestämmelsen om $\frac{2}{3}$ majoritet vid omröstning inom stadsfullmäktige i dylika frågor vore ej en tillräcklig garanti i sådant hänseende. En tillfällig misstämning kunde lätt samla en sådan majoritet, och redan det förhållande, att förslag om omröstning väcktes, kunde betänkligt rubba hans ställning. Kungl. Maj:ts prövning innebure i upprörda tider ej tillräcklig trygghet för borgmästaren, och vilken auktoritet skulle för övrigt tillkomma den borgmästare, som sutte kvar i sin tjänst allenast på Kungl. Maj:ts beslut efter stadens framställning om hans avsättning? Och framför allt: hur skulle borgmästaren under dessa förhållanden kunna med nödig oväld och självständighet utöva den legala kontrollen över kommunalförvaltningen? — Skulle den föreslagna

avsättligheten bibehållas, borde tillsynsuppgifterna rimligen överflyttas å annan statlig myndighet, närmast länsstyrelsen (*magistraten i Vadstena*). Att samhällets polischef skulle kunna på detta sätt avsättas eller hotas med avsättning, måste väl också anses i hög grad olämpligt. Stadsgandet i fråga skulle så långt ifrån bliva »en nyttig sporre», såsom de sakkunniga antagit, att det fastmer innebure en frestelse för borgmästaren att med försummande av kontrolluppgifterna söka stå väl med majoritetspartierna i stadsfullmäktige. I denna riktning uttala sig *länsstyrelserna i Södermanlands, Östergötlands, Jönköpings, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Skaraborgs, Örebro, Västmanlands och Norrbottens län* jämte åtskilliga magistrater samt *svenska stadsförbundets styrelse*. Komme stadsgandet att bibehållas, så borde åtminstone, enligt flera myndigheters mening, bestämmelsen om pensionens begränsning till högst 50 % vid avgång på grund av att Kungl. Maj:t prövat borgmästaren mindre lämplig för befattningen, ändras. Härigenom skulle nämligen borgmästaren även i ekonomiskt hänseende intaga en av stadsfullmäktigemajoriteten alltför beroende ställning. Bestämmelsen vore desto olämpligare, som även sjukdom kunde tänkas vara orsak till avgång från tjänsten i denna form. Pensionen borde därför i stället utgå med minst 75 % liksom vid avgång på grund därav, att borgmästaren under fem år varit av sjukdom ur stånd att tjänstgöra och funnes vara för framtiden till tjänstgöring oförmögen. — Likaså måste lönen göras väsentligt högre än vad kommissionen föreslagit, därest bestämmelserna om borgmästarens avsättlighet i administrativ väg skulle bibehållas (*länsstyrelsen i Östergötlands län*).

Av några myndigheter framställas andra förslag för att tillgodose samma önskemål, som kommissionen med sitt förslag velat uppnå. Då det förhatliga i det senare framför allt ansågs ligga i det beroende av en skiftande stadsfullmäktigemajoritet, som det medförde, föreslås från ett håll, att saken helt enkelt ordnas genom ett förbehåll i borgmästarens konstitutorial och utan särskilt stadgande i stadsstyrelsens reglemente (*magistraten i Marstrand*). *Länsstyrelsen i Västmanlands län* föreslår liknande bestämmelser, som gälla ifråga om generaldirektörerna vid statens affärsdrivande verk. Borgmästaren skulle sålunda förordnas av Kungl. Maj:t till exempel på sex år. I god tid före utgången av det sjätte året ankomme det på stadsfullmäktige att anmäla, huruvida de önskade ett nytt förordnande och i så fall på vilken tid, dock minst sex år, eller om de påyrkade nytt val. Sistnämnda beslut skulle kräva minst $\frac{2}{3}$ majoritet. För undvikande av onödig skandalisering borde förbud meddelas mot motivering av beslut i ena eller andra riktningen. Pension till borgmästaren borde, därest han ej bleve återvald, utgå i enlighet

med de sakkunnigas förslag, dock med minst 50 % av lönen. Genom antydda bestämmelser skulle beredas tillbörligt utrymme åt en initiativkraftig och självständig personlighet, på samma gång det för staden skulle bliva möjligt att i former, som vore angenämare än enligt de sakkunnigas förslag, göra sig av med en mindre lämplig borgmästare.

Svenska stadsförbundets styrelse uttalar, att, därest det kommunala intresse, som föranlett upptagande i förslaget av bestämmelserna om borgmästarens avsättlighet, anses påkalla särskilt beaktande, syntes borgmästarens tillsättning å viss tid avgjort vara att föredraga, ungefär på det sätt som flerstädes i utlandet tillämpades. Därest borgmästaren efter mandatsperiodens utgång ej omvaldes, borde pension utgå med minst 50 % av lönen.

Departement-
chefen.

Kritiken av bestämmelserna om *borgmästarens avsättlighet* kan enligt min mening icke fränkännas berättigande. Möjlighet torde förefinnas att på lämpligare sätt tillgodose det kommunala intresse, som föranlett ifrågasvarande bestämmelsers upptagande i de sakkunnigas förslag. Bestämmelserna om kommunalborgmästarens avsättlighet synas i själva verket åsyfta att giva de kommunala myndigheterna möjlighet i förekommande fall att pröva en viss innehavares lämplighet för tjänsten och först efter vunnen erfarenhet tillsätta befattningen eller tilläventyrs göra ett ombyte. Detta syfte torde med större fördel kunna vinnas på sådant sätt, att tjänsten under viss tid uppehålls å förordnande och först därefter definitivt besättes. Bestämmelser om rätt för staden att erhålla anstånd under en tid av högst tre år med besättande av ledig kommunalborgmästar-tjänst hava följaktligen inarbetats i stadsstyrelsereglementena. Efter anståndets utgång bör val ske och ordinarie innehavare av befattningen medelst fullmakt tillsättas.

Emot tillsättning av kommunalrådmansbefattning, vilken är att jämnställa med ett kommunalt förtroendeuppdrag, å fyra år torde i sak icke någon befogad anmärkning kunna göras. Men givetvis bör för kommunalrådmän av länsstyrelsen utfärdas förordnande, ej fullmakt såsom för vanlig rådmän.

Kommunal-
borgmästa-
rens avlöning.

De sakkun-
niga.

Med hänsyn till den arbetsbörda, som, enligt vad i det föregående anförts, skulle åvila kommunalborgmästaren, och då dennes tjänsteåligganden i allmänhet komme att taga hela hans arbetstid i anspråk, borde enligt de sakkunnigas åsikt — fränsett de tillägg, som kristidsförhållandena kunde föranleda — avlöningen till borgmästaren i fögderistad icke i något fall fastställas till lägre belopp än 6,000 kronor. Av avlöningen

skulle $\frac{2}{3}$ utgöra lön och återstoden tjänstgöringspenningar. Beträffande borgmästarens avlöning anföra de sakkunniga vidare:

»I jämförelse med de arvoden, som nu utgå till stadsstyrelsernas ordförande, skulle alltså den föreslagna borgmästaravlöningen komma att innebära en ökning av fögderistädernas löneutgifter. Denna ökning måste emellertid anses väl motiverad, då stadens förvaltning härigenom erhåller permanent stöd av administrativ sakkunskap, ett stöd, som den eljest i flertalet fall helt och hållet saknar eller endast i otillräcklig mån kan tillgodogöra sig genom konsultation av privata jurister. Finnas i staden särskilda tjänstemän för uppgifter, som enligt vårt förslag skola övertagas av stadsstyrelsen eller borgmästaren, kan utgiftsökningen för övrigt helt eller delvis komma att stanna på papperet. För åtskilliga städer, som nu hava egen jurisdiktion men i anledning av den planerade processreformen bliva lagda under landsrätt, lär den föreslagna organisationsformen komma att draga mindre kostnader än utgifterna för upprätthållande av de nuvarande rådhusrätterna. Därvid må ock beaktas, att det vid en omorganisation av dessa städers magistratsförvaltning ofta torde finnas önskvärt eller nödvändigt, att en lagfaren magistratsledamot bibehålles i stadens tjänst och därvid beredes ett tillräckligt omfattande och hans kvalifikationer motsvarande arbetsfält.

Då det emellertid icke kan förbises, att en del mindre och stillastående städer med svag ekonomi, däribland åtskilliga städer med nu bestående egen jurisdiktion, icke kunna bära kostnaderna för en organisation av nu angivet slag, hava vi för dem föreslagit en billigare förvaltningsform, vartill vi senare återkomma.

Beloppet av den avlöning, som skall utgå till borgmästaren, bör enligt vår mening bestämmas av Kungl. Maj:t efter stadsfullmäktiges förslag.»

I detta sammanhang hänvisa de sakkunniga till ett uttalande av riksdagens justitieombudsman i förenämnda skrivelse den 2 januari 1917 (se betänkandet sid. 108).

Vad av de sakkunniga föreslagits beträffande kommunalborgmästarens löneförmåner har icke föranlett erinringar i vidare mån än att det i vissa yttranden ifrågasatts, huruvida med hänsyn till kommunalborgmästarens arbetsuppgifter och ställning i övrigt den föreslagna minimilönen kunde befinnas tillräcklig.

Yttranden.

Förslaget i denna del synes mig böra godtagas. Att svårigheter på sina håll kunna uppstå att mot den föreslagna minimilönen erhålla en väl kvalificerad kommunalborgmästare, förefaller antagligt, men i sådant fall ankommer det på staden att bevilja en högre lön. Någon höjning av det föreslagna minimibeloppet synes mig icke böra äga rum.

Departementschefen.

Det av de sakkunniga framlagda organisationsförslaget har utarbetats i form av reglementen för stadsstyrelse och magistrat i städer under landsrätt, varjämte föreslagits smärre ändringar i förordningen om kommunalstyrelse i stad och i utsökningslagen. Om detta sätt för reformens genomförande anföra de sakkunniga:

Sättet för den föreslagna reformens genomförande.
De sakkunniga.

»Otvivelaktigt kan förslaget anses innefatta en för vårt land ny typ av stadsförfattning, och därest avsikten vore att nu allmänt genomföra densamma, hade det därför varit mest tilltalande att i kommunalförordningen intaga härför nödiga bestämmelser. Så är emellertid icke förhållandet. Vårt förslag avser allenast ett fåtal mindre städer, vilkas magistratsförvaltning liksom hittills lämpligen kan ordnas i administrativ väg. Man vinner härmed den stora praktiska fördelen, att organisationen kan jämkas efter lokala förutsättningar och efter vunna erfarenheter om dess lämplighet i det ena eller andra avseendet. Då den vilar å ett för varje stad särskilt utfärdat reglemente, är det med andra ord möjligt att så att säga å experimentell väg pröva den nya stadsförfattningens praktiska värde. Betydelsen härav torde kunna skattas mycket högt, framförallt med hänsyn därtill att de viktiga, ja, för hela det kommunala arbetet grundläggande problem, som vi här för de mindre städernas del behandlat, med processreformens fullständiga genomförande kunna komma att kräva sin lösning även i större städer. Vid denna tidpunkt läser en genomgripande legislativ behandling av frågan ej kunna undgås, men till dess torde också erfarenheter hava vunnits och meningarna stadgat sig om den här föreslagna författningstypens värde.

I fråga om betänkligheterna emot vårt förslags genomförande i administrativ väg vilja vi slutligen erinra därom, att de av oss föreslagna ändringarna av §§ 54 och 56 av förordningen om kommunalstyrelse i stad utgöra en väsentlig förutsättning för förverkligande av det av oss framlagda organisationsförslaget i dess helhet.»

Enligt § 54 i kommunalförordningen för stad i dess nuvarande lydelse skola i stad, där magistrat ej finnes, alla de bestyr och åligganden, vilka magistraten enligt kommunalförordningen fått sig uppdragna, tillhöra den för sådan stad särskilt tillsatta styrelse.

De sakkunniga föreslå inskjutande i paragrafen av ordet »fögderistad» såsom beteckning för stad, där magistrat ej finnes. Vidare föreslås, att vad förut i paragrafen stadgats om stadsstyrelsens befattning med magistratens kommunala uppgifter jämväl skall gälla de magistratens övriga bestyr och åligganden, om vilkas besörjande i fögderistad särskild föreskrift i annan allmän författning icke meddelats.

De sakkunniga motivera detta ändringsförslag på följande sätt:

»Såsom av den förut lämnade redogörelsen (sid. 11 f.) framgår, äger stadsstyrelsens befattning med vissa till magistratsförvaltningen hörande bestyr och åligganden för närvarande icke något stöd i allmän författning utan grundar sig allenast på den generella bestämmelse, som i stadsstyrelsens reglemente plägar meddelas om stadsstyrelsen såsom magistratsförvaltningens utöware med de undantag, om vilka i lag eller författning särskilt stadgas. Samtliga nyare reglementen äro i detta hänseende överensstämmande. Då något behov av lokala modifikationer å denna punkt icke föreligger, och då det uppenbarligen är riktigast, att en så viktig fråga som den om stadsstyrelsens kompetens regleras genom allmän författning, icke genom lokala reglementen, har första stycket av förevarande paragraf så ändrats, att vad förut i paragrafen stadgats om stadsstyrelsens befattning med magistratens kommunala uppgifter jämväl skall gälla de magistratens övriga

bestyr och åligganden, om vilkas besörjande i fögderistad särskild föreskrift i annan allmän författning icke meddelats. Denna bestämmelse har avseende å de fall, då i vidkommande författning icke stadgats, huruvida fögderistad skall räknas till landet, eller om stadsstyrelsen skall ombesörja vad i författningen uppdragits åt magistrat. Med dess införande i kommunalförordningen vinnes även den beaktansvärda fördelen, att i nya, magistratsförvaltningen berörande författningar särskild bestämmelse huru i fögderistad skall förhållas blir av nöden blott i det fåtal fall, då sådan stad skall anses tillhöra landet. Ur formell synpunkt kan det visserligen anses mindre tilltalande, att i kommunalförordningen infördes en bestämmelse, som har avseende å magistratens administrativa uppgifter, men med hänsyn till de stora praktiska fördelar, som den här föreslagna utvägen erbjuder, synas icke dessa betänkligheter böra tillmätas avgörande betydelse.»

Vidare har tillagts ett nytt moment, så lydande:

»Denna styrelse skall i kommun, som hädanefter erhåller stadsrättigheter, bestå av en borgmästare och två rådmän jämte ett lika antal suppleanter för de senare. Om stadsstyrelsens sammansättning i annan fögderistad, så ock om stadsstyrelsens tillsättning samt dess organisation i övrigt stadgas i det reglemente för styrelsen, som av Kungl. Maj:t utfärdas.»

De sakkunniga anföra härom:

»Stadgandet innebär naturligen intet hinder för en fögderistad att, där för hållandena sådant påkalla, övergå till magistratsförvaltning. Bestämmelsen, att stadsstyrelse i kommun, som hädanefter erhåller stadsrättigheter, skall bestå av en borgmästare och två rådmän, gäller nämligen, såsom av sammanhanget med paragrafens första moment framgår, allenast sådana städer, där magistrat ej finnes. Ej heller föreligger något hinder, att staden omedelbart vid stadsrättigheters beviljande antager magistratsförvaltning. Däremot har av skäl, för vilka ovan redogjorts, genom ifrågavarande stadgande uppställts den fordran, att stadsrättigheter för framtiden icke beviljas, med mindre kommunen erhåller en stadsstyrelse med borgmästare och rådmän och sålunda ikläder sig de ekonomiska förpliktelser, som följa med denna organisationsform.»

Till § 56, vilken stadgar om val av ledamöter i drätselkammaren, öreslås följande tillägg:

»I stad under landsrätt utgöres drätselkammaren, utom av de särskilt valde ledamöterna, jämväl av borgmästaren, eller, där sådan ej finnes, stadsstyrelsens ordförande såsom självskriven ledamot.»

Enligt de sakkunnigas förslag skulle den av dem förordade reformen på det sätt genomföras, att endast smärre ändringar vidtoges i ett par stadganden i kommunalförordningen för stad och i utsökningslagen samt att i övrigt för de särskilda städerna reglementen utfärdades, i huvudsak byggda på upprättade normalreglementen. Mot detta sätt för reformens genomförande synes mig i princip intet vara att erinra. Tvärtom torde detsamma, såsom de sakkunniga framhållit, medföra åtskilliga avsevärda fördelar, främst den, att på detta sätt möjliggöres i stor utsträck-

ning ett fritt ordnande av de olika städernas organisationer i överensstämmelse med de skiftande förhållandena och uppfattningarna på varje ort. För de modifikationer av de sakkunnigas förslag, som betingas av att magistrat ej bör förekomma i stad under landsrätt har jag förut redogjort.

Vad de föreslagna ändringarna i kommunalförordningen för stad angår bör, med den uppfattning jag i det föregående antytt i fråga om kommunalborgmästarens ställning och hans förhållande till kommunalförvaltningen, särskilt drätselkammaren, den avvikelse ske från de sakkunnigas förslag till ändring av § 56 i nämnda förordning, att kommunalborgmästaren eller stadsstyrelseordföranden icke under alla förhållanden skall vara ledamot i drätselkammaren utan att sådant göres beroende av föreskrift i vederbörande drätselkammares reglemente. Då enligt vad förut anförts stad, där magistrat ej finnes, ändock bör kunna hava egen fögderiförvaltning, är den i § 54 av samma förordning upptagna beteckningen fögderistad, såsom liktydig med stad utan magistrat, ej adekvat och bör således utgå. Regeln om stadsstyrelsens sammansättning i samma paragraf bör utvidgas att avse även större stadsstyrelser med tre eller tilläventyrs flera kommunalrådmän. Slutligen har undantaget i fråga om stadsstyrelses sammansättning för nu befintliga städer lämpligen ansetts böra stadgas i form av övergångsbestämmelse.

Vad härefter angår de uppgjorda reglementsförslagen har jag i enlighet med vad jag ovan anført och även i vissa andra hänseenden funnit mig böra förorda en del avvikelser från de sakkunnigas förslag till reglementen. Dessa avvikelser framgå av de reviderade förslag till reglementen, vilka fogats såsom bilaga till detta protokoll. Sistnämnda förslag synas emellertid, därest det nu föreliggande lagförslaget antages, böra underkastas ytterligare detaljgranskning och därav tilläventyrs föranledd jämkning. Vad angår de nu vidtagna ändringarna, må nämnas, att i anledning av framställd anmärkning de i förslaget till reglemente för stadsstyrelse med kommunalborgmästare § 2 stadgade obehörighetsgrunderna för ledamotskap av stadsstyrelse inskränkts att gälla kommunalrådsmanstjänst, då hithörande frågor för kommunalborgmästarens del redan i allmän lag tillfyllestgörande reglerats. Vidare hava efter önskan från kommunalt håll i §§ 21, 22 och 24 samma reglemente (§§ 20, 21 och 23 i det reviderade förslaget) införts sådana tillägg, att drätselkammarens yttrande skall inhämtas, innan länsstyrelsen beviljar kommunalborgmästaren längre tjänstledighet, att stadsfullmäktiges yttrande skall inhämtas, innan länsstyrelsen förordnar vikarie för kommunalborgmästaren, samt att stadsfullmäktige likaså skola lämnas tillfälle att yttra sig, innan länsstyrelsen lämnar kommunalborgmästaren tillstånd att innehava bisyssla. Sistnämnda stadgande har även

i annat hänseende erhållit en tydligare avfattning. Slutligen har § 38 i de sakkunnigas förslag till detta reglemente, i överensstämmelse med vad ovan anförts, ansetts böra helt utgå.

I § 1 av förslaget till reglemente för stadsstyrelse utan kommunalborgmästare hava vissa ändringar skett beträffande förfaringsättet i det fall, att ledamot avgår före den bestämda tjänstgöringstidens utgång. Vidare har i detta reglemente stadgande införts om skyldighet för stadsstyrelsens tjänstebiträden att underkasta sig förändrad tjänstgöring eller jämkning i åligganden vid en omorganisation av styrelsen (§ 9).

I reglementet för stadsstyrelse med kommunalborgmästare och lagfaren kommunalrådman — de sakkunnigas magistratsreglemente — har en viss jämkning skett i avfattningen av § 17 med hänsyn därtill, att fråga om avsked från lagfaren kommunalrådmansbefattning bör prövas av länsstyrelsen, ej av Kungl. Maj:t. I övrigt hava i de båda senare reglementsförslagen införts de ändringar, som betingas av ändringarna i förslaget till reglemente för stadsstyrelse med kommunalborgmästare.

Slutligen hava några smärre ändringar nödvändiggjorts genom de vid 1918 års urtima riksdag beslutade nya bestämmelserna om upprättande av kommunal röstlängd.

Beträffande slutligen de övriga författningsändringar, som genomförandet av det framlagda förslaget betingar, komma förslag härom att framläggas, vad angår utsökningslagen, av chefen för justitiedepartementet samt i fråga om mantalsskrivningsförordningen och närstående författningar av chefen för finansdepartementet.

Departementschefen uppläste härefter ett i enlighet med ovan angivna grunder inom civildepartementet upprättat förslag till lag om ändrad lydelse av §§ 54 och 56 i förordningen om kommunalstyrelse i stad den 21 mars 1862 samt hemställde, att berörda förslag måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skulle avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Gunnar Corin.

*Bilaga.***Förslag**

till

Reglemente för stadsstyrelse med kommunalborgmästare.**Om stadsstyrelsens sammansättning.**

§ 1.

Stadsstyrelsens ledamöter. Stadsstyrelsen består av en kommunalborgmästare såsom ordförande och två kommunalrådmän jämte ett lika antal suppleanter för de senare.

§ 2.

Obehörighetsgrunder för kommunalrådmän. Kommunalrådmän eller suppleant för sådan kan ej den vara, som icke uppnått tjugufem års ålder, ej heller:

- a) den, som icke råder över sig och sitt gods;
 - b) den, som är förklarad ovärdig att i rikets tjänst vidare nyttjas eller eljest på grund av honom ådömd straffpåföljd icke må utöva allmän befattning eller genom utslag, vilket ännu icke vunnit laga kraft, är dömd till straffpåföljd, varom sist förmäles, eller den, som är ställd under framtiden för brott, vilket kan medföra sådan påföljd; samt
 - c) den, som är förklarad ovärdig att inför rätta föra andras talan.
- Gift kvinna må ej på den grund, att hon står under mannens målsmanskap, anses obehörig att vara kommunalrådmän eller suppleant för sådan.

§ 3.

Kompetensvillkor för kommunalborgmästare-tjänst. Kommunalborgmästare skall hava avlagt sådan examen, som berättigar till inträde i rättegångsverken, eller ock under längre tids utövande av allmän befattning hava ådagalagt sådan insikt och skicklig-

het, som Kungl. Maj:t på framställning av stadsfullmäktige prövar innebära kompetens till borgmästarbefattning, varom här är fråga.

§ 4.

Den, som blivit vald till kommunalrådman eller suppleant för sådan, må kunna avsäga sig uppdraget:

Rätt till av-
sägelse.

om han icke är boende i staden eller inom dess område;

om han är ämbets- eller tjänsteman och av sin befattning hindras att fullgöra uppdraget;

om han efter fyra års tjänstgöring såsom kommunalrådman är i ordning att avgå;

om han uppnått sextio års ålder eller eljest uppgiver hinder, som av stadsfullmäktige godkännes.

Väljes kvinna till kommunalrådman eller suppleant för sådan, äger hon när som helst avsäga sig uppdraget.

§ 5.

Stadsstyrelsens ledamöter eller suppleanter må icke under den tiden de tillhöra styrelsen vara stadsfullmäktige.

Oförenlighet
med stadsfull-
mäktigupp-
drag.

Om val av kommunalborgmästare och kommunalrådmän.

§ 6.

Då kommunalborgmästare skall tillsättas, förelägge länsstyrelsen genom anslag och kungörelse i allmänna tidningarna sökande att inom trettio dagar från kungörandet till länsstyrelsen ingiva sina ansökningshandlingar. Efter denna tids förlopp skall länsstyrelsen överlämna ansökningshandlingarna till stadsstyrelsen.

Ledigför-
klarande av
kommunal-
borgmästar-
tjänst.

Innan val för upprättande av förslag till kommunalborgmästartjänst äger rum, skall stadsstyrelsen lämna stadsfullmäktige tillfälle att avgiva yttrande över de sökandes lämplighet för tjänsten.

§ 7.

Val för upprättande av förslag till kommunalborgmästartjänst sker genom samfällad omröstning av stadens vid allmän rådstuga röstberättigade invånare inför stadsstyrelsen, som härvid äger anlita erforderliga biträden.

Utlysende av
kommunal-
borgmästar-
val.

Kungörelse om valet skall av stadsstyrelsen minst fjorton dagar förut offentligen anslås och införas i den eller de i staden utkommande tidningar, där kallelse till allmän rådstuga intages.

I kungörelsen om valet skall uppgift lämnas å de sökandes namn samt tillika meddelas, varest ansökningshandlingarna tillhandahållas valmännen.

Valet skall utsättas till sådan tid och anordnas på sådant sätt, att såvitt möjligt samtliga röstberättigade utan svårighet bliva i tillfälle att deltaga i detsamma.

Valdistrikt.

För valet utgör staden en valkrets, vilken dock, där så i och för rösternas uppsamlade kräves, skall av stadsstyrelsen uppdelas i lämpligt antal valdistrikt.

Röstlängd.

Vid valet lände gällande kommunala röstlängd till efter rättelse. Rösträtt må utövas endast av den röstberättigade personligen.

§ 8.

Valsedel.

Valet sker med slutna sedlar av den beskaffenhet, som för stadsfullmäktigval är föreskriven.

Valsedel, som ej må förses med partibeteckning, skall innehålla namn å en, två eller tre till erhållande av tjänsten behöriga personer. Namnen skola å valsedeln uppföras i en följd, det ena under det andra. Upptager valsedel namn å någon, som är obehörig, eller framgår i avseende å något där förekommande namn ej fullt otvetydigt, vem som därmed åsyftas, anses sådant namn såsom obefintligt. Äro å valsedel upptagna flera behöriga personer än tre, anses de sista övertaliga namnen såsom obefintliga.

Om sättet för omröstningens verkställande gäller i övrigt i tillämpliga delar vad om stadsfullmäktigval är stadgat.

§ 9.

Sammanräkning.

För besättande av vart och ett av de tre förslagsrummen skall särskild sammanräkning av valsedlarna ske.

Vid första sammanräkningen gäller varje valsedel såsom hel röst för det första, såsom halv röst för det andra och såsom tredjedels röst för det tredje å densamma upptagna namnet. Det namn, som fått högsta röstetalet, erhåller första förslagsrummet.

Vid andra sammanräkningen gäller valsedel, vilken icke upptager det namn, som erhållit första förslagsrummet, på det sätt, som för första

sammanräkningen stadgats. Valsedel, vilken innehåller det namn, som uppförts i första förslagsrummet, gäller såsom halv röst för det första och såsom tredjedels röst för det andra av de återstående namnen. Det namn, som vid sammanräkningen fått högsta röstetalet, erhåller andra förslagsrummet.

Vid tredje sammanräkningen gäller valsedel, som icke upptager något av de redan på förslag uppförda namnen, på det sätt, som för första sammanräkningen stadgats. Valsedel, som upptager ett av dessa namn, gäller såsom halv röst för det första och såsom tredjedels röst för det andra av de återstående namnen. Valsedel, som upptager båda de uppförda namnen, gäller såsom tredjedels röst för det återstående namnet. Det namn, som vid den tredje sammanräkningen fått högsta röstetalet, erhåller det tredje förslagsrummet.

Mellan lika röstetal skiljes genom lottning.

§ 10.

De avgivna valsedlarna skola inläggas under försegling och förvaras, till dess valet vunnit laga kraft; överklagas valet, insändas valsedlarna till länsstyrelsen.

Valsedlarnas
förvarande.

§ 11.

Å tid och plats, som meddelas i kungörelsen om valet, skall valets utgång med behörig besvärshänvisning offentligen tillkännagivas genom uppläsning av det vid rösternas sammanräknande förda protokoll. Med denna uppläsning är valförrättningen avslutad.

Tillkännagivande av
valresultatet.

§ 12.

Besvär över valet må anföras och fullföljas i den ordning, som för besvär över allmänna rådstugans beslut är stadgat.

Besvär över
valet.

§ 13.

Särskilda föreskrifter för valet utöver vad detta reglemente innehåller äger länsstyrelsen meddela.

Särskilda
föreskrifter
för val av
kommunal-
borgmästare.

§ 14.

Sedan valet ägt rum, skall det genom detsamma upprättade förslaget jämte tillhörande handlingar av länsstyrelsen med eget yttrande insändas till Kungl. Maj:t.

Kommunal-
borgmästares
tillsättning.

Kommunalborgmästare tillsättes av Kungl. Maj:t medelst fullmakt.

§ 15.

Val av kommunalrådsmän.

Kommunalrådsmän jämte suppleanter för dem väljas av stadsfullmäktige för en tid av fyra år. Valet skall ske proportionellt på sätt därom är särskilt stadgat, därest detta äskas av minst en tredjedel av de väljandes antal.

Vid valet skall, där det ej sker proportionellt, ordningen mellan suppleanterna särskilt bestämmas.

Avgår kommunalrådet före den bestämda tjänstgöringstidens utgång, skall kommunalborgmästaren till ordinarie kommunalrådman inkalla den suppleant, som enligt den mellan suppleanterna bestämda ordning är i tur att inträda.

Förordnande för kommunalrådman utfärdas av länsstyrelsen.

Om avlöning, avsked och pension.

§ 16.

Avlöning.

Kommunalborgmästaren skall av staden åtnjuta årlig avlöning med belopp, som av Kungl. Maj:t efter stadsfullmäktiges förslag fastställs. Härav skola två tredjedelar betraktas som lön och återstoden som tjänstgöringspenningar.

Frågor om arvoden åt kommunalrådsmän avgöras av stadsfullmäktige.

§ 17.

Avgång från kommunalborgmästarbefattning.

Ansökan om avsked från kommunalborgmästartjänst prövas av Kungl. Maj:t.

Kommunalborgmästare är skyldig att från sin befattning avgå

a) vid fyllda 67 levnadsår, Kungl. Maj:t dock obetaget att låta med avskedet anstå, därest och så länge befattningsinnehavaren prövas kunna i sin befattning på ett tillfredsställande sätt gagna det allmänna, dock icke längre än till fyllda 70 år;

b) där han träffats av olycksfall i tjänsten, som finnes för framtiden medföra oförmåga till tjänstgöring; samt

c) där han, utan att hava uppnått 67 levnadsår, under fem på varandra följande år i följd av sjukdom, vanförhet eller lyté varit ur stånd att tjänstgöra och finnes vara för framtiden till tjänstgöring oförmögen.

§ 18.

Kommunalborgmästaren är berättigad att vid avgång från sin befattning av staden åtnjuta pension, därest han icke förverkat befattningen eller avgår utan att vara därtill skyldig.

Pension åt kommunalborgmästare.

Vid avgång från befattningen på grund av stadgandena i § 17 a) och b) utgår pensionen med lörens fulla belopp.

Vid avgång från befattningen av annan anledning utgår pensionen med så stor del av lören, som motsvarar förhållandet mellan antalet tjänst-år och trettio, dock högst med lörens fulla belopp, varvid skall iakttagas, att pensionen vid avgång av anledning, som i § 17 c) sägs, ej i något fall må understiga tre fjärdedelar av lören.

Om semester och annan ledighet samt om stadsstyrelsens tjänsteförhållanden i övrigt.

§ 19.

Kommunalborgmästaren äger årligen, när sådant kan ske utan hinder för göromålens behöriga gång, med bibehållande av sina avlöningsförmåner oavkortade, åtnjuta en och en halv månads semester å tid, som av länsstyrelsen efter stadsstyrelsens hörande fastställes.

Kommunalborgmästares semester.

§ 20.

Annan ledighet än semester äger stadsstyrelsen själv bevilja sina ledamöter, kommunalborgmästaren dock högst en vecka varje gång. Å länsstyrelsen ankommer att efter stadsstyrelsens och drätselkammarens hörande bevilja kommunalborgmästaren längre tjänstledighet.

Annan ledighet än semester.

Vid tjänstledighet på grund av sjukdom är kommunalborgmästaren berättigad att uppbära hela lören. Vid annan ledighet, som i denna paragraf sägs, är han pliktig att utöver sina tjänstgöringspenningar avstå så stor del av lören, som erfordras för befattningens uppehållande eller eljest av länsstyrelsen efter stadsstyrelsens hörande prövas skäligt.

§ 21.

Mom 1. Varder kommunalborgmästartjänst ledig, eller åtnjuter kommunalborgmästaren tjänstledighet under längre tid än en vecka, eller utövar han av annan anledning ej sin befattning, ankommer å länssty-

Vikarie för kommunalborgmästare.

relsen att efter stadsfullmäktiges och stadsstyrelsens hörande förordna om befattningens uppehållande, intill dess ordinarie innehavare blivit tillsatt eller kommunalborgmästaren återinträtt i tjänst.

Anstånd med besättande av kommunalborgmästar-tjänst.

Mom. 2. Med val för besättande av ledigvorden kommunalborgmästartjänst må, där stadsfullmäktige så besluta, anstå under en tid av högst tre år.

§ 22.

Tillfälligt uppehållande av kommunalborgmästartjänst.

Vid sådan tjänstledighet för kommunalborgmästare, som enligt § 20 här ovan stadsstyrelsen äger bevilja, eller vid tillfälligt förfall skall kommunalborgmästarens befattning uppehållas av den till tjänstår äldste kommunalrådmannen eller, om kommunalrådmännen hava lika tjänst-ålder, den till levnadsåldern äldste av dem.

§ 23.

Förbud mot bisejlor.

Kommunalborgmästaren må icke, utan särskilt medgivande av länsstyrelsen efter stadsfullmäktiges hörande, innehava annan allmän eller enskild tjänst. Ej heller må kommunalborgmästaren sysselsätta sig med enskilda uppdrag av den beskaffenhet eller omfattning, att de kunna inverka hinderligt på kommunalborgmästartjänstens utövning.

Utan hinder av vad sålunda stadgats må kommunalborgmästaren tillika vara notarius publicus.

§ 24.

Jäv.

I fråga om jäv mot ledamot av stadsstyrelse gäller vad om jäv mot domare är stadgat.

§ 25.

Stadsstyrelsens tjänstebiträden.

Frågor om vilka tjänstebiträden stadsstyrelsen skall hava till sitt förfogande, så ock om deras avlöning samt om anslag till stadsstyrelsens övriga utgifter avgöras av stadsfullmäktige.

Stadsstyrelsen antager och entledigar sina tjänstebiträden.

§ 26.

Kommunalborgmästaren samt stadsstyrelsens tjänstebiträden skola vara underkastade den förändrade tjänstgöringsskyldighet eller jämkning i åligganden, som vid en omorganisation av stadsstyrelsen kan varda i behörig ordning stadgad.

Skyldighet att underkasta sig förändrad tjänstgöring.

Om stadsstyrelsens sammanträden samt om sättet för ärendenas handläggning.

§ 27.

Stadsstyrelsen sammanträder å därför bestämt rum minst en gång i månaden å dag och tid, som i slutet av varje år för det nästkommande av styrelsen utsätts, samt i övrigt efter kommunalborgmästarens kallelse så ofta det erfordras.

Tiden för stadsstyrelsens sammanträden.

Underrättelse om de ordinarie sammanträdena skall i början av varje år införas i den eller de i staden utkommande tidningar, där kallelse till allmän rådstuga intages, samt anslås å yttre dörren till stadsstyrelsens lokal.

§ 28.

Ärende, som tillhör stadsstyrelsens samfällda handläggning, må ej till avgörande företagas, med mindre styrelsen är fulltaligt samlad.

Beslutförhet.

Vid omröstning skall den mening vara stadsstyrelsens beslut, som efter jämkning, där sådan erfordras och kan ske, omfattas av flertalet. Har var och en sin särskilda mening, skall kommunalborgmästarens gälla.

Omröstning.

§ 29.

Mom. 1. Kommunalborgmästaren skall mottaga till stadsstyrelsen inkommande handlingar samt tillse, att desamma vederbörligen antecknas i särskilt diarium, vari jämväl i varje ärende vidtagna åtgärder skola i korthet angivas.

Diarium.

Mom. 2. Kommunalborgmästaren är ansvarig för protokollets ordentliga förande vid stadsstyrelsens sammanträden. I protokollet skola jämte anteckning om närvarande ledamöter upptagas de ärenden, som förekomma till handläggning, samt därvid fattade beslut. Önskar ledamot i protokollet angiva sin särskilda mening jämte skälen för denna, skall densamma, skriftligen avfattad, avlämnas senast vid protokollets justering.

Protokoll.

Protokollet skall justeras senast vid nästföljande sammanträde.

Protokoll och diarium må, i den mån så finnes lämpligen kunna ske, föras gemensamt.

Expeditioner.

Mom. 3. Kommunalborgmästaren skall ombesörja stadsstyrelsens skriftväxling samt underteckna alla från stadsstyrelsen utgående expeditioner. Koncept till eller kopior av styrelsens skrivelser skola härvid införas i särskild brevbok, där icke skrivelstens innehåll med nödig fullständighet framgår av diariet.

Lösen.

Mom. 4. Kommunalborgmästaren är berättigad att för stadsstyrelsens expeditioner åtnjuta lösen, där sådan författningsenligt må utgå.

§ 30.

Ärendenas beredning.

Kommunalborgmästaren åligger att till föredragning bereda de ärenden, som ankomma på stadsstyrelsens samfällda handläggning, i den mån denna beredning icke uppdragits åt annan ledamot eller tjänsteman hos styrelsen, samt att tillse, att besluten behörigen verkställas.

§ 31.

Kommunalborgmästarens mottagnings- och besöks-tid.

Kommunalborgmästaren skall, där han icke är av andra tjänstegöromål hindrad, varje söckendag å tid, som genom anslag kungöres, vara för allmänheten tillgänglig å stadsstyrelsens lokal.

§ 32.

Uppdelning av stadsstyrelsens beslutanderätt.

De till stadsstyrelsens handläggning hörande ärenden avgöras antingen av stadsstyrelsen samfällt eller av kommunalborgmästaren ensam, denne dock obetaget att, därest han så finner nödigt, till samfällid prövning hänskjuta jämväl sådant å stadsstyrelsen ankommande ärende, som tillhör hans självständiga beslutanderätt.

§ 33.

Ärenden tillhörande stadsstyrelsens samfällda beslutanderätt.

Stadsstyrelsens beslutanderätt utövas samfällt i frågor angående utfärdande, ändring eller upphävande av kommunalstadgar och andra allmänna föreskrifter, avsedda att inom staden tillämpas; hållande av allmän rådstuga; förrättande av val; anmärkning mot debiterings- och uppbördslängd;

övervakande att de av stadsfullmäktige lagenligt fattade beslut bringas till verkställighet samt vägran av handräckning härutinnan, då verkställighet jämlikt förordningen om kommunalstyrelse i stad ej får ske;

förslag till stadens utgifts- och inkomststat;

yttranden i anledning av besvär över stadsstyrelsens eller annan kommunal myndighets åtgärd eller beslut;

organisationen av polisväsendet, däri inbegripet grunderna för personalens anställning, befordran, avsked och bestraffning samt för dess tjänstgöring (instruktion och arbetsordning);

tillsättning av tjänster, ådömande av annan bestraffning än varning, avsked;

val av ledamot i byggnadsnämnd och hälsovårdsnämnd, ävensom val till andra kommunala förtroendeposter i den mån sådant val ankommer å stadsstyrelsen;

samt i allmänhet ärenden av större vikt eller principiell innebörd.

Ärenden, vilka stadsstyrelsen jämlikt gällande författningar angående försäljning av rusdrycker, tillagade alkoholfria drycker samt svagdricka har att handlägga, tillhöra stadsstyrelsens samfällda beslutanderätt, dock att kommunalborgmästaren ensam må besluta, då fråga är om tillfälliga förfoganden, särskilt sådana, som stå i omedelbart samband med anmälan eller tillstånd jämlikt § 13 ordningsstadgan för rikets städer.

§ 34.

Stadsstyrelsens beslutanderätt utövas av kommunalborgmästaren ensam i alla andra frågor än dem, som enligt § 34 ankomma å stadsstyrelsen samfällt, och särskilt i sådana, som angå den löpande förvaltningen eller avse tillämpning av allmänna föreskrifter å särskilda fall, ävensom i andra ärenden av natur att påkalla ett omedelbart avgörande.

Ärenden tillhörande kommunalborgmästarens beslutanderätt.

Om stadsstyrelsens befattning med kommunalförvaltningen.

§ 35.

Stadsstyrelsens inseende över den kommunala förvaltningen utövas närmast av kommunalborgmästaren.

I detta hänseende åligger det kommunalborgmästaren särskilt att närvara vid stadsfullmäktiges och drätselkammarens samt, där så ske kan, jämväl de övriga för särskilda ändamål tillsatta styrelsernas sammanträden, med rätt att deltaga i överläggningarna och därvid fram-

Stadsstyrelsens inseende över kommunalförvaltningen.

ställa yrkanden samt att få sin särskilda mening till protokollet antecknad;

att tillse, att alla på stadsfullmäktiges eller de särskilda förvaltningsstyrelsernas prövning beroende ärenden vederbörligen beredas och föredragas;

att öva tillsyn över de kommunala myndigheternas brevväxling, över diariers, protokolls och brevböckers ordentliga förande samt över vården av stadens arkiv och handlingar;

att vid utövningen av sin befattning fästa vederbörandes uppmärksamhet på vad lag och författning bjuda;

samt att i allmänhet med uppmärksamhet följa förvaltningens gång och utan tidsutdräkt vidtaga de åtgärder samt lämna de upplysningar och råd, som han härvid kan finna nödiga.

§ 36.

Kommunalborgmästarens befattning med stadens ombudsmannagöromål.

Det åligger kommunalborgmästaren att, efter anmodan av stadsfullmäktige, drätselkammaren eller annan förvaltningsstyrelse, verkställa utredning företrädesvis i ärenden av rättslig natur, uppsätta förslag till kontrakt och andra rättsliga handlingar, föra stadens talan inför domstol och andra myndigheter samt i allmänhet övervaka, att kommunens rättigheter behörigen iakttagas.

§ 37.

Kommunalborgmästarens befattning med drätselkammarens kansligöromål.

Kommunalborgmästaren må, där ej hinder möter på grund av hans övriga tjänsteåligganden, efter drätselkammarens anmodan mot särskilt arvode övertaga förandet av drätselkammarens diarier och protokoll samt ombesörja dess skriftväxling.

§ 38.

Förvaltningsmyndigheternas skyldigheter gentemot stadsstyrelsen.

I syfte att underlätta stadsstyrelsens inseende över kommunalförvaltningen åligger det vederbörande förvaltningsmyndigheter och deras tjänstemän

att i god tid underrätta kommunalborgmästaren om förestående sammanträden och om de ärenden, som därvid skola förekomma;

samt att efter kommunalborgmästarens anmodan ofördröjligen översända avskrifter av de vid sammanträdena förda protokoll ävensom tillhandahålla honom de övriga handlingar och upplysningar, som han kan finna erforderliga.

Om stadsstyrelsen såsom polismyndighet.

§ 39.

Det allmänna inseendet över stadens polis utövas av stadsstyrelsen. Stadens polis.
Chefskapet över polispersonalen tillkommer kommunalborgmästaren.

Om besvär över stadsstyrelsens beslut.

§ 40.

Besvär över stadsstyrelsens beslut må anföras på det sätt och i den Besvär.
ordning, som stadgats i avseende å överklagande av magistrats beslut.

Förslag

till

Reglemente för stadsstyrelse utan kommunalborgmästare

Om stadsstyrelsens sammansättning och val.

§ 1.

Stadsstyrel-
sens samman-
sättning.

Mom. 1. Stadsstyrelsen består av en ordförande och två bisittare jämte tre suppleanter.

Val av leda-
möter i stads-
styrelsen.

Mom 2. Stadsstyrelse väljes för en tid av fyra år av stadsfullmäktige.

Sådant val skall ske proportionellt på sätt därom är särskilt stadgat, därest detta äskas av minst en fjärdedel av de väljandes antal.

Vid valet skall, där det ej sker proportionellt, ordningen mellan suppleanterna särskilt bestämmas.

Å länsstyrelsen ankommer att bland stadsstyrelsens ledamöter utse ordförande.

Avgår ledamot före den bestämda tjänstgöringstidens utgång, skall länsstyrelsen till ordinarie ledamot inkalla den suppleant, som enligt den mellan suppleanterna bestämda ordning är i tur att inträda.

§ 2.

Obehörighets-
grunder.

Ledamot eller suppleant i stadsstyrelse kan ej den vara, som icke uppnått tjugufem års ålder, ej heller:

- a) den, som icke råder över sig och sitt gods;
- b) den, som är förklarad ovärdig att i rikets tjänst vidare nyttjas eller eljest på grund av honom ådömd straffpåföljd icke må utöva allmän befattning eller genom utslag, vilket ännu icke vunnit laga kraft,

är dömd till straffpåföljd, varom sist förmäles, eller den som är ställd under framtiden för brott, vilket kan medföra sådan påföljd; samt

c) den, som är förklarad ovärdig att inför rätta föra andras talan.

Gift kvinna vare ej på den grund, att hon står under mannens målsmanskap, obelörig att utöva uppdrag, varom nu är fråga.

§ 3.

Den, som blivit vald till ledamot eller suppleant i stadsstyrelse, må kunna avsäga sig uppdraget:

Rätt till avsägelse.

om han icke är boende i staden eller inom dess område;

om han är ämbets- eller tjänsteman och av sin befattning hindras att fullgöra uppdraget;

om han efter fyra års tjänstgöring såsom ledamot av stadsstyrelsen är i ordning att därifrån avgå;

om han uppnått sextio års ålder eller eljest uppgiver hinder, som av stadsfullmäktige godkännes.

Väljes kvinna till ledamot av eller suppleant i stadsstyrelse, äger hon när som helst avsäga sig uppdraget.

§ 4.

Stadsstyrelsens ledamöter eller suppleanter må icke under den tid de tillhöra styrelsen vara stadsfullmäktige.

Oförenlighet med stadsfullmäktigeuppdrag.

Om arvode, tjänstledighet samt om stadsstyrelsens tjänsteförhållanden i övrigt.

§ 5.

Stadsstyrelsens ordförande skall av staden åtnjuta årligt arvode med belopp, som av Kungl. Maj:t efter stadsfullmäktiges förslag fastställas.

Arvoden åt stadsstyrelsens ledamöter.

Frågor om arvoden åt stadsstyrelsens övriga ledamöter avgöras av stadsfullmäktige.

§ 6.

Stadsstyrelsen äger själv bevilja sina ledamöter tjänstledighet, ordföranden dock högst eu vecka. Å länsstyrelsen ankommer att efter stadsstyrelsens hörande bevilja ordföranden längre tjänstledighet, och är ordföranden därvid pliktig att till sin vikarie avstå så stor del av arvodet, som belöper å tiden för tjänstledigheten.

Tjänstledighet.

§ 7.

Vikarie för
ordföranden.

Vid tjänstledighet eller tillfälligt förfall för ordföranden skall den till tjänstår äldste av de övriga ledamöterna eller, om dessa hava lika tjänstålder, den till levnadsåldern äldste av dem inträda som ordförande.

§ 8.

Jäv.

I fråga om jäv mot ledamot av stadsstyrelse gäller vad om jäv mot domare är stadgat.

§ 9.

Stadsstyrel-
sens tjänste-
biträden.

Frågor om vilka tjänstebiträden stadsstyrelsen skall hava till sitt förfogande, så ock om deras avlöning samt om anslag till stadsstyrelsens övriga utgifter avgöras av stadsfullmäktige.

Stadsstyrelsen antager och entledigar sina tjänstebiträden. Dessa skola vara underkastade den förändrade tjänstgöringsskyldighet eller jämkning i åligganden, som vid en omorganisation av stadsstyrelsen kan varda i behörig ordning stadgad.

Om stadsstyrelsens sammanträden samt om sättet för ärendenas handläggning.

§ 10.

Tiden för
stadsstyrel-
sens samman-
träden.

Stadsstyrelsen sammanträder å därför bestämt rum minst en gång i månaden å dag och tid, som i slutet av varje år för det nästkommande av styrelsen utsättas, samt i övrigt efter ordförandens kallelse så ofta det erfordras.

Underrättelse om de ordinarie sammanträdena skall i början av varje år införas i den eller de i staden utkommande tidningar, där kallelse till allmän rådstuga intages, samt anslås å yttre dörren till stadsstyrelsens lokal.

§ 11.

Beslutförhet.

Ärende, som tillhör stadsstyrelsens samfälliga handläggning, må ej till avgörande företagas, med mindre styrelsen är fulltaligt samlad.

Omröstning.

Vid omröstning skall den mening vara stadsstyrelsens beslut, som efter jämkning, där sådan erfordras och kan ske, omfattas av flertalet. Har vår och en sin särskilda mening, skall ordförandens gälla.

§ 12.

Mom. 1. Ordföranden skall mottaga till stadsstyrelsen inkommande handlingar samt tillse, att desamma vederbörligen antecknas i särskilt diarium, vari jämväl i varje ärende vidtagna åtgärder skola i korthet angivas.

Diarium.

Mom. 2. Ordföranden är ansvarig för protokollets ordentliga förande vid stadsstyrelsens sammanträden. I protokollet skola jämte anteckning om närvarande ledamöter upptagas de ärenden, som förekomma till handläggning, samt därvid fattade beslut. Önskar ledamot i protokollet angiva sin särskilda mening jämte skälen för denna, skall densamma, skriftligen avfattad, avlämnas senast vid protokollets justering.

Protokoll.

Protokollet skall justeras senast vid nästföljande sammanträde.

Protokoll och diarium må, i den mån så finnes lämpligen kunna ske, föras gemensamt.

Mom. 3. Ordföranden skall ombesörja stadsstyrelsens skriftväxling samt underteckna alla från stadsstyrelsen utgående expeditioner. Koncept till eller kopior av styrelsens skrivelser skola härvid införas i särskild brevbok, där icke skrivelsens innehåll med nödig fullständighet framgår av diariet.

Expeditioner.

Mom. 4. Ordföranden är berättigad att för stadsstyrelsens expeditioner åtnjuta lösen, där sådan författningsenligt må utgå.

Lösen.

§ 13.

Ordföranden åligger att till föredragning bereda de ärenden, som ankomma på stadsstyrelsens samfällda handläggning, i den mån denna beredning icke uppdragits åt annan ledamot eller tjänsteman hos styrelsen, samt att tillse, att besluten behörigen verkställas.

Ärendenas beredning.

§ 14.

Ordföranden skall, där han icke är av andra tjänstegöromål hindrad, varje söckendag å tid och lokal, som genom anslag kungöras, vara för allmänheten tillgänglig.

Ordförandens mottagnings-tid.

§ 15.

De till stadsstyrelsens handläggning hörande ärenden avgöras antingen av stadsstyrelsen samfällt eller av ordföranden ensam, denne dock obetaget att, där han så finner nödigt, till samfällad prövning hänskjuta jämväl ärende, som tillhör hans självständiga beslutanderätt.

Uppdelning av stadsstyrelsens beslutanderätt.

§ 16.

Ärenden till-
hörande
stadsstyrel-
sens sam-
fällda beslu-
tanderätt.

Stadsstyrelsens beslutanderätt utövas samfällt i frågor angående utfärdande, ändring eller upphävande av kommunalstadgar och andra allmänna föreskrifter, avsedda att inom staden tillämpas;

hållande av allmän rådstuga;

förrättande av val;

anmärkning mot debiterings- och uppbördslängd;

övervakande att de av allmänna rådstugan eller stadsfullmäktige lagenligt fattade beslut bringas till verkställighet samt vägran av handräckning härutinnan, då verkställighet jämlikt förordningen om kommunalstyrelse i stad ej får ske;

förslag till stadens utgifts- och inkomststat;

yttranden i anledning av besvär över stadsstyrelsens eller annan kommunal myndighets åtgärd eller beslut;

organisationen av polisväsendet, däri inbegripet grunderna för personalens anställning, befordran, avsked och bestraffning samt för dess tjänstgöring (instruktion och arbetsordning);

tillsättning av tjänster, ådömande av annan bestraffning än varning, avsked;

val av ledamot i byggnadsnämnd och hälsovårdsnämnd, ävensom val till andra kommunala förtroendeposter, i den mån sådant val ankommer å stadsstyrelsen;

samt i allmänhet ärenden av större vikt eller principiell innebörd.

Ärenden, vilka stadsstyrelsen jämlikt gällande författningar angående försäljning av rusdrycker, tillagade, alkoholfria drycker samt svagdricka har att handlägga, tillhöra stadsstyrelsens samfällda beslutanderätt, dock att ordföranden ensam må besluta, då fråga är om tillfälliga förfoganden, särskilt sådana, som stå i omedelbart samband med anmälan eller tillstånd jämlikt § 13 ordningsstadgan för rikets städer.

§ 17.

Ärenden till-
hörande ord-
förandens be-
slutanderätt.

Stadsstyrelsens beslutanderätt utövas av ordföranden ensam i alla andra frågor än dem, som enligt § 16 ankomma å stadsstyrelsen samfällt, och särskilt i sådana, som angå den löpande förvaltningen eller avse tillämpning av allmänna föreskrifter å särskilda fall, ävensom i andra ärenden av natur att påkalla ett omedelbart avgörande.

Om stadsstyrelsens befattning med kommunalförvaltningen.

§ 18.

Stadsstyrelsens inseende över den kommunala förvaltningen utövas närmast av ordföranden.

Stadsstyrel-
sens inseende
över kom-
munalför-
valtningen.

I detta hänseende åligger det ordföranden särskilt

att närvara vid stadsfullmäktiges och drätselkammarens samt, där så ske kan, jämväl de övriga för särskilda ändamål tillsatta styrelsernas sammanträden, med rätt att deltaga i överläggningarna och därvid framställa yrkanden samt att få sin särskilda mening till protokollet antecknad;

att tillse, att alla på stadsfullmäktiges eller de särskilda förvaltningsstyrelsernas prövning beroende ärenden vederbörligen beredas och föredragas;

att öva tillsyn över de kommunala myndigheternas brevväxling, över diariers, protokolls och brevböckers ordentliga förande samt över värden av stadens arkiv och handlingar;

att vid utövningen av sin befattning fästa vederbörandes uppmärksamhet på vad lag och författning bjuda;

samt att i allmänhet med uppmärksamhet följa förvaltningens gång och utan tidsutdräkt vidtaga de åtgärder samt lämna de upplysningar och råd, som han härvid kan finna nödiga.

[§ 19.

I syfte att underlätta stadsstyrelsens inseende över kommunalförvaltningen åligger det vederbörande förvaltningsmyndigheter och deras tjänstemän

Förvaltnings-
myndigheter-
nas skyldig-
heter gentemot
stadsstyrelsen.

att i god tid underrätta stadsstyrelsens ordförande om förestående sammanträden och om de ärenden, som därvid skola förekomma;

samt att efter ordförandens anmodan ofördröjligen översända avskrifter av de vid sammanträdena förda protokoll ävensom tillhandahålla honom de övriga handlingar och upplysningar, som han kan finna erforderliga.

Om stadsstyrelsen som polismyndighet.

§ 20.

Stadsstyrelsen
såsom polis-
myndighet.

Det allmänna inseedet över stadens polis utövas av stadsstyrelsen. Chefskapet över polispersonalen tillkommer ordföranden.

Om besvär över stadsstyrelsens beslut.

§ 21.

Besvär över
stadsstyrel-
sens beslut.

Besvär över stadsstyrelsens beslut må anföras på det sätt och i den ordning, som stadgats i avseende å överklagande av magistrats beslut.

Förslag

till

Reglemente för stadsstyrelse med kommunalborgmästare och lagfaren kommunalrådman.

Om stadsstyrelsens sammansättning.

§ 1.

Stadsstyrelsen består av en kommunalborgmästare såsom ordförande, Stadsstyrelsens ledamöter.
en lagfaren kommunalrådman och två icke lagfarna kommunalrådmän jämte ett lika antal suppleanter för de senare.

§ 3.

Icke lagfaren kommunalrådman eller suppleant för sådan kan ej den vara, som icke uppnått tjugufem års ålder, ej heller: Obehörighetsgrunder.

a) den, som icke råder över sig och sitt gods;

b) den, som är förklarad ovärdig att i rikets tjänst vidare nyttjas eller eljest på grund av honom ådömd straffpåföljd icke må utöva allmän befattning eller genom utslag, vilket ännu icke vunnit laga kraft, är dömd till straffpåföljd, varom sist förmäles, eller den, som är ställd under framtiden för brott, vilket kan medföra sådan påföljd; samt

c) den, som är förklarad ovärdig att inför rätta föra andras talan.

Gift kvinna må ej på den grund, att hon står under mannens målsmanskap, anses obehörig att vara kommunalrådman eller suppleant för sådan.

§ 2.

Kommunalborgmästare och lagfaren kommunalrådman skola hava avlagt sådan examen, som berättigar till inträde i rättegångsverken. Kompetensvillkor.

§ 4.

Rätt till av-
sägelse.

Den, som blivit vald till icke lagfaren kommunalrådman eller suppleant för sådan, må kunna avsäga sig uppdraget:

om han icke är boende i staden eller inom dess område;

om han är ämbets- eller tjänsteman och av sin befattning hindras att fullgöra uppdraget;

om han efter fyra års tjänstgöring såsom rådman är i ordning att avgå;

om han uppnått sextio års ålder eller eljest uppgiver hinder, som av stadsfullmäktige godkännes.

Väljes kvinna till icke lagfaren kommunalrådman eller suppleant för sådan, äger hon när som helst avsäga sig uppdraget.

§ 5.

Oförenlighet
med stadsfull-
mäktigupp-
drag.

Stadsstyrelsens ledamöter och suppleanter må icke under den tid de tillhöra styrelsen vara stadsfullmäktige.

Om val av kommunalborgmästare och kommunalrådmän.

§ 6.

Ledigförkla-
rande av
tjänst.

Då kommunalborgmästare eller lagfaren kommunalrådman skall tillsättas, förelägge länsstyrelsen genom anslag och kungörelse i allmänna tidningarna sökande att inom trettio dagar från kungörandet till länsstyrelsen ingiva sina ansökningshandlingar. Efter denna tids förlopp skall länsstyrelsen överlämna ansökningshandlingarna till stadsstyrelsen.

Innan val för upprättande av förslag till kommunalborgmästaretjänst äger rum, skall stadsstyrelsen lämna stadsfullmäktige tillfälle att avgiva yttrande över de sökandes lämplighet för tjänsten.

§ 7.

Utlysande av
kommunal-
borgmästar-
val.

Val för upprättande av förslag till kommunalborgmästaretjänst sker genom samfällid omröstning av stadens vid allmän rådstuga röstberättigade invånare inför stadsstyrelsen, som härvid äger att anlita erforderliga biträden.

Kungörelse om valet skall av stadsstyrelsen minst fjorton dagar förut offentlig anslås och införas i den eller de i staden utkommande tidningar, där kallelse till allmän rådstuga intages.

I kungörelsen om valet skall uppgift lämnas å de sökandes namn samt tillika meddelas, varest ansökningshandlingarna tillhandahållas valmännen.

Valet skall utsättas till sådan tid och anordnas på sådant sätt, att såvitt möjligt samtliga röstberättigade utan svårighet bliva i tillfälle att deltaga i detsamma.

För valet utgör staden en valkrets, vilken dock, där så i och för rösternas uppsamlande kräves, skall av stadsstyrelsen uppdelas i lämpligt antal valdistrikt.

Valdistrikt.

Vid valet lände gällande kommunala röstlängd till efterrättelse.

Röstlängd.

Rösträtt må utövas endast av den röstberättigade personligen.

§ 8.

Valet sker med slutna sedlar av den beskaffenhet, som för stadsfullmäktigval är föreskriven.

Valsedel.

Valsedel, som ej må förses med partibeteckning, skall innehålla namn å en, två eller tre till erhållande av tjänsten behöriga personer. Namnen skola å valsedeln uppföras i en följd, det ena under det andra. Upptager valsedel namn å någon, som är obehörig, eller framgår i avseende å något där förekommande namn ej fullt otvetydigt, vem som därmed åsyftas, anses sådant namn såsom obefintligt. Äro å valsedel upptagna flera behöriga personer än tre, anses de sista övertaliga namnen såsom obefintliga.

Om sättet för omröstningens verkställande gäller i övrigt i tillämpliga delar vad om stadsfullmäktigval är stadgat.

§ 9.

För besättande av vart och ett av de tre förslagsrummen skall särskild sammanräkning av valsedlarna ske.

Sammanräkning.

Vid första sammanräkningen gäller varje valsedel såsom hel röst för det första, såsom halv röst för det andra och såsom tredjedels röst för det tredje å densamma upptagna namnet. Det namn, som fått högsta röstetalet, erhåller första förslagsrummet.

Vid andra sammanräkningen gäller valsedel, vilken icke upptager det namn, som erhållit första förslagsrummet, på det sätt, som för första sammanräkningen stadgats. Valsedel, vilken innehåller det namn, som uppförts i första förslagsrummet, gäller såsom halv röst för det första

och såsom tredjedels röst för det andra av de återstående namnen. Det namn, som vid sammanräkningen fått högsta röstetalet, erhåller andra förslagsrummet.

Vid tredje sammanräkningen gäller valsedel, som icke upptager något av de redan på förslag uppförda namnen, på det sätt, som för första sammanräkningen stadgats. Valsedel, som upptager ett av dessa namn, gäller såsom halv röst för det första och såsom tredjedels röst för det andra av de återstående namnen. Valsedel, som upptager båda de uppförda namnen, gäller såsom tredjedels röst för det återstående namnet. Det namn, som vid den tredje sammanräkningen fått högsta röstetalet, erhåller det tredje förslagsrummet.

Mellan lika röstetal skiljes genom lottning.

§ 10.

Valsedlarnas
förvarande.

De avgivna valsedlarna skola inläggas under försegling och förvaras, till dess valet vunnit laga kraft; överklagas valet, insändas valsedlarna till länsstyrelsen.

§ 11.

Tillkännagi-
vande av val-
resultatet.

Å tid och plats, som meddelas i kungörelsen om valet, skall valets utgång med behörig besvärshänvisning offentligen tillkännagivas genom uppläsning av det vid rösternas sammanräknande förda protokoll. Med denna uppläsning är valförrättningen avslutad.

§ 12.

Besvär över
valet.

Besvär över valet må anföras och fullföljas i den ordning, som för besvär över allmänna rådstugans beslut är stadgad.

§ 13.

Särskilda
föreskrifter
rörande val av
kommunal-
borgmästare.

Särskilda föreskrifter för valet utöver vad detta reglemente innehåller äger länsstyrelsen meddela.

§ 14.

Kommunal-
borgmästares
tillsättning.

Sedan valet ägt rum, skall det genom detsamma upprättade förslaget jämte tillhörande handlingar av länsstyrelsen med eget yttrande insändas till Kungl. Maj:t.

Kommunalborgmästare tillsättes av Kungl. Maj:t medelst fullmakt.

§ 15.

Mom. 1. Lagfaren kommunalrådman utses av stadsfullmäktige. Fullmakt för honom utfärdas av länsstyrelsen.

Mom. 2. Icke lagfarna kommunalrådmän jämte suppleanter för dem väljas av stadsfullmäktige för en tid av fyra år. Valet skall ske proportionellt på sätt därom är särskilt stadgat, därest detta äskas av minst en tredjedel av de väljandes antal.

Vid valet skall, där det ej sker proportionellt, ordningen mellan suppleanterna särskilt bestämmas.

Vid icke lagfaren kommunalrådmans avgång före den bestämda tjänstgöringstidens utgång skall kommunalborgmästaren till ordinarie sådan rådman inkalla den suppleant, som enligt den mellan suppleanterna bestämda ordning är i tur att inträda.

Förordnande för icke lagfaren kommunalrådman utfärdas av länsstyrelsen.

Val av
kommunal-
rådmän.

Om avlöning, avsked och pension.

§ 16.

Kommunalborgmästaren och lagfarne kommunalrådmannen skola av staden åtnjuta årlig avlöning med belopp, som av Kungl. Maj:t efter stadsfullmäktiges förslag fastställas. Härav skola två tredjedelar betraktas som lön och återstoden som tjänstgöringspenningar.

Frågor om arvoden åt de icke lagfarna kommunalrådmännen avgöras av stadsfullmäktige.

Avlöning.

§ 17.

Ansökan om avsked från kommunalborgmästaretjänst prövas av Kungl. Maj:t.

Innehavare av sådan tjänst är skyldig att avgå

a) vid fyllda 67 levnadsår, Kungl. Maj:t dock obetaget att låta med avskedet anstå, därest och så länge befattningsinnehavaren prövas kunna i sin befattning på ett tillfredsställande sätt gagna det allmänna, dock icke längre än till fyllda 70 år;

b) där han träffats av olycksfall i tjänsten, som finnes för framtiden medföra oförmåga till tjänstgöring; och

c) där han, utan att hava uppnått 67 levnadsår, under fem på varandra följande år i följd av sjukdom, vanförhet eller lyte varit ur

Avsked.

stånd att tjänstgöra och finnes vara för framtiden till tjänstgöring oförmögen.

Vad här är stadgat om kommunalborgmästare, skall ock gälla beträffande lagfaren kommunalrådman, dock att den befattning, som i fråga om kommunalborgmästartjänst tillkommer Kungl. Maj:t, beträffande lagfaren kommunalrådmanstjänst utövas av länsstyrelsen.

§ 18.

Pension.

Kommunalborgmästaren och lagfarne kommunalrådmannen äro berättigade att vid avgång från befattningen åtnjuta pension av staden, därest de icke förverkat befattningen eller avgå utan att vara därtill skyldiga.

Vid avgång från befattningen på grund av stadgandena i § 17 a) och b) utgår pensionen med lörens fulla belopp.

Vid avgång från befattningen av annan anledning utgår pensionen med så stor del av lören, som motsvarar förhållandet mellan antalet tjänst-år och trettio, dock högst med lörens fulla belopp, varvid skall iakttagas, att pensionen vid avgång av anledning, som i § 17 c) sägs, ej i något fall må understiga tre fjärdedelar av lören.

Om semester och annan ledighet samt om stadsstyrelsens tjänsteförhållanden i övrigt.

§ 19.

Semester.

Kommunalborgmästaren och lagfarne kommunalrådmannen äga årligen, när sådant kan ske utan hinder för göromålens behöriga gång, med bibehållande av sina avlöningsförmåner oavkortade, åtnjuta semester, vardera under en och en halv månad, enligt fördelning, som av länsstyrelsen efter stadsstyrelsens hörande fastställes.

§ 20.

Annan ledighet än semester.

Annan ledighet än semester äger stadsstyrelsen själv bevilja sina ledamöter, kommunalborgmästaren dock högst fjorton dagar varje gång. Å länsstyrelsen ankommer att efter stadsstyrelsens och drätselkammarens hörande bevilja kommunalborgmästaren längre tjänstledighet.

Vid tjänstledighet på grund av sjukdom äro kommunalborgmästaren och lagfarne kommunalrådmannen berättigade att uppbära hela lören. Vid annan ledighet, som i denna paragraf sägs, äro de pliktiga att utöver

sina tjänstgöringspenningar avstå så stor del av lönen, som erfordras för befattningens uppehållande eller eljest av länsstyrelsen efter stadsstyrelsens hörande prövas skäligt.

§ 21.

Mom. 1. Varder kommunalborgmästartjänst ledig, eller åtnjuter kommunalborgmästaren tjänstledighet under längre tid än fjorton dagar, eller utövar han av annan anledning ej sin befattning, ankommer å länsstyrelsen att efter stadsfullmäktiges och stadsstyrelsens hörande förordna om befattningens uppehållande, intill dess ordinarie innehavare blivit tillsatt eller kommunalborgmästaren återinträtt i tjänst.

Vikarie.

Mom. 2. Vid sådan tjänstledighet, som enligt § 20 här ovan stadsstyrelsen äger bevilja, eller vid tillfälligt förfall skall kommunalborgmästarens befattning uppehållas av lagfarne kommunalrådmannen.

Mom. 3. Vid förfall för lagfarne kommunalrådmannen skall hans befattning uppehållas av kommunalborgmästaren eller, där denne är hindrad, den som stadsstyrelsen därtill förordnar.

Mom. 4. Med val för besättande av ledigvorden kommunalborgmästartjänst må, där stadsfullmäktige så besluta, anstå under en tid av högst tre år.

Anstånd med besättande av kommunalborgmästartjänst.

§ 22.

Kommunalborgmästaren och lagfarne kommunalrådmannen må icke, utan särskilt medgivande av länsstyrelsen efter stadsfullmäktiges hörande, innehava annan allmän eller enskild tjänst. Ej heller må kommunalborgmästaren sysselsätta sig med enskilda uppdrag av den beskaffenhet eller omfattning, att de kunna inverka hinderligt på tjänstens utövning.

Förbud mot bisysslor.

Utän hinder av vad sålunda stadgats må, där så finnes lämpligt, lagfarne kommunalrådmannen tillika vara stadsfogde.

§ 23.

I fråga om jäv mot ledamot av stadsstyrelse gäller vad om jäv mot domare är stadgat.

Jäv.

§ 24.

Frågor om vilka tjänstebiträden stadsstyrelsen skall hava till sitt förfogande, så ock om deras avlöning samt om anslag till stadsstyrelsens övriga utgifter avgöras av stadsfullmäktige.

Stadsstyrelsens tjänstebiträden.

Stadsstyrelsen antager och entledigar sina tjänstebiträden.

§ 25.

Skyldighet att
underkasta sig
förändrad
tjänstgöring.

Kommunalborgmästaren och lagfarne kommunalrådmannen ävensom stadsstyrelsens tjänstebiträden skola vara underkastade den förändrade tjänstgöringsskyldighet eller jämkning i åligganden, som vid en omorganisation av stadsstyrelsen kan varda i behörig ordning stadgad.

Om stadsstyrelsens sammanträden samt om sättet för ärendenas handläggning.

§ 26.

Tiden för
stadsstyrelsens
sammanträden.

Stadsstyrelsen sammanträder å därför bestämt rum minst två gånger i månaden å dag och tid, som i slutet av varje år för det nästkommande av stadsstyrelsen utsätts, samt i övrigt efter kommunalborgmästarens kallelse så ofta det erfordras.

Underrättelse om de ordinarie sammanträdena skall i början av varje år införas i den eller de i staden utkommande tidningar, där kallelse till allmän rådstuga intages, samt anslås å yttre dörren till stadsstyrelsens lokal.

§ 27.

Beslutförhet.

Ärende, som tillhör stadsstyrelsens samfällda handläggning, må ej till avgörande företagas, där ej minst tre av dess ledamöter äro tillstädes.

Omröstning.

Vid omröstning skall den mening vara stadsstyrelsens beslut, som efter jämkning, där sådan erfordras och kan ske, omfattas av flertalet. Falla rösterna lika för skilda meningar, skall den gälla, som kommunalborgmästaren biträder.

§ 28.

Protokoll.

Vid stadsstyrelsens sammanträden skall föras protokoll, upptagande, jämte anteckning om närvarande ledamöter, de ärenden som förekomma till handläggning och därvid fattade beslut. Önskar ledamot i protokollet angiva sin särskilda mening jämte skälen för denna, skall densamma, skriftligen avfattad, avlämnas senast vid protokollets justering.

Protokollet skall justeras senast vid nästföljande sammanträde.

Protokoll och diarium må, i den mån så finnes lämpligen kunna ske, föras gemensamt.

§ 29.

Kommunal-
borgmästarens
åligganden.

Såsom ordförande i stadsstyrelsen åligger det kommunalborgmästaren att vaka över ärendenas snabba och ordentliga handläggning; att bereda och föredraga de ärenden, som ankomma på stadsstyrelsens

samfällda prövning och ej tillhöra annan ledamots eller tjänstemans handläggning;

samt att tillse, att besluten behörigen verkställas.

Chefskapet över polispersonalen tillkommer kommunalborgmästaren.

§ 30.

Mom. 1. Lagfarne kommunalrådmannen är stadsstyrelsens sekreterare. I denna egenskap åligger det honom

Lagfarne
kommunal-
rådmannens
åligganden.

att mottaga till stadsstyrelsen inkommande handlingar och vederbörligen anteckna dem i särskilt diarium, vari jämväl i varje ärende vidtagna åtgärder skola i korthet angivas;

att föra stadsstyrelsens protokoll;

att uppsätta förslag till de utlåtanden, som skola av stadsstyrelsen avgivas;

att ombesörja stadsstyrelsens brevväxling samt från stadsstyrelsen utgående expeditioner;

att införa koncept till eller kopior av stadsstyrelsens skrivelser i särskild brevbok, där icke skrivelsens innehåll med nödig fullständighet framgår av diariet;

att föra handelsregistret, förteckningen över näringsidkare och andra register, som skola föras av stadsstyrelsen, samt ombesörja vad därmed äger sammanhang;

att uppsätta och expediera de statistiska uppgifter, som skola av stadsstyrelsen avgivas;

samt att vårda stadsstyrelsens arkiv och hålla förteckning över däri förvarade handlingar;

Mom. 2. Lagfarne kommunalrådmannen åligger vidare

att utöva den närmaste tillsynen över kronouppbörds-, mantalskrivnings- och taxeringsväsendet;

att förrätta ekonomiska besiktningar å allmänna hus och byggnader;

att efter fördelning mellan samtliga kommunalrådmännen hålla syner och dylika förrättningar;

att vara notarius publicus;

samt att i allmänhet efter kommunalborgmästarens anvisning biträda vid de administrativa bestyr, som ankomma å stadsstyrelsen.

§ 31.

Överenskommelse om annan fördelning av ärendena än den här ovan stadgade må med stadsstyrelsens bifall kunna träffas mellan vederbörande ledamöter, där sådan överenskommelse icke strider mot lag eller författning.

Överens-
kommelse om
annan för-
delning av
ärenden.

§ 32.

De icke lagfarna kommunalrådmännens åligganden.

Mellan de icke lagfarna kommunalrådmännen må göromålen fördelas på sätt stadsstyrelsen finner lämpligt.

§ 33.

Mottagnings-tid.

Kommunalborgmästaren och lagfarne kommunalrådmannen skola, där de icke äro av andra tjänstegöromål hindrade, varje söckendag å tid, som genom anslag kungöres, vara för allmänheten tillgängliga å sina tjänsterum.

§ 34.

Lösen.

Ledamot av stadsstyrelsen är berättigad att för de expeditioner, som av honom utfärdas, åtnjuta författningsenlig lösen.

§ 35.

Kronokassör.

För ombesörjande av de med kronouppbörd, bötesredogörelsen, mantalskrivnings- och taxeringsväsendet sammanhängande göromål ävensom för upprättande av röstlängder skall finnas en kronokassör, för vilken stadsstyrelsen äger utfärda instruktion.

§ 36.

Uppdelning av stadsstyrelsens beslutanderätt.

De till stadsstyrelsens handläggning hörande ärenden avgöras antingen av stadsstyrelsen samfällt eller av kommunalborgmästaren ensam, denne dock obetaget att, där han så finner nödigt, till samfälld prövning hänskjuta jämväl sådant å stadsstyrelsen ankommande ärende, som tillhör hans självständiga beslutanderätt.

§ 37.

Ärenden tillhörande stadsstyrelsens samfälliga beslutanderätt.

Stadsstyrelsens beslutanderätt utövas samfällt i frågor angående utfärdande, ändring eller upphävande av kommunalstadgar och andra allmänna föreskrifter, avsedda att inom staden tillämpas; hållande av allmän rådstuga; förrättande av val; anmärkning mot röstlängd eller mot debiterings- och uppbördslängd; övervakande att de av stadsfullmäktige lagenligt fattade beslut bringas till verkställighet samt vägran av handräckning härutinnan, då verkställighet jämlikt förordningen om kommunalstyrelse i stad ej får ske; förslag till stadens utgifts- och inkomststat; yttranden i anledning av besvär över stadsstyrelsens eller annan kommunal myndighets åtgärd eller beslut;

organisationen av stadsstyrelsen underlydande verk, däri inbegripet grunderna för tjänstepersonals anställning, befordran, avsked och bestraffning samt för dess tjänstgöring (instruktion och arbetsordning);

tillsättning av tjänster, ådömande av annan bestraffning än varning, avsked;

val av ledamot i byggnadsnämnd och hälsovårdsnämnd, ävensom val till andra kommunala förtroendeposter, i den mån sådant val ankommer å stadsstyrelsen;

samt i allmänhet ärenden av större vikt eller principiell innebörd.

Ärenden, vilka stadsstyrelsen jämlikt gällande författningar angående försäljning av rusdrycker, tillagade, alkoholfria drycker samt svagdricka har att handlägga, tillhöra stadsstyrelsens samfällda beslutanderätt, dock att kommunalborgmästaren ensam må besluta, då fråga är om tillfälliga förfoganden, särskilt sådana, som stå i omedelbart samband med anmälan eller tillstånd jämlikt § 13 ordningsstadgan för rikets städer.

§ 38.

Stadsstyrelsens beslutanderätt utövas av kommunalborgmästaren ensam i alla andra frågor än dem, som enligt § 37 ankomma å stadsstyrelsen samfältt, och särskilt i sådana, som angå den löpande förvaltningen eller avse tillämpning av allmänna föreskrifter å särskilda fall, ävensom i andra ärenden av natur att påkalla ett omedelbart avgörande.

Ärenden tillhörande kommunalborgmästarens beslutanderätt.

Om stadsstyrelsens befattning med kommunalförvaltningen.

§ 39.

Stadsstyrelsens inseende över den kommunala förvaltningen utövas närmast av kommunalborgmästaren.

I detta hänseende åligger det kommunalborgmästaren särskilt att närvara vid stadsfullmäktiges och drätselkammarens samt, där så ske kan, jämväl de övriga för särskilda ändamål tillsatta styrelsernas sammanträden, med rätt att deltaga i överläggningarna och därvid framställa yrkanden samt att få sin särskilda mening till protokollet antecknad;

att tillse, att alla på stadsfullmäktiges eller de särskilda förvaltningsstyrelsernas prövning beroende ärenden vederbörligen beredas och föredragas;

Kommunalborgmästarens tillsyn över kommunalförvaltningen.

att öva tillsyn över de kommunala myndigheternas brevväxling, över diariers, protokolls och brevböckers ordentliga förande samt över vården av stadens arkiv och handlingar;

att vid utövningen av sin befattning fästa vederbörandes uppmärksamhet på vad lag och författning bjuda;

samt att i allmänhet med uppmärksamhet följa förvaltningens gång och utan tidsutdräkt vidtaga de åtgärder samt lämna de upplysningar och råd, som han härvid kan finna nödiga.

§ 40.

Kommunalborgmästarens befattning med stadens ombudsmannagöromål.

Det åligger kommunalborgmästaren att, efter anmodan av stadsfullmäktige, drätselkammaren eller annan förvaltningsstyrelse, verkställa utredning företrädesvis i ärenden av rättslig natur, uppsätta förslag till kontrakt och andra rättsliga handlingar, föra stadens talan inför domstol och andra myndigheter samt i allmänhet övervaka, att kommunens rättigheter behörigen iakttagas.

§ 41.

Förvaltningsmyndigheternas skyldigheter gentemot stadsstyrelsen.

I syfte att underlätta stadsstyrelsens inseende över kommunalförvaltningen åligger det vederbörande förvaltningsmyndigheter och deras tjänstemän:

att i god tid underrätta kommunalborgmästaren om förestående sammanträden och om de ärenden, som därvid skola förekomma;

samt att efter kommunalborgmästarens anmodan ofördröjligen översända avskrifter av de vid sammanträdena förda protokoll ävensom tillhandahålla honom de övriga handlingar och upplysningar, som han kan finna erforderliga.

Om besvär över stadsstyrelsens beslut.

§ 42.

Besvär över stadsstyrelsens beslut.

Besvär över stadsstyrelsens beslut må anföras på det sätt och i den ordning, som stadgas i avseende å överklagande av magistrats beslut.